

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Acta Vitæ S. Ferdinandi, Regis Castellæ Et Legionis, Ejus
Nominis Tertii**

Papebrochius, Daniel

Antverpiæ, 1684

Gloria Postuma. Ex variis monumentis & auctoribus collecta.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42333

GLORIA POSTUMA
S. FERDINANDI III

Regis Castellæ & Legionis

Ex variis monumentis collecta

CAPUT I.

*Miracula post mortem ex veteri Hispanico,
Editionis Hispalensis anni MDXXXII.*

Nescio quid amplius dicere possim de gestis sancti hujus Regis in vita: post mortem vero, tot tantaque patrata miracula sunt, meritis ejus & intercessione Dominæ nostræ, ut numerari nequeant. Sed propter exiguam diligentiam majorum animique remissionem, omnia fuerunt oblivioni mandata: nisi potius ea nunc voluerit ignorari Deus, quia homines hujus ætatis indigni sunt qui istis auditis salutem consequantur, propter excessum iniquitatum, quæ hodie publice patrantur in mundo. Eorum autem quæ hoc tempore claruerunt cum sciam aliqua, facta personis hodieque viventibus, ipsa ex ordine recensita audies.

1 Patronus cujusdam navis Hispalensis, qui, dum bellum cum Lusitanis esset, multa iis damna intulerat, vicissim ipse aliique plures ab illis capti sunt; qui omnes quidem alios diris carceribus incluserunt, ubi nullam omnino lucem conspicerent, navis autem Patronum seorsim recluserunt. Id ubi rescivit uxor, Regi Ferdinando devotissima, in capellam

*Antiquiora
oblivioni
data.*

*a
Captiva in
Lusitania
moritur
additum.*

lam

lam ejus accessit, ad quam imaginem, cui prædictus Rex dum viveret ipse afficiebatur: cœpitque prolixè orare Regem Ferdinandum, vellet intercedere apud Dominam nostram, ut maritus suus à tanta calamitate liberaretur: votum addens, quo se obligabat ad curandas ante prædictam imaginem triginta Missas per totidem dies, & glorioso Regi offerendum panem & vinum ceramque accensam. Primo autem die ipsaque hora, qua cœpit prima Missa, collataque sunt panis vinum & cera: maritus suus, qui tenebatur in isto tenebricoso carcere prope modum eneatus fame ac siti, vidit candelam ceream coram se accendi, panemque & vinum ab uxore oblatum, eisque refocillatus est. Dum autem orationes & oblationes continuarentur Hispali, captivus quoque Olisipone simili hora & modo illuminabatur reficiebaturque. Cumque custos carceris, octavo cœpti miraculi die, cereum accensum fuisset conspicatus, suoque captivo deesse nihil animadvertet, voluit eum torquere: quapropter ille mysterium aperuit, & quid octiduo toto sibi factum fuisset manifestavit. Hæc ubi ad aures Lusitani Regis pervenerunt, veraque probata sunt, quamvis eum bene commeritæ morti adjudicasset, accersivit illum, juramentumque exegit quod reversus in patriam, nuntiaret sibi quid istic pro eo factum sit. Interim nuntiatum est Hispali, mortis sententia accepta sublatum de medio hominem esse: sed non ideo pia mulier captum dimisit sacrificium ac votum. Vigesimo autem die ab eodem curato domum mulier rediens, ibidem invenit maritum suum, quem manu apprehensum duxit ad capellam prædicti Regis, ubi Deo & ejus gloriosæ Matri egerunt gratias ipsique glorioso Regi. Sumpta autem dierum aliquot quiete, rediit in Portugalliam, narraturus, quid absente se domi fecerit uxor.

ii Quidam propter grave crimen addictus morti,
per

*oblationibus
ab uxore
Hispali factis
sustentatus,*

*Et ignito
miraculo
liberatur.*

per sagittas Confraternitatis *b* excipiendæ, captivus
attinebatur in turri, manicis implicitus, cum cippo
ad collum & gravi ad pedes catena. Pridie vero
quam ad supplicium educeretur, commendavit se
huic glorioso Regi: eademque nocte, nesciens ipse
quo modo, solutum se à vinculis omnibus miratus
est; & sequenti mane ad capellam Beati venit, vi-
tamque servavit meritis istius gloriosi Regis.

iii Cuidam devoto Dominæ nostræ ejusdemque
Regis aufugerat mancipium, quod cum utrique
commendasset, in eo requirendo nullam prætermi-
sit diligentiam. Amissa deinde ejus recuperandi spe,
octavo jam fugæ die currente, petiit sibi Missam
dici ante imaginem Dominæ nostræ, de Concep-
tione ejus; orans gloriosum Regem, ut pro se dig-
naretur intercedere. Cumque prædictam Missam in
capella Sancti de genibus audiret, post tergum re-
spiciens, vidit adstantem fugitivum suum: qui ro-
gatus, ubi fuisset, respondit: Hac nocte quatuorde-
cim leucis hinc abfui asino insidens, & mane me re-
peri circa Hispalim.

iv Cuidam virgini pauperi addicta in dotem e-
rant decem millia maravedisiorum: sed eidem jam
desponsæ, qui dotem promiserant, præstare eam
non potuerunt: qua de causa accipere eam sponsus
noluit. Ipsa vero solum sexaginta quinque marave-
disios habens, rogavit gloriosum Regem, ut sibi
quo meliori poterat modo succurreret. Itaque pau-
cos illos quos habebat nummos, decrevit in ejus
nomine exponere sortibus, quæ Hispali duci sole-
bant. Prima autem fors egressa est puellæ hujus &
gloriosi istius Regis, quæ fuit centum duplarum Ca-
stellanarum & trium ulnarum holoserici villosi: qua-
re qui rogabatur sponsus, necesse habuit ipse roga-
re: itaque celebratum matrimonium est, in quo illa
Deo & Regi glorioso servivit.

v Viro cuidam vacca sua vel aberrans perdita,
O 2 vel

*redditur ab-
ducta vacca*

vel furtim abacta erat; quam multis diebus magno cum labore requirens, nec inveniens, vovit Missam cum oblatione glorioso Regi Ferdinando. Vesperis autem venit stipem ferens pro Missa die sequenti dicenda. Eadem hora, cum laniones Hispalim inducerent animalia macello destinata, nescitur quo modo, simul omnia intrantia in civitatem, hac illac dispersa sunt; vacca autem prædicta viam tenuit versus ecclesiam S. Mariæ, neque fisti à quoquam potuit, plateas & viculos multos percurrens, usque dum stetit post sepulcrum gloriosi Regis. Dominus autem ejus, egrediens à numeranda stipe, vidit continuo agnovitque vaccam suam, atque ob hoc miraculum valde laudavit Deum & gloriosum Regem.

*liberatur
addictus
morti.*

VI Mulieris cujusdam captivus filius, causa criminis, addictus erat morti: quia autem erat pauper-cula, accessit lacrymans ad sepulcrum Regis gloriosi, quotidie candelam offerens. Cumque sententia esset executioni mandanda, declaratus est liber absolutusque à culpa: atque ita mulier à tristitia, filius ab ignominia exempti fuerunt.

*juvatur e-
genus sacri-
sta,*

VII Sacristanus quidam capellæ hujus Regis, cum stipendium nimis modicum sibi præberetur quam ut eo vitam agere posset, decrevit ambire aliam majoris emolumenti sacristiam: hac autem obtenta, majori quam antea necessitate premi se sensit. Igitur in se conversus, animadvertensque exaruisse in animo suo devotionem erga gloriosum Regem; ad ejus famulatum revertit, consueto stipendio acquiriturus: & mox omnes eum juvare cœperunt, sic ut necessitati suæ optime prospectum fuisse, & etiam nunc esse, fateatur.

*C
recuperatur
amissum
rosarium.*

VIII Quidam ecclesiæ Hispalensis Sceptifer dum iret accepturus ignadium, quem Rex manu tenuit quando urbem intravit, ad Processionem publicam deferendum; in conferta hominum, tali die concurren-

currentium, multitudine amisit sertum globulorum precatoriorum minime contemnendi pretii. Oratione autem ad gloriosum Regem facta, dixit, quod amissam in ejus obsequio coronam eodem intercedente recepturum se speraret. Anno autem vertente, hora eadem orans ante imaginem Beati, ipsam coronam vidit in manibus cujusdam mulieris; quæ libenter illam restituit, narrans quomodo reperisset: quod ille beneficium Deo & beato Regi acceptum retulit.

ix Mulier paupercula ex *d* Palomares, roris-marini plantas venales circumducere Hispali solita per plateas, jumentum quo utebatur ad illas vehendas amiserat, una cum tortulis panis, ad familiæ suæ victum coempti: nec aliud præter ipsum jumentum habens, quo vitam sustentaret, circumibat plorans civitatem. Cujus labori compatientes aliqui, suggererunt, ut ad Regem Ferdinandum candelam ferret, ipsique bestiam commendaret. Fecit hoc die quodam sabbati, inter nonam ac decimam; orationeque completa rediens ad gradus capellæ, invenit præconio publico proclamari ubinam animal esset: atque ita quod amiserat reperit, & Deum Dominum nostrum cum sancta Virgine Maria & Rege glorioso laudavit.

x Æthiops quidam, quia mulierem conjugatam alapa percusserat, captus & accusatus de crimine fuerat; periclitabaturque ut minimum de amittenda manu, pro ratione delati compertique delicti. Promittens autem Regum Dominæ, Regique Ferdinando Missam, cum cereo manus unius simulacro, paulo post liber dimissus est, absque punitio-
dimittitur manu truncandus.

xi Quidam Regum e Modernorum fatelles habebat mancipium Æthiopicum, propter facinorosa varia morti damnatum. Cumque ad furcam ducere-
e
Et servus furca adjudicatus.

Regi glorioso; dicens, non minus suum quam ipsius servum esse. Moxque reductus in carcerem fuit, & intra paucos dies solutus à periculo mortis, quam decies eoque amplius commertus fuerat.

*reducuntur
fugitivi
Mauri duo.*

XII Mulier Trianæ commorans duos habebat Mauros, matrem vero devotam huic Regi. Cum autem Mauri prædicti fugissent, seque in silvulam quamdam abdidissent, vincula omnia disruperunt. Verum statim ac mater mulieris istius cognovit ipsos disparuisse, curavit Missas aliquot prædictis Dominæ nostræ & glorioso Regi dicendas: cumque se ad abitum Mauri pararent, apparuit eis vir senex, canus, & venerabilis, qui eos non prius dimisit, quam compulit ad ostium Dominæ suæ se sistere; ubi agniti reductique in domum sunt, per intercessionem ipsius gloriosi Regis, qui (quantum ex imagine cognosci poterat) ipsis apparuerat, secundum confessionem ejus, cui visio talis obtigit.

*recuperatur
amissa pecunia.*

XIII Armiger quidam, Corduba veniens, amiserat peram continentem centum nummos aureos & scyphum argenteum aliasque res multas: cui requirendæ cum multam frustra impendisset operam, monitus est, ut amissa glorioso Regi commendaret. Mox autem atque audita Missa progressus est ad gradus capellæ, certum de iis accepit indicium, & omnia recuperavit meritis hujus gloriosi Regis.

XIV Trianensis nauta duodecim Henricos-Alphonseos *f* portabat in bursula; & hac, nescio quomodo, aperta, eos amisit variis in locis per quæ transit, nunc singulos, nunc duos, aut etiam quaternos. Quos ubi deesse sibi vidit, nec proficere adhibitam in requirendo diligentiam, amissa eorundem rependiendorum spe, recurrit ad Regem Ferdinandum, ejusque honori certum Missarum numerum dicendum curavit. Moxque in variorum manibus divisim reperit quod amiserat.

xv Mulier

xv Mulier conjugata, pridem nihil de viro suo inaudiens, quasdam Missas dicendas cum oblatione curavit, & mox accepto nuntio recreata fuit. Hæc & similia alia, si essent ad longum deducenda, non possem ea cito absolvere: interim ex relictis apparet, competere huic glorioso Regi Sanctorum trium prærogativas, videlicet S. Antonii Patavini, in recuperandis amissis; S. Dominici, in solvendis captivis ac liberandis reis; S. Nicolai, in juvandis pauperibus & peregrinis g. Quapropter vehementer demiror Hispalensium ingratitude, qui novum in Ferdinando Patronum adepti talemque Advocatum, cujus sanctitatem intra tam breve tempus Deus ac Dominus noster per tot miracula manifestavit; necdum pro eo canonizando supplicationem miserunt. *Hactenus pars tertia Legendæ antiquæ, excusa in libro Flos-Sanctorum dicto, unde partem secundum Vitæ dedimus: ad recentiora transeo.*

Trium Sanctorum prærogativa in Ferdinando.

ANNOTATA.

a Inter Ferdinandum Lusitanix & Joannem Castellæ Reges certatum est primo cum vastatione totius Lusitanie: Beatrice deinde regni herede Joanni nupta, cum Ferdinando absque prole mascula obiisset anno 1383, Lusitani, fratrem ejus nothum Joannem maluerunt habere quam Castellano subjecti: cum autem suum atque uxoris jus præsequeretur Castellanus, infeliciter pugnavit ad Albigarrotam an. 1386, atque ita mansit Joanni Notho regnum; Bonifacii Papæ IX indulto confirmatum.

b Confraternitas, vulgo, la sancta Hermandad de Sevilla; Agit de ea Morgadus pag. 63, propriumque Magistratum, ministros, carcerem, judicium habere indicat in casus ad se pertinentes; sed quod ejus institutum, & de quibus delictis cognoscat, nec ipse nec alius quem novimus docet.

c Ita in Summario. Processuum, num. 76 Latine redditur vox Hispana Pertiguero.

d Palomares, vicus trans Bætim leuca distans Hispali.

e Mortuo Henrico IV successit anno 1474 Isabella soror, Ferdinando Aragoniæ Regi nupta. Ex hinc in plurali dicti Reges sunt, & Reges Catholici; eo quod per se haberet Isabella ut Regina diceretur, non autem acceperat à marito: qui tamen & ipse per se Rex erat. Regnarunt hi simul usque ad annum 1504, quo prior Regina obiit, superstiti Regis usque ad annum 1516: utriusque successit, ex unigenita Joanna & Philippo Austriaco nepos, Carolus V, postea Imperator.

f Interpres Latinus in Summario, Scuta aurea vertit.

g Coluntur S. Antonius Patavinus, 13 Junii. S. Nicolaus Myræ Episcopus, 6 Decembris, &

notæ sunt utriusque in eo genere prærogativa: qui autem hic à liberandis captivis laudatur S. Dominicus, intelligendus est Calceaten-

sis, de quo egimus 12 Maji, Castellanis notissimus ac proprius, & hujus eo in genere miracula plura ibi leges.

CAPUT II.

Apparatus ad translationem Corporis incorrupti in novam Capellam anno MDLXXIX.

16

O Clavo post prænotatam in titulo Translationem anno, Hispalensis urbis historiam, ibidem Hispali & Hispanica lingua, vulgavit Alphonsus Morgadus Sacerdos, Alcantare natus, in Annotatis jam sæpe nominatus: ubi lib. 4. cap. 7 argumentum nobis propositum tractat, testis fortassis omnium oculatus; sed qui multa prætermisit explicare, minutim invenienda apud Paulum Spinosa; annis quidem quinquaginta circiter post rem actam scribentem, sed ex relatione, ut videtur, olim facta. Ergo ex utroque contextam narrationem sic accipe, ut initium ex Morgado, cetera ex Spinosa potissimum accepta fuisse intelligas. Jussit, inquit Morgadus, Rex sanctus corpus suum sepeliri in ecclesia majori Hispalensi, quam Deo & Deiparæ curaverat consecrandam: similiterque ibidem sepulti fuerant filius ejus Alphonsus Sapiens, Regina nonnullæ, pluresque Infantes: quorum corpora simul cum Reliquiis S. Leandri, duabusque statuis Dominae nostræ, & gladio atque vexillo, quibus usus Ferdinandus erat civitatem acquirens, deposita erant in Mezquita olim, deinde majori & Cathedrali ecclesia: ibique sic longo tempore manserunt, primo in una navium dictæ Mezquitæ, ubi nunc est Capella, Domicellarum dicta, in corpore novæ ecclesiæ: indeque translata sunt ad aliam recentiore ejusdem Mezquitæ navem; quæ modo pro bibliotheca est, vicina scalis. Istæ naves seu capellæ secunda ac tertia, sunt eæ quæ ex veteris Mez-

In veteri capella sepulchris, Regis corporibus,

atque in alia tantisper depositis.

Mezquitæ claustro remanserunt: ad easque translata fuerunt prædicta corpora, Reliquiæ & imagines, interim dum absolveretur fabrica novæ Capellæ regalis, in capite ipsius majoris ecclesiæ.

17 Scribit autem Zuniga absolutam fuisse fabricam anno MDLXXV. Quæ de re cum monitus Rex Philippus esset, nec dubitaret quispiam quin ille mox fieri Translationem iuberet; mandatum prævenientes Capellani Regii plinthe, cui imponi tumbæ corporum Regionum debebant, quales in veteri capella steterant, insculpi titulum hunc iusserunt, qui hodieque imperfectus fallaxque perseverat: Ferdinando III, cum clarissima Beatrice ejus conjugæ, & Alphonso Regi eorum filio, ex humiliori facello translatis, anno ab æternæ salutis principio MDLXXV, curantibus Divæ Virginis Sodalibus. Verum cunctantius agente Rege, & multa interim eodem facientia ordinante per quadriennium, tandem anno MDLXXIX, die sabbato ante Dominicam sanctissimæ Trinitatis, XIII Junii, de mandato ipsius Regis, ad horam septimam vespertinam convenerunt in capellam, ubi regalia corpora collocata erant, Archiepiscopus hujus urbis, D. Christophorus de Rojas a sancte memoriæ, Regens Audientiæ Regiæ Hispalensis, & Assistens Civitatis, ad horam septimam vespertinam; præsentibus ibidem pariter Auditoribus Regiis, multisque ex Vingtiquatuor-viris & Juratis, ac nonnullis Comendatoribus Militiæ S. Jacobi, nec non variis Dominis titulatis tunc in urbe existentibus, scilicet Marchionibus Tarifæ, Alcalæ, Villæ-Manrique, Algavæ, & Del-valle; Comitibus item de Gelves & Castellani; Dux autem Alcalæ, quo minus interesset, fecit ingens qua detinebatur infirmitas. Aderat etiam ipsius sanctæ ecclesiæ Decanus, cum aliquibus Canonicis ac Rationariis, Præsidens denique & Capellani atque Custodes Regiæ Capellæ prædictæ. Coram quibus discoopertum fuit corpus S. Leandri, & duæ imagines valde antiquæ ac de-

an. 1579
in novam
transfere-
dis,

votæ Dominæ nostræ; corpus item Sancti Regis D. Ferdinandi, & Serenissimæ Reginae D. Beatricis uxoris ejus, & Regis D. Alphonfi Sapientis filii eorum, & D. Mariæ *b* de Padilia; nec non corpora Infantium D. Alphonfi *c*, D. Petri, & D. Frederici *d* Magistri Ordinis S. Jacobi. Inspectis etiam gladio & vexillo regio, aliisque ceremoniis requisitis diligenter expletis, coram Notario Regio portaverunt prædicta corpora, ad magnificum tumulum, inter duos *e* choros ecclesiæ eo fine fabricatum, ubi illa reliquerunt nocte ista, cum quanta potuit fieri decencia & majestate. Imagines autem gloriosissimæ Virginis Dominæ nostræ, unam quidem, quæ Regum dicitur, collocarunt super ferculum suum intra capellam Regiam; alteram, quæ tota est eburnea, posuerunt super altari majori, cum corpore gloriosi Antistitis Leandri.

*ipsa cariosis
exempta
sarcophagis,*

18 Inventus est Rex Sanctus cum annulo, cujus palæ insertus erat lapis cæruleus, in uno digitorum manus dexteræ; accinctus gladio, & indutus calcaribus. Regina Beatrix ad unum pugnorum habebat armillam, contextus nigri, gemmis in orbem conspersam. Rex Alphonfus, gladio accinctus, habebat sceptrum atque coronam, cum nonnullis insigniis Imperatoriis; in pedibus quoque habebat calceos formæ vetustæ cum fibulis argenteis: notatumque fuit, frontem, ejus & caput normam communem magnitudine excedere, barbam vero aliquanto prolixiorem esse quam sit Clericalis. Sed sarcophagi, omnes præterquam unius Reginae Beatricis, adeo cariosi reperti sunt, ut ceteris corporibus omnibus fuerint faciendæ novæ capsæ: quarum quæ Sancti Regis ejusque filii Alphonfi corpora excepturæ erant, coccinea interius bysso, exterius vero panno aureo fuerunt obductæ, & clavis inauratis confertæ, desuper autem extendebatur crux panni argentei. Magistro sarcophagum placuit holoserico

caru-

cæruleo convestire exterius, ejusdemque coloris bysso interius, cum simili, qua duæ priores arcæ ornabantur, aureæ clavaturæ limborumque ex auro & serico contextorum splendore: qui etiam ceteris sarcophagis est additus, exterius holosorico coccineo, interius bysso obductis.

*imponuntur
novis arcis
singula.*

19 Tribus prioribus injecta deinde sunt pallia, ex tela auro-coccinea cum fimbriis ex auro sericoque concolori textis, similisque texturæ floccis. Ceteras capsas tegebant ejusdem formæ Pallia coccinea: & in medio cujusque pallii acupicta erant insignia regia, præterquam in eo quod Magistri capsam operiebat, coloris cærulei, quod Cruce Ordinis S. Jacobi cum suis conchis insigniebatur. Ordo, quo ferebantur, hic erat. Præcedebat sarcophagus continens corpus Magistri; deinde cum corporibus duorum Infantium gestabatur corpus D. Mariæ Padiliæ: postea corpora singula ex ordine sequebantur, Alphonsi, Beatricis & Ferdinandi; & hoc ultimum portabatur sub umbella speciosissima panni argentei decem ulnas lata, cujus hastilia tenebant Beneficiati ecclesiæ Metropolitanæ, enses præferente Comite de Villar Civitatis Assistente; postremo autem ferebatur Corpus S. Leandri, pone sequente Archiepiscopo & ceteris, die, ut dictum est, XIII Junii.

*Et decora
velantur.*

*Eadem so-
lemniter cir-
cumferen-
da.*

20 Tumulus eum in finem positus inter ambos choros, illud vastissimum spatium sua implebat circumferentia, in formam pyramidis assurgens, desinensque in globum qui ipsum fornem fere attingebat. Tota autem moles ornata erat picturis, victorias gloriosorum istorum Regum & illustria gesta representantibus, artificio & decore mirabili. In his eminebant proceritatis eximiæ figuræ quatuor, eum in modum compositæ, ut licet nomina abfuisent, Sapientiam, Munificentiam, Sanctitatem & Victoriam vis referri intelligeres; & sua singulis

*in unum
pegma com-
ponuntur
13 liniis*

sub-

subjecta erant hieroglyphica, cum epigrammatis cuique virtuti aptatis, & alludentibus ad eas historias, per quas demonstrabatur, sanctum Regem in omnibus illis quatuor eximium fuisse. Sapientiae ad pedes in throno assidebat Rex Alphonfus, velut in tribunali causas dijudicans; ad aliarum vero trium pedes cernebatur Rex sanctus, hic quidem larga manu thesauros effundens; ibi comitatus Pontifice summo multisque Sanctis ac Martyribus, quibus afficiebatur devotius; alibi denique in curru triumphali, coronatus lauro, cum palma in manu: atque hæc omnia explicabantur Latinis versibus.

pulchro ordi-
ne.

21. Res autem tota in formam historiae descripta fuit. Regiæque Majestati oblata; sed nescio per quam socordiam periit relatio illa, æque ac instructio totius pompæ adornandæ ducendæque, quam propria manu Rex ipse conscripserat. Sic autem ordinata erant omnia, ut in pegmate primum locum teneret Magister, post ipsum consisterent tres sarcophagi Infantium atque Mariae Padiliæ; eminentiori vero loco supra ceteras elevata conspiceretur arca sancti Regis: utrimque, sed gradu paululum humiliori, habens uxoris & filii corpora, hujus à sinistris, illius à dexteris collocata. Supra has tres arcas posita erant pulvinaria quatuor ex aureo panno: duo scilicet supra arcam Sancti Regis, sustinentes coronam auream; alia duo super singulas collaterales, totidem coronis similiter aureis sustinendis. Circum pegma vero disposita lucebat ingens copia grandium ex candida cera tædarum.

Ad hoc peg-
ma postridie
conveniunt

22. Excubituris nocte ista ad funebre pegma Cappellanis duodecim mandaverat Archiepiscopus, ut Psalterio recitando occuparent sese; custodiam vero commiserat delecto ad id D. Hieronymo de Montalvo, supremo satellitii urbani Præfecto, qui cum pluribus Præfectis minoribus ejusdem satellitii, aliisque ad id deputatis personis, intra ecclesiam perven-

gilans,

gilans, portas usque mane clausas tenuit ad horam quartam matutinam : quando primus in ecclesiam ingressus est Archiepiscopus, tum omnes qui debebant interesse processioni, seque sessum contulerunt ad loca, unicuique ordini præscripta à sua Majestate, in hunc modum. Audientia Regia in capella majori ad latus Epistolæ locum cepit, Tribunal sacri Officii ad cornu Euangelii, Magistratus civitatis cum Equitibus suis tenuerunt utrumque latus tumuli, post eundem tumulum Universitatis Doctores & Magistri confederunt. Titulares Domini, qui erant de Capitulo civitatis, cum aliis Rectoribus ejusdem etsi de Capitulo non essent, recepti sunt ad sedilia chori inter Digniores è Clero; Equites & Fratres Militarium Ordinum ad inferiora subsellia ejus chori, qui ad Archidiaconum Hispalensem pertinet; & ex adverso in choro altero, Judices Commercii Indici: omnibus autem una erat regula, ne cui vel sella particularis, vel cussinum præberetur, sed nudis scamnis æqualiter insiderent; ne durante Officio quisquam caput tegetet; ne luctum aliquis præferret in habitu.

*Magistratus
omnes & no-
terque Cle-
rus,*

23 Religiosi Ordines & Clerus universus distributi sunt per capellas ecclesiæ, singulis autem in manibus luxit cereus candidus libræ unius: Confraternitates vero occuparunt Studium S. Michaelis, ibique sese composuerunt, ut secundum cujusque ætatem ordinate prodirent. Intravit autem D. Hieronymus Montalvo cum suis centum bipenniferis, & tumulum pulcherrimo ordine circumsepsit. Ne cæra deesset providerat Civitas, tam copiose, ut cum omnibus personis dignitatis alicujus tributum esset pro suo cuique gradu, plurima superabundaret. Quare designati sunt homines duo, qui in canistris deauratis paratos haberent cereos, cujuscumque conditionis hominibus, coeptæ pompæ superventuris, erogandos; præsertim Equitibus, qui cum Regiis corpo-

*suo singulis
li cereo
instructi.*

*Magistratus
omnes & no-
terque Cle-
rus,*

corporibus aliquamdiu succollissent, vices suas tradituri essent aliis identidem commutandis. Provi-derat etiam Civitas satellites quadraginta, ultra viginti ordinarios, & eos quos sancta Fraternitas ad-junctura erat; qui turbam popularem compescerent, nequid tumultus causaret immoderato spectandi & propius assistendi studio; itemque bipenniferos cen-tum jam dictos, omnes sutores atque sartores: qui id muneris sibi specialiter depoposcerant, tamquam inscripti confraternitati S. Matthei, quam ipse Rex sanctus creditur instituisse.

A N N O T A T A.

a Christophorus de Rojas, Ar-chiepiscopus Hispalensis, obiit mox anno sequenti 1580.

b Mariæ Padillæ infamem totis Hispaniis cum Petro Crudeli pellicatum, justis post Blanca mortem impiis purgatum fuisse, benignior erga ejus memoriam Hispalensium opi-nio tenet: de qua quid sentiam, non est hoc loco mihi necessarium expli-care.

Infantes in Regia capella tumulati. c Querenti quinam hi essent, responsum est, Alphonsus XI pro-gnatos ambos fuisse. Sed quis credat, Petro Crudeli, istius Alphonsi fi-lio, fratrem alterum Petrum fuisse? Fuerit ergo hic Sancti Regis ex Al-phonso X nepos, patri premortuus: sicut hic nominatus Alphonsus in-fans fuit filius Mariæ Padillæ, cui pater, successionem regni frustra de-sinaverat teste Mariana, quemque matri contumeliatum fuisse docet ex testamento, quo medium se inter Padillam Reginam filiumque Alphonsum, in sacello quod sua impensa extruendum curabat sepeliri mandat: quod tamen suc-cessu caruit.

d Fredericus ejusdem Alphonsi XI ex Leonora Guzmanna filius notus, anno 1342 adhuc decennis, dispensante in natalibus Pontifice, fa-

ctus Magister Ordinis, à Petro Cru-deli Alphonsi filio & successore, tra-delissime interemptus est an. 1358. De quo vide Historiam trium Ordi-num lib. 1 cap. 27.

e Metropolitana Ecclesia, intra muros & lateralia sacella lata pedes 110 geometricos, longa 379, opere Gothico extenditur sub quinqueplum feruice grandibus columnis nixæ, habetq; in latitudine, præter navium me-diam atque præcipuam pedum 59, a-lia quatuor, utrinque scilicet in-vores duos, pedum 40 singulas, qui octies circum voluti seu replicati, præ-currunt per totidem intercolumnia, quinque ante & tria post transver-sam mediæ navis crucem; post que di-niq; sequitur in capite ecclesiæ rito-tiori opere addita Capella Regiam sacellis ac portis lateralibus, in quibus lateralium navium prospectus terminatur. Duos ergo Choros in me-dia navi sic positos concepit, ut totum transversæ navis spatium inter utrumque chorum mediet: occupat au-tem uterque Chorus intercolumnia duo, ita ut primus (in quo aliis majus & post altare sacristia) soli Officianti ejusque ministris servare videatur & oratio claudi; alter, qui ecclesiam ingrediens post tria interco-lumnia primus occurrit, subsellia ha-

beat Canonicoꝝ & Cleri ad divinum officium concinendum. Atque hac norare jurabit, quia sæpius infra mentio fit spatii inter duos Choros, quod est sub umbilico fornicis principalis istic ubi olim assurgebat angustus in quadrum tholus, qui postea corruit nec unquam restitutus fuit, sed continuatus est fornix, per ruinam talem hians, quo fit ut supra ipsum constructum rectum aequaliter planum sit

totum quam lata extenditur media ecclesie navis. Ipsam augustissima fabrica ichnographiam videre qui volet, adeat librum Ferdinandi dela Torre Tarfan, ubi ea erit incisa oculis exponitur ad melius concipiendum situm triumphalis machina, infra quoque in imagine proponenda, quæ ex adverso porta majoris inter hanc & chororum media stabat, secundum ecclesie intercolumniâ occupant;

CAPUT III.

Ordo processionalis pompæ in hac translatione servatus, & quædam eam secuta.

Quomodo nunc porro tota pompa processerit, iidem qui supra auctores nobis declarant his fere verbis. Sic comparatis, uti dictum est, omnibus, processit D. Archiepiscopus, vestitus Pontificaliter, ad inchoandum Missam: quæ quoniam congruere debebat celebritati, potissimum spectanti Imaginem Dominæ nostræ & Reliquias gloriosi Pontificis Leandri, placuit de Dominica potius quam de Requiem Officium fieri. Mox ac datum initium Missæ est, cœperunt progredi ex S. Michaelis Collegio Confraternitates successive omnes, pulcherrimo ordine, cum labaris facibusque, quæ supra quindecim mille numeratæ fuerunt; tanta reverentia & decencia, ut nec minima quidem (quod alias contingere solet) fuerit inter ipsas contentio. Proxime successerunt, secundum ætatem institutionis suæ, quotquot intra & extra civitatem sunt religiosorum Ordinum cœtus, nullo profus excepto, adeo ut præter eos qui ad generales Processiones convenire solent, adfuerint etiam Carthusiani & Hieronymiani, tam qui in Domo Pulchri-aspectus, quam qui ad S. Isidori in campis degunt; Monachi item gloriosi Patriarchæ Benedicti,

Re-

Optimo ordine procedere cœperunt

Religiosi sanctissimæ Trinitatis, & sanctissimus Ordo Societatis Jesu; omnes numero mille quingenti.

cum ferulis Reliquiarum, 25 Tertio loco sequebantur Religiosi & Fratres S. Jacobi, medium ferentes corpus sui Magistri, cui succollabant Equites ejusdem habitus cum suis palliis & insigniis. Tum Parochiales Crucès viginti quinque, agmen ducente Cruce Metropolitanæ ecclesiæ, quam sequebatur & comitabatur Canonicus D. Ludovicus Pontius, in habitu Subdiaconi, cum Clero & Capellanis plus quam sexcentis, secum habentibus feretra ornatissima septem, in quibus gestabantur spectabiliores ejusdem ecclesiæ Reliquiæ, grandibus argenteis lipsantheis inclusæ, cum candelabris ad singulos angulos argenteis cereisque ardentibus, succollantibus ad singula feretra Capellanis quatuor, Dalmaticas pretiosas indutis.

Et corpore S. Leandri, 26 His proximi gradiebantur primum Capellani & Vicenarii ipsius ecclesiæ, tum Universitas Beneficiorum Parochialium cum suo Abbate, deinde Canonici S. Salvatoris, ac denique Capitulares ipsi, omnes chorales cappas albas induti: inter quos portabatur ornatissimum feretrum, cum arca in modum tumbæ composita, pallioque pretioso instrata, continente corpus S. Leandri; & desuper grandem ejusdem ex argento statuam, ad humanæ mensuræ modum, cui caput Sancti includebatur: quod quidem feretrum sub umbella speciosa deportabatur à Beneficiatis. Post hanc arcam ferebatur Deiparæ parva imago eburnea, quæ fuerat in capsâ Sancti Regis inventa: ferebatur autem perquam devote & reverentur inter manus Rationarii. Ab hac, intervallo modico gestabatur in grandi feretro imago ejusdem Deiparæ, à Regibus cognominata, induta vestem conspersam monilibus pretiosissimis, & habens in capite coronam auream, quæ ipsiusmet Sancti Regis fuerat, sub umbella argenteis hastilibus quatuor sustentur.

item Marianis imaginibus duabus,

sustentata, tota holoserici rubei, opere phrygionico acupicti, cum insignibus ecclesiæ: ipsam vero imaginem gestabant humeris Regii Capellani capellæ ipsius.

27 Tum succedebant Dignitates ecclesiæ, cappas *has sequitur* & mitras induti, interque eos Crux Archiepiscopa- *Archiepiscopus,* lis, pone sequente Archiepiscopo in Pontificalibus, & cum eo Clerus atque Capitulum. Post hos ibat sanctæ Inquisitionis Tribunal, ipsi scilicet Inquisito- *Inquisitio,* res, eorumque Advocatus Fiscalis & Satellitii sum- *Universitas,* mus Præfectus, Secretarii ac Judices Fisci cum cete- *Magistratus,* ris Officialibus; Universitas Doctorum ac Magistro- rum, in forma consueta, cum Bedellis argenteas clavas gestantibus: tum Prior & Consules Domus Contractuum, Judicesque & ministri eodem spectantes; ac postremo cranium, Capitulum ejusdem civitatis cum Nobilioribus atque Equitibus, omnes cum facibus ardentibus, præcedentibus eosdem Scep- trigeris suis, atque post eos Juratis: simulque pro- cedebant symphoniaci publici, sub directione Vexilli- feri Majoris: atque inter hos portabantur corpora duorum Infantium & Mariæ Padiliæ, deinde corpus Alphonsi Regis, ac denique matris ejus Reginæ Beatrix, succollantibus viginti quatuor ex Equestri or- dine nobilibus viris.

28 Vexillum postea Regium, cum quo hæc civi- *cum vexi-* tas recepta à Mauris est, efferebat D. Joannes de *lo,* Sandoval, frater Marchionis Deniæ & Archiepisco- pi consobrinus, vestitus habitu ex acupictura argen- tea, & stipatus clavigeris quatuor, sagum rubeum argenteis laminis ad humeros tectum gestantibus. Mox succedebat prænominatus Civitatis Assistens D. *gladius,* Comes Villariensis, effereus sancti Regis gladium, inter quatuor Feciales seu Reges-armorum, suæ pro- fessionis habitum indutos. Postremo omnium fere- batur à Titularibus Dominis corpus sancti Regis, umbellam gestantibus eorumdem filiis fratribusve, &

p sub-

*Ex corpore
S. Ferdi-
nandi,*

subsequente Audientia regia, sic ut agmen clauderet illius Regens: de post cuius tergum usque ad corpus Magistri, longo utrimque ordine, tegebant pompam & arcebant turbam satellites Justitiæ ac Fraternitatis; nec deerant certis locis admixti tubicines musicaque omnis generis instrumenta, cum cantoribus & symphonicis.

*per plateas
speciose or-
natas.*

29 Hunc in modum ducta est pompa per omnes illas plateas, per quas solet in festo Corporis Christi sanctissimum Sacramentum circumgestari; fueruntque illæ die isto quam opulentissime exornatæ, dispositis etiam per opportuna loca triumphalibus arcubus novæ ac curiosæ inventionis. Cumque ad ecclesiam majorem, eo quo exierat ordine, redivisset processio; rursus in suo pegmate collocata sunt corpora, eo quo nocte præcedenti steterant situ; imagines vero in capella; Reliquiæ autem ceteræ relictæ sunt ad conditoria sua. Ab eodemque die & hora vesperarum, usque in diem Lunæ sequentem, pulsatæ sunt viginti quatuor turre majoris campanæ; ad oblectamentum aurium singulare, propter harmonicam earum inter se consonantiam: atque ita finita est diei istius festivitas.

*Coram iis-
dem, 15 Junii
eodem
reversis,*

30 Postero mane die xv Junii, redierunt ad ecclesiam Tribunal Inquisitionis, Magistratus Civitatis, Audientia Regia, Contractationis Curia, Titulares Domini, omnes lugubribus induti: quos mox secuta Universitas est, Equitesque ac Fratres S. Jacobi, ingressi per Portam ecclesiæ quæ Picta cognominatur, per quam etiam egressa ingressaque pridie processio fuerat. Venerunt autem ad eam præcise horam, qua expectabantur ab Archiepiscopo & Capitulo, & eadem quæ pridie loca occuparunt. Ingressus etiam cum suis centum bipenniferis Præfectus major Satellitii, eosdem circum pegma disposuit. Tum apertæ valvæ omnes sunt, & populo concurrenti permissus accessus ad ecclesiam. Adfuerunt etiam

etiam, sicut antea, religiosi Ordines, seque partiti sunt per assignatas cuique capellas, ubi singuli recitarunt Officium defunctorum cum Missa, ceram sic autem praebente Civitate: in choro autem symphoniaci omnes exorsi quam solennissime sunt idem Officium, Missam de Requiem Pontifaciliter canente Archiepiscopo: secutaque est oratio, quam pronuntiavit insignis concionator ex Ordine S. Dominici P. Mag. Joannes de Spinosa.

31 Tum processionaliter egrediens Capitulum, cum cereis ardentibus circumvit per templum, secum ferens imagines Deiparae & corpus gloriosi Praesulis Isidori, subsequente eos Archiepiscopo; cui successerunt Inquisitionis sacrae, Universitatis, Contractationis, & Civitatis Officiales primarii superius expressi. Post Juratos autem ferebatur vexillum Civitatis à D. Ferdinando de Solís: deinde Equites S. Jacobi sustulerunt corpus sui Magistri, Viginti-quatuor-viris aliisque nobilibus alia Regalia corpora similiter accipientibus. Sequēbatur Assistens Hispalensis cum gladio, & D. Joannes de Sandoval cum vexillo Regio, & Proceres titulares cum corpore sancti Regis, pompam claudente Audientia Regia. Ita deventum est ad capellam Regiam, super cujus principem aram collocatae sunt imagines Beatissimae Virginis cum corpore S. Leandri; atque ad ejusdem arae utrumque latus, quatuor corpora, Infantium scilicet, Mariae Padiliae, & Magistri, infra duos arcus, ad eum finem fabricatos, & divite panno convestitos. Ad gradus altaris stabat marmoreus tumulus, panno aureo instratus: intra quem collocata sunt corpora sancti Regis, Reginae Beatricis, & filii eorum Alphonsti; apertis tamen prius capsis, ut ea sub cautione publicae fidei, manu Notariali mox signatae, Comes Assistens traderet Capellano Majori: cui etiam, sub similis fidei testimonio authentico, sanctus Gladius traditus est. Quibus peractis symphoniaci

*Officia sacra
nobria in-
struuntur,*

*Et corpora
inferuntur
in novam
capellam.*

niaci extulerunt Responsorium, & Archiepiscopus subjecit orationem pro Defunctis.

corpus ante
S. Ferdinan-
di in mar-
moreum
tumulum,
pariter
translatum:

32 *Hactenus breviori relatione Morgadus, prolixiori Spinosa; tumulus autem ille marmoreus, in quo una cum sancti Regis corpore, usque dum propria tumba conficeretur, posita sunt Beatricis atque Alphonfi corpora, venerabilia illa quidem, haud tamen religioso Sanctorum cultu prosequenda, non erat novus; sed idem ille antiquus, in quo ante jacuerat Sancti Regis corpus, in quatuor lateribus inscriptum habens Epitaphium, totidem linguis, Latina scilicet, Arabica, Hebraica & Castellana: errant enim qui Arabicas litteras pro Graecis acceperunt. Epitaphii illius tenor Latinus talis à Zuniga exhibetur: Hic jacet Illustrissimus Rex Ferrandus, Castellae, Toleti, Legionis, Galleciae, Sevilie, Cordubae, Jaeni, constantissimus, justissimus, strenuissimus, decentissimus, liberalissimus; in timore & servitio Dei efficacissimus: qui contrivit & exterminavit penitus hostium suorum proterviam, qui sublimavit & exaltavit omnes amicos suos, qui civitatem Hispalensem (que caput est & metropolis totius Hispanie) de manibus eripuit Paganorum, & cultui restituit Christiano: ubi solvens naturae debitum transmigravit, ultima die Maji, anno ab Incarnatione Domini cto. cc. lxi.*

ejus epita-
phium,

Et titulus
jam inde ab
an. 1575
paratus.

33 *Capella nova, fabricata in capite totius ecclesiae, inter Sanctarum Petri & Pauli collateralia sacella, descriptionem architectonicam legere qui volet, Zunigam adeat, minutim singula explicantem ad an. 1575, quo ceptum est hujus Translationis negotium tractari, & adeo certo absolvendum sperabatur, ut jam tum fuerit sculptus hic titulus: Ferdinando III. cum clarissima Beatrice ejus conjugae, & Alphonso Regi eorum filio, ex humiliori sacello translatis, anno ab eterne salutis exordio MDLXXV, curantibus Duce Virginis Sodalibus. Sed variis intervenientibus causis differenda Translatio fuit, nec ante praenotatum annum MDLXXIX res peragi potuit; conclusa autem illa est per authenticum Actum restitutionis facta*

facte per Comitem Assistentem, de Corporibus & aliis omnibus sibi ab ecclesia conceditis; quod instrumentum totum describit Zuniga pag. 557 & sequentibus.

34 Postmodum, sed non exprimitur quando, corpora Beatricis & Alphonfi, collocata sunt intra proprias tum-^{Seperatim}bas ad utrumque Regis Sancti latus; sic tamen ut hujus^{postea pos-}tumulus illorum tumulis eminentior, esset; itaque manserunt totis centum annis, usque dum anno MDCLXXIX, de mandato sua Majestatis, translata fuerunt intra duos loculos, ad latus capelle regie excavatos: ubi nova eis epitaphia, litteris ex aere fustis, super marmoram tabulam posita sunt, cum propriis super unoquoque coronis, Imperiali super Alphonfi, Regia supra Beatricis tumulo. Reliqua (uti mihi responsum a Deputatis Capitularibus est) jam inde à principio fuerunt, suntque etiam nunc, à sacro S. Ferdinandi tumulo remota notabili intervallo, intra Pantheon, quod appellant regale, ad quod per porticus quasdam intratur; ita ut nec minima quidem apparentia sit, quod alius iis habitus honor sit quam pure civilis & regis personis conveniens.

35 Postquam autem duo, que supra dixi, Regia corpora longius remota fuerunt ab eo, cui soli religiosior honor debebatur; supra ipsam hujus tumbam erectum est conopæum panni aurei, cum imagine sculpta; per quam intelligeretur, ejus quem ipsa representabat ibi corpus esse: adnititurque altari, ad quod dicuntur Missæ votivæ de Sancto. Iamque ex mandato sue Majestatis per varios Commissarios pluries tractatum est, de modo collocandi ipsum sanctum corpus multo propius ad Imaginem Deiparæ, quam vocant Regum: resque eo hodie adducta est (quemadmodum huc scri-^{novus cultus}bebatur ex parte Capituli mense Novembri anni MDC-^{tumba san-}LXXI) ut propediem discernenda videatur constructio ar-^{cti Regis}genticæ capse, ponende supra altare Domine nostre Re-^{additur 2}gumdictæ, ad cujus pedes semper aptavit Sanctus const-^{nunc parat-}tere. Novissime autem negotium istud commissum fuit Re-^{tur eidem}genti Audientia Regie civitatis Hispalensis, ut quam pri-^{capsa ar-}vam executioni mandetur; & hunc in finem Majestas
sua

sua Regia designavit quadam jura civitatis predictæ, et quam decenissime transigantur omnia, remanente nihilominus juxta ipsum sepulcrum altari, quod diximus, cum Statua Sancti. Cum vero hæc parata fuerint, occasio dabitur novæ solemnitati, post eam qua curata fuit, cum primum anno MDCLXXI sancti Regis festum, tot seculorum usu probatum, præhabita Sedis Apostolica sententia, instauratum fuit, sicut infra pluribus dicendum veniet.

CAPUT IV.

Miracula recentiora ex Summario Processuum Romæ impresso: ac primum in Gabriele Perez ejusque familia.

36
Ad causam
canoniza-
tionis hæc
etate regi
scriptam.

Scriptorem antiquum miraculorum, Capite primo relatorum, audivimus exoptulante de Hispanensium ingratitude, quod novum in Ferdinando Patronum nacti talemque Advocatum, necdum pro eo canonizando supplicationem misissent; Hæc cum vulgari lingua in libro *Flos-Sanctorum* dicto passim ab omnibus legerentur, non potuerunt non acriter pungere devotos ac generosos animos; effectum tamen suo currit diu stimulus iste, et primo negotium hoc etate nostra curari cepit, regnante Philippo IV Hispaniarum Rege, et Urbano VIII Apostolicam Sedem obtinente, sub quo Alexander Mansionius Advocatus, anno MDCXXXVIII Romæ curavit imprimendum supplicem libellum oblatum Eminentissimis ac Reverendissimis DD. Cardinalibus sacre Congregationis Rituum, Proponente Antonio Card. Barberino, instante Serenissimo Rege Catholico, in causa Canonizationis servi Dei, gloriosissimi, invictissimi ac sancti Regis Ferdinandi III, Regis Castellæ & Legionis, eadem plane formâ, qua solent confici Relationes Auditorum sacre Rote, quales sepe in aliis similibus causis allegavimus, cum Summario Processus.

Hæc

Hoc libello plene continetur quidquid eatenus actum fuit : allegatis autem, quæ supra retulimus ex Legenda, miraculis antiquioribus, additur, quod omnipotens Deus de recenti operari dignatus fuit alia quinque miracula, quæ probantur ex Processu Apostolico, facto in civitate Hispalensi: & quod multa alia miracula constant ex Processu ordinario, quæ pro adminiculo dantur in præcitato Summario num. LXXVII. Hæc autem verbotenus accipe, ipsi (qua licebit) Summarii verbis Latinis, aut (ubi ea deerunt) ex Italico Latine redditis (Italice enim placuit Romæ exhibenda legere, quæ Hispance excepta fuerant) ac primum quatuor potiora.

37 Hispali die xxv mensis Februarii MDCXXXI, coram Iudicibus Apostolicis, existentibus in loco & hora audientiæ, D. Juratus Felix Escadero de Spina, nomine suorum principalium, pro informatione præsentavit in testem Gabrielem Perez, incolas dictæ civitatis; qui i, monitus fuit de gravitate perjurii, præcipue in similibus causis canonizationum, velut est ista circa quam examinari debet; ii, interrogatus de nomine, cognomine, patria, etate, parentibus & officio quod habet: & an sit dives vel pauper, & cujus sumptibus vivat: iii, an fuerit confessus & communicatus, & à quo tempore, à quo Sacerdote & in quâ ecclesia: iv, an accusatus fuerit de aliquo crimine, qua de causa & coram quo iudice, & an fuerit condemnatus vel liberatus, vel hætenus causa pendeat: v, an aliquo tempore fuerit nominatus publice seu denunciatus pro excommunicato, & pro qua causa, & an talis adhuc existat: vi, an fuerit instructus ab aliqua persona, quomodo & circa quæ; & quis eum instruxerit; & an fuerit ei datum, promissum seu condonatum aliquid, vel speret sibi dari, vel aliquam commoditatem consequi pro huiusmodi examine: vii, quomodo venit ad testificandum, an fuerit vocatus & requisitus, & quæ causa eum movit venire ad hunc locum.

Iudices Apostolici, an, 16 31 delegati,

post interrogaciones prævias,

Ad hæc

P 4

admisso ad
testandum
Gabriele
Perez.

hæc omnia cum ille congrue respondisset, & per Dominum
judices ab eo receptum fuisset juramentum, per Deum
Dominum nostrum, & per signum Crucis, quod fe-
cit digitis suæ: manus dexteræ super libro Missali:
deinde requisitus, quid possit declarare de vita & mi-
raculis servi Dei Regis Ferdinandi; respondit, quod
recordatur, anno MDCXXVII fecisse se quandam decla-
rationem unius miraculi, quam legi petebat. Et sta-
tim mandatum fuit in summariis informationibus,
quæ fuerunt compulsatæ, perquirere dictam decla-
rationem: & perquisita fuit & inventa tenoris se-
quentis.

audiant le-
gi ejus de-
clarationē;

38 Hispali die XXIII mensis Maji MDCXXVII, cum ego
infrascriptus Notarius dederim extremam Unctio-
nem in mea parochia S. Marinæ, cuidam viro qui
dixit vocari Gabriel Perez Coramarius, die sabbathi
oetava præsentis mensis; eique consilium dederim
ut se commendaret sancto Regi D. Ferdinando, qui
sanitatem pro eo obtineret; & cum scirem ipsum
jam sanum esse, me contuli ad domum suam, ac
ab eo recepi juramentum juxta formam juris, ut de-
clararet quidquid evenerat sub onere, de quo pro-
misit dicere veritatem. Et interrogatus quomodo
sanatus esset à sua infirmitate, dixit, quod die quodam
mensis Aprilis proxime præteriti, ascendens
quemdam lectum ligneum, posuerit pedem super
tabulam unam: qua rupta, cum formidaret sibi crus
lædere, quanta potuit adhibita vi foras ejecit cor-
pus, longe extra lectum, tam gravi casu, ut aliena-
tus à sensibus habuerit pessime affectum brachium,
& corpus totum quasi contritum. Idcirco colloca-
tus in lecto, sequenti die surrexit ab eo, & diebus
aliquot consequenter ambulavit; donec putrefacto,
qui per corpus erat diffusus, sanguine, cœpit veluti
suffocari; ac denique in gravem decidit infirmita-
tem: à qua ut curaretur vocari jussit Sebastianum
de la Torre, Magistrum in parochia S. Romani, eo
quod

quomodo ex
casu periculi-
tans;

quod ipsum nosset hominem, non ætatis minus quam experientiæ magnæ, ac famæ in morbis curandis optimæ. Hic autem cum multa infirmo applicasset remedia, iussit ut quam citissime ei darentur Sacramenta, prout factum est die Sabbathi, die viii mensis præsentis.

39 Recepta autem extrema Unctione, cum monitus esset ut se commendaret sancto Regi D. Ferdinando, ingressus est ad eum Eques quidam, quem audivit appellari Juratum Felicem Escudero. Hic autem dixit ei, quod, si ex toto corde se commendaret sancto Regi, promittebat ei liberum ipsum futurum proximo die Mercurii, addens ut juberet etiam Missam aliquam dici. Tum ipse deponens se commendavit statim Sancto, itemque ipsa nocte, propter graves dolores; ubi autem illuxit, primo mane generum suum misit, ad curandam Missam in capella Regia: atque ex ea hora evidenter cognovit melius se habere. Cum autem ad visitandum venisset D. Sebastianus de la Torre, admiratus est, videns in eo tantam mutationem, & depulsum omne vitæ periculum; quæsitque, ecqua diligentia usus ad id esset. Narravit infirmus quod contigerat, & quomodo se commendarat Sancto Regi, qui sibi à Deo saninitatem impetraret. Et ego, inquit medicus, ita futurum credo. Processit ergo valetudo in melius, usque ad diem xxii mensis, qui Mercurii erat; quando ita confirmatum se sensit Gabriel, ut (si uxor liberique permisissent) egressurus fuerit ad atrium domus suæ: ipsisque id deprecantibus propter debilitatem, surrexit nihilominus de lecto, atque intra cubiculum, ubi infirmus jacuerat sedit, in sella; itaque perrexit quotidie surgere usque hodie, quo præsentem declarationem facit, estque validus ac robustus quantum sua grandis ætas patitur, & morbi quem sustinuit magnitudo. Quod autem dixit, tenuit tenetque pro miraculo, sibi concesso propter

seque Sancto commenda-
ans,

postero die
sanari cœ-
perit.

devotionem quam monstravit erga sanctum Regem ; idemque senserunt quotquot factum sciverunt. Et hoc dixit esse verum per juramentum præstitum , & esse ætatis plusquam sexaginta sex annorum : & non subscripsit , quia dixit nescire. Fuit sibi lecta ejus depositio , & eam ratificavit Joannes de Pineda , coram me Baccalaureo de Robles Notario Apostolico.

Quod iterum declaravit ;

40. Et cum ei lecta fuisset atque ostensa d. declaratio , dixit quod recognoscebat & recognovit per suum dictum & declarationem eam quæ sibi ostensa fuit ; & illam dixit & declaravit , prout & quemadmodum in illa scriptum est. . . . Et quod ulterius , cum esset gravida quædam ipsius declarantis filia , conjuncta Didaco d'Avila , auri-ductori & argentifabro hujus civitatis , suavit præd. genero suo , ut quod paritura erat uxor sua sancto Regi commendaret : quod fecit , dicens , si masculus ederetur , ponendum ei nomen Ferdinandi. Peperit autem paulo post mulier perquam feliciter ac facile , nominatusque est infans Ferdinandus , sicut voverat pater. Puer vero cum esset unius ac dimidii mensis , cœpit adeo graviter infirmari , ut per novemdecim continuos dies lac nullum suxerit , sed gravissimos dolores pateretur , quantum quidem exterius cognosci poterat : capite enim manibusque ac pedibus & corpore toto eos faciebat motus , qui sunt ejusmodi cruciatuum indices , videbaturque velut à maligno aliquo spiritu infessus. Quod ipse testis infantisque parentes conspicati , magna cum devotione cœperunt invocare sanctum Regem , rogantes ut fanitatem puero impetraret à Deo. Res mira ! Qui totis novemdecim diebus abstinuerat à lacte , subito mammam arripuit ac sanus fuit.

affirmans etiam filiam puerperam

& nepotem in simili articulo adjutos :

41. Atque ob hoc tam certum miraculum omnia ea familia pientissime afficitur erga sanctum Regem. Et hoc verum est per juramentum præstitum , &
non

non se subscripsit, quia dixit nescire: & Judices Apostolici subscripserunt, in quorum præsentia declaravit. Fuit sibi lecta illius depositio, & illam ratificavit.

Licentiatu Don Franciscus de Monfalve,

Licentiatu Don Didacus de Guzman,

Doctur Don Franciscus de Cassaus,

Matthæus Vasquez de Leca.

Coram me Gundifalvo della Cueva Notario.

Similiter presentatus, interrogatus, & juratus predictus eadem attestatur genere
 Didacus d'Avila, gener Gabrielis, *predicta omnia confirmavit, addens, foceri corpus ipsa infirmitate fuisse*
 inflatum instar utris; & quod medicis chirurgisque de ejus sanitate desperantibus, assentibusque non supervicturum usque mane, sub vesperam ad Ave-Maria, ministratum ei Viaticum fuerit, ac deinde sacrum Oleum; se vero ipsum Dominica mane ivisse ad curandam Missam: *de filio autem suo nihil habuit quod adderet.*

CAPUT V.

Curatus paralyticus, locustæ sublatæ.

P *Redicto miraculo, sane evidentissimo, duo alia ex* 42
eodem Summario succedant. Die mensis Hispalensis
 Martii MDCXXX, presentatus Christophorus Sutor, in itinere
 Marquez, Magister calceolarius, incola civitatis Hispalensis, parochiæ S. Salvatoris in via Gallegorum; *interrogatusque & juratus ut supra,*
 dixit scire, quod à mensibus quatuor præteritis ipse & Franciscus de Enzinas, magister calceolarius ejusdem civitatis, pariter iverint ad civitatem Jaën, empturi corium Cordubense. Tertio autem itineris die substiterunt, noctem acturi in hospitio quod dicitur Dominae Mariæ, inter hanc & civitatem prædictam via recta in Campo. Qua quidem nocte tota
 sani

fani atque hilares fuerunt : die autem sequenti, quæ
 erat Jovis, cum sub auroram egressuri hospitio es-
 sent, ipse testis sensit se male dispositum ; itaque
 conscendit mulam, in qua & mansit usque ad exi-
 tum Villæ Turris-campi dictæ, diœcesis Jacensis: ubi
 longe peius sibi esse sensit & absque viribus. Mula
 autem qua vehabatur ingressa est in domum quam-
 dam, cujus portam apertam reperit ; nec poterat
 Testis manu sinistra, qua frenum tenebat, vim ul-
 lam facere ad mulam inde educendam, quia totum
 brachium ac latus illud cum sinistro crure attracta
 erant, omnique vigore destituta. Cum ergo se vel-
 let manu dextra juvare, supervenit præd. Francis-
 cus de Enzinas, paulo post subsequens ; quaesivit
 que quid ipsi accidisset ; sed non potuit ei responde-
 re distincte, solumque confusa voce dixit, Ea-
 mus.

*corrupta
paralyti*

43 Tunc Franciscus, tali in statu socium con-
 spicatus, dixit aliquibus ibidem præsentibus, ut ho-
 minem retinerent, ne caderet de mula, interim
 dum ipse descendit ; & sic omnes eum deposuerunt,
 atque inter brachia deduxerunt in domum, ibique
 supra pulvinaria collocarunt. Qui toto latere fini-
 stro impeditus & attractus, nec pedem nec brachium
 movere poterat, vultum insuper distortum habebat,
 credebaturque sibi vitæ finem adesse ; nec minus do-
 lens eo casu Franciscus, multis demonstrabat ma-
 rorem suum ; sicut notabat ipse testis, qui non om-
 nino amiserat usum sensuum ; quamvis ex quo tem-
 pore cepit ratione uti, non meminerit se umquam
 in tantis fuisse angustiis, adeoque dejectum animo,
 quam cum se procul à domo cerneret, ita contra-
 ctum distortumque. Interim Franciscus medicos,
 ad visendum ægrum ; Curatum, ad Confessionem
 audiendam, accersiri jussit : statimque ex prioribus
 unus adfuit, medicus vel chirurgus, qui explorato
 pulsu, malignæ cujusdam auræ afflatum hunc esse
 dixit,

*desperante
medico*

dixit, cui idoneum nullum remedium ad manum esset, proinde videbatur salutem infirmi desperare.

44 Tum appropinquans ei Franciscus; Eia, inquit, ^{sanctum} Sodalis, ex animo invoca sanctum Regem D. Fer- ^{invocat} dinandum, eique te commenda, Missam & novenam vovens, quia ipse impetrabit tibi sanitatem à Deo, atque ab omni molestia liberabit. Cui deponens, utcumque potuit, confuso linguæ sono respondit, Ita: commendo me: idque ipsum interius fecit prolixiori affectu. Dum autem pauca illa verba conatur exprimere, magna cum violentia cœpit in eo ubi positus erat loco corpus convertere, brachiumque & crus sinistrum movere, quod antea facere omnino non poterat; deinde in pedes surrexit, dicens, Eamus. Magna porro animi consolatione repletus, sensit totum malum continuo dissipari, ^{Et statim} vultu etiam in pristinum statum converso; ^{sanatus} majorisque securitatis causa confessus est ei qui advenerat Curato: qui etiam una cum D. Francisco aliisque præsentibus clamabat, Miraculum, miraculum, quod Deus operatus est per intercessionem sancti Regis Ferdinandi. Absoluta autem Confessione, dixit ipse Testis Francisco socio, quia sanctus Rex & Virgo Maria dederunt sibi sanitatem viresque magnas.

45 Cumque Franciscus curasset afferri sedem, in qua portaretur Testis ad civitatem Jaën, una solum leuca distantem à Turri-campi; noluit ipse ea uti, sed iterum ascendit in mulam suam; resque pro miraculo habita est, quia tanta mutatio, quantam diximus, non poterat naturaliter accidere, uti accidit, intra unius horæ spatium, quæ ab initio mali usque ad ejus curationem fluxit. Suum ergo iter prosecu- ^{captum iter} tus, confectoque negotio reversus Hispalim, visita- ^{prosequitur} vit capellam, in qua corpus sanctum requiescit, exindeque eidem devotissimus vivit. Quæ omnia sunt certa & vera, & ita se habuerunt modo & forma declaratis: & non subscripsit, quia dixit nescire, sed sub-

subscripterunt Domini Judices: qui similiter etiam interrogarunt & audierunt D. Franciscum de Enzinas, magistrum Sutorem in collatione S. Mariæ-majoris in platea Francorum; qui de se ipso fassus, quod priusquam urbe egrederetur successum itineris commendavit Sancto, cui multum afficitur; eadem omnia, quamvis aliis verbis, explicavit, addiditque, Curatum audita Confessione scripsisse miraculum & nomen Sancti: Christophorum autem fuisse pleno atque obeso corpore, cuius generis hominibus obveniens apoplexia, soleat eos per omnem vitam contractos facere. Denique in eodem itinere alia multa evenisse sibi, quibus cognoverit quam efficax apud Deum sit Sancti Regis intercessio.

46 Hispali die x mensis Martii MDCXXXI, presentatus in testem Don Joannes Panduro, incola d. civitatis in parochia Sanctæ Crucis, interrogatusque an aliquid sciret. . . . dixit sex circiter menses transisse, quod cum domi suæ esset ipse Testis, venerit Michael Sanchez, præfectus operarum, quas ipse habet in suo quodam prædio, sito intra territorium hujus civitatis in Vineto Tarrazanæ, duabus ab urbe leucis, nuntians eodem die in vineam, olivetum, & hortum ejus irruisse infinitam multitudinem locustarum: videret num quod ei malo remedium nosset: nam vicinorum agros fundosque, in quibus illæ substiterunt, prorsus esse consumptos. Tum vero se, pro magna qua erga Sanctum Regem fertur devotione, nullum certius præsidium scientem, accurrisse ad capellam ubi corpus ejus in æde cathedrali sepultum jacet, eique commendasse facultates suas, & Missas aliquot dicendas curasse, tum revertisse ad sumendum prandium, moxque in villam misisse mancipium quoddam suum, ut videret quares loco esset. Hunc vero ante vesperam revertisse atque dixisse; Domine, operæ pretium tulisti Missas illas curando: quæ enim in prædium irruerant locustæ, sub-

*cum socio
sibi atten-
stante.*

*Loensta in-
numerabi-
les,*

*dicta ad
Sancti sepul-
crum Missa,*

subvolantes deciderunt omnes in piscinam, & suffocatae sunt.

47 His auditis, proximo die mane abiit ipse testis, ut rem prodigiosam videret; itaque reperit ut ille dixerat. Quia autem tanta erat locustarum demersarum copia, ne ab earum putrefactione corrumpetur aer, necessarium duxit foveas facere, in quibus collectae terra obruerentur: atque in hoc laboratum est quatrinduo toto; admirantibus omnibus pestem illam in ictu oculi totam fuisse sublatam, nulliusque noxae ab iis illatae vestigium apparere. Atque ita non solum hic Testis, sed omnis circum vicinia liberata est ab eiusmodi plaga. Quae ^{simul omnes} ^{suffocantur.} omnia dixit scire, quia ita vidit esse & fieri, seque subscripsit una cum Dominis Judicibus: in quorum praesentia eadem omnia declaravit. *Similiter fecit praesentatus, juratus, interrogatus* Don Petrus de los Rios, incola d. civitatis in parochia Sanctae Crucis, *praesens in domo Ioannis quando Michael Sanchez triste nuntium attulit, qui se deinde ad praedium praedictum confrens, ipsas locustas, ut dictum est submersas conspexit. Eadem confirmavit praefatus Michael Sanchez, qui servit in exercitio Caporalis D. Joannis de Panduro, in possessione quam habet supradictus in Terrazana, expresse notans, mensem Augustum anni MDCXXX quo res facta sit: Piscinamque illam dicens fuisse in horto ipsius praedii, bene amplam ac spatiosam; seque mox ut illuc rediit, ibidem suffocatas locustas vidisse.*

CAPUT VI.

Alia tria miracula ex eodem Summario.

48 **E**X Miraculis quinquaginta post mortem, recentioribus & modernis, dantur infra scripta decem tantum, brevitatis causa, cum testibus deponentibus super articulo LXVI in Processu Ordinario:

Guardianus Minorum Angina laborans

P. Fr. Petrus de Piña, Ex-provincialis Ordinis S. Francisci in hac provincia, hodieque Guardianus in majori conventu S. Francisci hujus civitatis Testis xxii, dixit, quod ante sex menses, anginam passus sit adeo gravem, ut sex qui ipsum curabant Doctores medici urbis totius præcipui, Mexia, Biscardus, Ancona, Valverde, Figueroa, Muñoz, de vita infirmi desperantes, jusserint extrema ipsi ministrari Sacramenta. Atque ita in die S. Jacobi mane suscepit sanctissimum Sacramentum per modum Viatici, sequenti autem festo S. Annæ Oleum sacrum. Cum autem illi de ejus mox futura morte, tamquam re certissima, omnibus quo statu is esset quærentibus, loquerentur, tam Religiosis intra Conventum, quam pluribus secularibus per civitatem; ipsius Provinciæ Minister, qui tunc Hispali erat, commendavit funebrem orationem apparatusque exequialem P. Fr. Alphonso Venegas, Lectori primæ Theologicæ; ipseque Testis, à prædictis medicis monitus de extremo periculo, mandavit Fratribus sibi in eo morbo assistentibus, ne quemquam vel religiosum vel secularem amplius ingredi ad se permitterent, eo quod modicum istud vitæ reliquum, volebat totum cum Deo transigere.

Et sã mori proximus,

49 Ita constitutus cum jaceret in festo S. Annæ mane, ingressus sociorum unus, nuntiavit adesse Consulem civitatis, Felicem Escudero, qui unicum solum verbum loqui ipsi volebat. Cumque ipse
ex

excusaret dicens; Numquid non edixi, ne quis admitteretur, quia non est tempus loquendi cum hominibus sed cum Deo; atque hoc responsum præstolanti detulisset Frater; perstitit ille instare, quod unum solum verbum dicendum habebat, idque momenti maximi. Credens ergo infirmus aliquid dicturum quod conscientia foret, permisit eum recipi: qui ingressus, monuit ut se commendaret Sancto Regi Ferdinando, qui iis ipsis diebus sanitatem dedisset aliis æque ac ipse desperatis, Missamque in illius honorem dicendam curaret. Annuit salubria momenti infirmus cum gratiarum actione; moxque accessit ad se P. Fr. Francisco à Cruce, Vice-commissario Hierosolymitano, interrogavit eum utrum Missam celebrasset: quo annuente, quia provecior jam erat dies; injunxit eidem, ut die sequenti iret celebratum ad capellam S. Mariæ-Regum, in altari ubi est corpus sive sepulcrum d. Sancti Regis, petens à Deo per merita ipsius sanitatem & vitam sibi Testi. Quod cum iste fecisset, medici post prandium revertentes, adeo notabiliter melius habentem infirmum repererunt, ut vehementer obstupuerint. Exinde proficiente quotidie in melius sanitate, perfectam paulatim eam obtinuit ipse Testis: qui nihil prius habuit, statim atque egredi è Conventu licuit, quam visitare sepulcrum Sancti Regis, cujus miraculo servatum se credebat ipse aliique, atque a ratione morbi, eo adducti ut cum extrema Unctione muniretur, careret usu sensuum; & brevitate temporis, quo discussum extremum periculum est.

50 Quæ autem interea acciderint notatu digna, nulli melius potuerunt observasse, quam præd. P. Vice-Commissarius Hierosolymitanus, & P. Fr. Joannes Garciaz pharmacopœus ejusdem Conventus; qui dixit ipsi Deponenti, quod per multos annos, quibus functus ibidem est officio pharmacopœi & infirmarii, nullum Religiosum, qui fuerat sacro Oleo,

*monitus de
invocando
Sancto*

*post curati-
ci Missam
convalescit,*

Q in.

Medicis mi-
raculo id
adscribenti-
bus.

inunctus, viderit convaluisse; ipsum autem eo addu-
ctum fuisse quinto morbo die. *His consona dixit Te-
stis XXIV, idem cui Missa ad sepulcrum dicenda fuit com-
mendata, particularius exprimens, quomodo quinto mor-
bi die, post præcipitatum Sacramentorum admini-
strationem, ipse Testis arteriam infirmi tactu ex-
ploravit, judicavitque eum mori; pro majori au-
tem certitudine advocaverit præd. Fr. Joannem
Garciam, hominem expertissimum & nulli medi-
corum sex prænominatorum inferiorem, cujus idem
sensus fuerit: advenientes autem mane medicos,
à se interrogatos an spes aliqua superesset, pariter
omnes dixisse, quod nulla. Cumque nihilominus eo-
rum aliqui in deliberationem adduxissent, an a-
perienda esset vena sub lingua, Doctorem Anci-
nam respondisse, non absque injuria artis adhibe-
ri remedia corpori jam mortuo. *Huc accessit Testis
XIV, unus ex prænominatis sex Medicis, ipse scilicet
Doctor Ancina, qui de sanguinis per linguam mistio-
ne dixerat, id aliud non fore quam æstimationem
detrahere remedio tam singulariter efficaci, ipsum
applicando corpori jam mortuo, qualis erat iste P.
Guardianus. Addidit etiam, ideo tantum se rediisse
ad conventum post meridiem, ut sciret utrum ex-
spirasset.**

Simili voto
curatur puer
moribun-
dus,

51 Petrus de Chavarria, Testis LXXII, dixit de
nepotulo sibi cognomine, annorum octo pueru-
lo, quod ante fedecim aut septemdecim dies, de-
cimum quartum diem conflictatus cum pestilenti
ac maculosa feбри, quam Peteccias Itali, Tabardil-
los autem vocant Hispani, curantibus eum Do-
ctoribus medicis Sola & Silva, & multis remediis
frustra applicatis, fuerit ab eisdem derelictus pro
mortuo; solumque mandarint ut sustinendæ ut-
cumque vitæ praberent ei confortantia quædam:
ac pro extremo remedio applicarent capiti ejus
columbinum pullum, quem vivum aperuerant,
Quo

Quo viso & cognito, Testis ipse se contulit ad capellam S. Mariæ-Regum, commendans Sancto Regi nepotulum suum. Vesperi autem revertentes medici, in eodem quo dimiserant statu eum reppererunt; sequenti vero mane invenerunt adeo melius habentem, ut obstupuerint. Audientesque ab ipso Teste quid fecisset, miraculosam esse mutationem illam judicaverunt; atque ita proficiens semper puer, ultimo morbi termino, qui dies vigesimus primus censetur, fuit liber ab omni febre, remanente solum debilitate, à qua citra aliud remedium ullum paulatim convaluit.

52 Idem affirmavit Testis LXXVI, pater ipsius pueri & filius Testis prioris; addiditque, quod de sententia doctorum medicorum, ipso die quo invocatus pro eo ^{uni plures testantur} sanctus Rex fuit ab avo suo exhibita ei fuerit extrema Unctio: quodque postridie rediens Doctor Sola seipsum abdicaverit ab ejus cura, dicens non alia quam bono regimine opus porro esse. Eisdem dixit Doctor Silva, qui perrexit puerum visitare, Testis LXXVII, distinctius explicans progressum morbi, quo scilicet puer, usque ad diem septimum inquietissimus & perparum dormiens, humore noxio ad caput ascendente, dormire cœpit ac delirare; undecimo autem die spes quidem aliqua data fuerit ab urina, utcumque melius cocta; sed eadem brevi iterum conturbata, evanuerit, crescente semper periculo usque decimum quartum diem, quo & post quem facta sunt omnia supradicta.

53 D. Martinus de Zuniga, Testis xxxv, dixit, quod ante duodecim aut quindecim dies, uxor sua D. Catharina de Arellano, accedens ad conventum S. Elisabethæ hujus urbis, ut interesset velationi cujusdã fœtionalis; perdidit in ipso ecclesiæ ingressu armillã auream, adamantibus quadraginta instructam; quam ingressa comperit sibi deesse, fecitque præconio publico proclamari. Cum autem totis sex diebus nullum ejus iudicium adferretur, ipseque Testis esset in

Q 2

ora

oratorio suo domestico ; incidit ei cogitatio ut rem amissam commendaret intercessioni Sancti Regis ; quod fecit , idemque ut faceret mandavit uxori ; ad die sequenti in capella Regia curavit dicendam Missam. Primo autem alterove post die, mulier quædam, ut videbatur paupercula, armillam prædictam attulit ad D. Josepham de Zuniga , sororem ipsius Testis, dicens quod ipsam invenerit in porta ecclesiæ, quodque eam ostenderit aurificibus; quibus pro ipsa offerentibus nongentos Julios, scrupulo sibi duxerit eam vendere, ideoque accesserit ad Sacristanam prædicti conventus ; quæ conscia jacturæ factæ, ipsam ad ades D. Josephæ direxerit, & ei dari jusserit, protulit fecit; omnibus pro miraculo rem habentibus, attentis circumstantiis loci, populo confertissimi, ubi armilla exciderat; conditionis ejus, quæ ipsam retulit & diei, quo est relata, ejusdem quo fuit Missa curata. *Paria asseruit D. Catharina Testis xxxviii, dicens ad istam ecclesiam se ivisse in comitatu prædictæ D. Josephæ, suumque maritum, intra eos quibus armilla perditam mansit dies, curavisse dicenda plura Sacra de S. Antonio Patavino, de Defunctis, & de S. Carolo Borromeo: septimo autem die, quo maritus curavit dicendum Sacrum in honorem Sancti Regis, nuntium se accepisse à D. Josephæ, de ejus restitutione sibi facta, sic ut ei omnino nihil deesset.*

CAPUT VII.

Septem reliqua ejusdem Summarii miracula:

54

Sanctus doctor dentium
attactu imaginis.

His prolixius relatis in Summario, apte subjunguntur reliqua, succinctius ibidem narrata, his fere verbis: Testis cxxxix, domestica & famula in domo D. Felicis Escudero & D. Annæ de Spinosa, dixit optime se recordari, quasi hodie res ageretur, quod prædictæ D. Annæ ad-

advenerit gravissimus dolor dentium, qui nullam ei requiem vel somnum concedebat, diu noctuque per hebdomades tres, nihil proficientibus quibuscumque remediis. Imo meminit, quod cum suggestum aliquando illi fuisset, ut tabaci foliculum dolorifico denti applicaret; eo inruduisse malum, ut sensuum usum amittens, crederetur proxima esse morti. Anna autem videns sibi nihil prodesse, nocte quadam sumpsit imaginem Ferdinandi Regis, quam habebat in charta, & applicuit maxillæ ea quæ dolebat parte. Statimque somno correpta dormivit usque mane, & expergiscens libera ab omni cruciatu, nihil ejusmodi postea sensit: quod ipsa Testis miraculo tribuit, propterea quod secuta liberatio sit immediate applicationem imaginis, post recitatum semel Pater & Ave. *Idem dixit alia, Testis cxxxii, similiter apud D. Annam prædictam tunc manens.*

55 *Quinto loco ponitur miraculosa sanatio Gabrielis Perez, inter quinque principaliora miracula supra memorata; inducuntur autem loquentes ipsi Gabriel Perez Testis cxtv, uxor ejus Testis cxlvi, & Mag. Sebastianus de la Torre chirurgus Testis cxlvii, quarum verba ex Processu ordinario huc translata nihil attinet repetere, cum ea jam habeantur ex posteriori Processu Apostolica auctoritate facto. Pergo igitur ad sextum, de quo Hippolytus de Vergara, Testis cxlvi, dixit, quod habens cruculam quamdam auream, non majorem pollice suo, sed valde sibi pretiosam, eo quod contineret particulam de ligno veræ Crucis, & die quodam anni mdcxxi existens cum uxore in prædio suo, media leuca distante Hispali, amiserit eandem: quam ubi deesse sibi sensit vehementer doluerit, totoque triduo quæri diligentissime jusserit, per octo quas ibi habebat personas domesticas. Cum autem omnis labor, domi forisque impensus, frustra esset; curavit Sacrum unum dici in honorem Sancti Regis Ferdinandi; ipsoque die puella quædam servilis conditionis,*

*Curata
missa in-
venitur
crux aurea
perdita,*

tionis, intravit aream, in qua cuniculi discurrebant, & in qua tertio requisita crucula prædicta fuerat; volentque de sub uno animalium istorum tollere regulam, mox atque illud inde desiluit, invenit cruculam quæ perierat, omnibus successum talem admirantibus: *inter quos fuerunt ipsius Hippolyti uxor, Testis cxliii; & ancilla Testis cxliv, eadem quæ ipsam reperit*, tota una nocte & duobus diebus sequentibus quæsitam diligentissime, eo quod Dominus suus reperienti promiserat liberalem mercedem.

*liberata
puerpera
moribunda:*

56 D. Leonora Romero, Testis ci, dixit, quod ante mensem ac dimidium circiter habuerit adeo difficile puerperium, ut foetus sibi in utero mortuus fuerit, eoque adducta ipsa intra triduum sit, ut Doctor Ibañez medicus & Gregoria de Casanova obstetrix pro mortua eam habuerint. Quo in articulo cum se variis Sanctis commendasset, quædam confanguineæ ibidem præsentis suggererunt, ut invocaret Sanctum Regem Ferdinandum: quod simul ac fecit, fuerunt etiam (sicut postea intellexit) curatæ aliquot Missæ in Capella Regia. Subitoque eiecit mortuum foetum ac plane jam tumefactum, & quæ antea gravem febrim patiebatur, fuit ab eadem omnino libera, atque intra decimum quintum à partu diem surrexit de lecto: cum omnium communi lætitia ac sensu, quod miraculo id esset adscribendum: *sicut fecerunt ipsius Deponentis mater Testis cii, quæ consilium Sancti Regis invocandi suggererat & Missas dicendas curaverat; & Soror Deponentis Testis ciii.*

57 Felix Esclaudero de Espinosa, officio quod dicitur Contadoris fungens, Testis cxxiv, dixit, quod cum anno proxime præterito mdcxxvi advenissent Galeones Indicæ, ipse cum aliis pluribus, ac nominatim cum Capitano Joanne Nuñez de Jeroçi, & Capitano Eugenio Delgado, & Isidoro de

de Aguilar Hispalensi, die XVIII Novembris feria quarta, conscenderint lembum Averia, ad excipiendos praedictos Galeones. Cum autem admirantia, ad Capitaneum Eugenium Delgadum pertinens, in quo pro Admirantio erat Generalis Ferdinandus de Losa, intrare vellet per ostium S. Lucari, principio noctis supervenit tempesta, adeo saeva ut ingredi non potuerit; ejectisque in mare anchoris quatuor cum totidem rudentibus, tribus earum disruptis, mansit navis cum una sola eaque non valde robusta; unde in maximum devenit periculum. praecipue quando defecit etiam gubernaculum. Ipsi ergo credentes navim perditam, volebant ex ea auferri argentum, quod plusquam quatuor millionum erat; sed propter saevitiam maris jungi ad galeonem naves nullae potuerunt, quamvis tormentis pluries explosis subsidium postulassent; ii qui intus erant. Ita tota illa nox acta est, multum anxio praed. Capitaneo Eugenio Delgado, & omnibus qui discrimen intuebantur desperantibus de salute ipsius navigii. Tum vero Testis ipse, pro singulari qua fertur erga Sanctum Regem Ferdinandum devotione, & experientia favorum quos praestat invocantibus se, suavitatis praedicto Capitaneo, ut ei invocato Massas aliquot polliceretur. Quod cum fecisset, coepit ponere continuo ventus, potuitque navis usque mane subsistere; quando magno quidem cum labore, sed tamen sine ullo damno, absque gubernaculo tamdiu periclitata, inducta in portum est: omnesque agnoverunt beneficium Sancti Regis. *Eidem beneficio fidem quoque fecerunt, qui simul adfuerunt, concorditer per omnia, Testis cxxv, cxxvi & cxxvii.*

58 Licentiatus Thomas de Velasco, Portionarius sanctae Hispalensis ecclesiae, Testis lxxxvi, dixit, quod ante octo vel novem menses fronti suae inereverit carbunculus; quem minime malitiosum esse credens, contempsit; uti & febrim, inde sibi

*navis amissa
gubernaculo periclitans.*

sedata tempesta in portum adducitur.

pestilens carbunculus cum febre sanatur.

advenientem. Utrique autem medicinam aliquam
faciens, cum carbunculum sanatum crederet, sen-
sit febrim vehementer exarsisse, adeo ut amisso ju-
dicio ne quidem potuerit Sacramenta suscipere,
Cum ergo eum visitarent Doctor Nuñez & Licen-
tius Ludovicus de Herrera medici Hispalenses,
quibus potissimum utebatur, dixerunt eum mori;
& quod altero simili, qualem tunc patiebatur, pa-
roxismo adveniente, certo esset eripiendus è vita;
quare jubebant, ut, quam primum ad suos sensus
rediret infirmus, extrema ei ministrarentur. His ita
stantibus, dixit ipsi Testi Antonius de Merlo, Por-
tionarius Metropolitanæ Hispalensis, ut se com-
mendaret Sancto Regi Ferdinando; quod in se re-
versus fecit, vovens quod primam, quam dicere
posset, Missam dicturus esset in Capella Regia, &
pro viribus adlaboraturus ad illius Canonizatio-
nem. Placuit autem Deo, ut eodem die multo me-
lius se habuerit; & redeuntes medici invenerunt
eum fere absque febris; sequenti vero die omnino
liberum; unde quarto vel quinto die post de le-
cto surrexit, crediditque sanitatem tam cito reci-
peratam miraculo adscribendam esse. *Suum vero te-
stimonium eidem curationi, ut miraculose, addiderunt
Thome frater, Testis LXXXVII, dicens rem accidisse in
festo Corporis Domini; & amicus alius, qui aderat
cum votum fieret, Testis centesimus.*

*Sterili-
mulli
lieri filius
impetratur.*

59 Hippolytus de Vergara, Testis CXLII, dixit,
quod cum totis duodecim annis matrimonii sui
cum D. Joanna de la Puente, unicum dumtaxat
filium genuisset, isque mortuus esset; ipsa
vero uxor sua iudicio medicorum & obstetricum
præferret signa sterilitatis perpetuæ, ambo fuerint
vehementer contristati, præ desiderio heredis obti-
nendi. Quia autem Testis ipse pridem erat Sancto
Regi Ferdinando devotus, suggestit uxori suæ vo-
tum

tum communiter faciendum, quod si per illius intercessionem alium sibi filium daret Deus, Ferdinandum nuncuparent, & ad promovendam Canonizationem conferrent quidquid poterant: statimque curarunt Missam dicendam in capella Regia. Nec mora, gravidata est mulier, & nono post hæc mense filium peperit, qui Ferdinandus nuncupatus etiamnum vivit. *Idem dixit D Joanna, Testis cxliii, addens quod post prioris filij mortem, quinque & amplius annis sine liberis manserit. Testis etiam cxliv, eadem in domo tunc habitans, subjungit, quod in puero particularia multa signa notentur, quibus appareat ipsum, fuisse obtentum intercessione Sancti Regis,*

CAPUT VIII.

Processus indicti pro Canonizatione: imagines cum diademate sculpi permixtæ.

Processus illi, ex quibus predicta miracula collecta ⁶⁰ fuerunt, confici cæperant, postquam sub die xv mensis Octobris anni mdcxxix, proponente <sup>Remissoria-
libus Romæ
expeditis
an. 1629.</sup> Eminentiſſ. & Reverendiſſ. D. Antonio Barberino, vigore specialis commissionis, manu Sanctissimi D. N. Urbani Papæ viii signatæ, fuerunt à facta Congregatione Rituum expeditæ litteræ Remissoriales & Compulsoriales, ad effectum faciendi Processus auctoritate Apostolica in genere & in specie, super virtutibus & sanctitate servi Dei ac sancti Regis Ferdinandi, nec non super miraculis à Deo eius intercessionibus operatis, *uti legitur in prememorato summario. Quid porro actum in Hispania sit, sic prosequitur Zuniga ad an. 1630.* Ejusmodi litteris Roma allatis, instituta desuper in Regis aula consultatio est, ex qua xxiii sequentis Januarij emanavit Responsum Regi ferendum. In hoc deputati Consultores, expositâ summâ litterarum

*Et in Curia
Regis confi-
deratis*

Apostolicarum, merito appendunt, quod tam Cardinalis proponens quam alij Cardinales Congregationis Rituum, culpantes incuriam præteritorum temporum, per quam prius causa non est cœpta tractari, quæ ante ducentos annos debuerat confici; adeo certam habuerint illius evidentiam, ut informationes ad ejus probationem allatas permiserint Latine atque Italice imprimi, signanter prætitulando eas esse de Sancto Rege Domino Ferdinando: id quod in tali causa numquam visum fuerat, ut scilicet id ipsum in Processu assereretur, quod erat probandum.

61 Deinde iidem Consultores censent, prædictas Remissoriales, quoniam ad Archiepiscopum diriguntur, licet etiam dirigantur ad sex Ecclesiæ Hispalensis Dignitates (ut vocant) ea conditione ut duo ex omnibus possint in causa procedere, differendâs tamen esse usque dum Hispalim reverteretur, tunc absens Archiepiscopus; interim vero committendas P. Joanni Pinedæ Societatis, à quo confectum Memoriale causam promoverat Romæ, eique injungendum ut in illius adventum præpararet omnia: idem etiam juberetur providere atque disponere, ut ejusmodi litteræ non absque solennitate aliqua & publicæ lætitiæ testificatione proferrentur. Probavit consilium sibi oblatum Rex: sed moram non ferentibus Hispalensibus ac Regi supplicantibus, ut, quoniam eorum ad quos litteræ dirigebantur satis multi aderant, pateretur eas aperiri, postulationi quoque ipsorum annuit, per epistolam xv Julij expeditam: qua, die xxiv ejusdem mensis, Capitulo recitata, per delectos ad eam Consultores, designatus solenni isti lætissimæque actioni est dies xxii Septembris, in Dominicam incidens,

*ad eas His-
pali presen-
tandas,*

62 Hac vero appellente, inter festivos campanarum sonos ac bombardarum strepitus, Marchio de

de Villa-manrique D. Melchior de Guzman, splen-
 dido cum comitatu processit versus ecclesiam, con-
 sueto ritu ac cereмония accepturus sacrum sancti
 Regis Vexillum, quod post noctem (si tamen nox ^{solemniter}
 illa fuit, cui tenebras nullas indulgere luminaria, ^{progressus}
 rotâ urbe accensa) apparuit ante aedes Assistentis ^{Assistens}
 in podio explicatum, inter expansa octodecim vexilla ^{urbis.}
 militarium cohortium, pulchro & longo per fene-
 stras ordine. Interim Ordinum omnium collecta
 nobilissima comitiva procedere cœpit; in qua P.
 Joannem Pinedam, tam bene de causa meritum,
 medium ducebant Don Stephanus Hurtadus de
 Mendoza primogenitus Assistentis & D. Ludovicus
 Ortizij de Zuniga Ponce de Leon & Sandoval; &
 Assistentem, qui portabat suspensas intra pretiosam
 operis phrygionii bursam Apostolicas Remissoria-
 les. præcedebant Jurati & Rectores urbis.

63. Ducta est pompa per plateam serpentis, ad ^{per sax tri-}
 cujus ingressum stabat arcus triumphalis, à ^{umphalis}
 natione Lusitana magnifico apparatu erectus prope ^{arcus.}
 carceres regio; nec quidquam huic cedebat secun-
 dus, à Flandris Germanisque curatus, qua ser-
 larius vicus se pandit; uti nec tertius in area
 S. Salvatoris, sumptibus vicinorum extructus;
 sicut etiam ab incolentibus plateam Francorum
 ædificatus quartus in sua platea visebatur: huic
 porro quintus, ipsiusmet Francicę nationis, succe-
 debat in platea dicta Placentinorum; ac denique
 sextus nationis Italicę, juxta plateam Genuen-
 sem. Ita perventum est ad unam præcipuarum ^{inductusque}
 Basilicę Cathedralis portarum in fronte illius Occi- ^{in ecclesiam}
 dentem versus nuncupatam à S. Michaelē: ubi ^{ad Ludicos.}
 adventantes præstolabantur Capitulum & Clerus;
 & ab his medius sumptus Assistentis, processit ad
 capellam Regiam, sedentesque in ea Apostolicos
 Commissarios D. Franciscum de Monsalio Deca-
 num, D. Didacum de Guzman Archidiaconum,
 D. Fran-

D. Franciscum de Casâos Thesaurarium, & D. Matthæum Vasquez de Leca Archidiaconum Carmonensem. Cumque Marchio de Villa-manrique Vexillum deposuisset juxta altare, Assistens in hunc modum locutus est:

*eosdem
alloquitur,*

64 Post singularia beneficia, quæ insignis hæc civitas divinæ Majestati accepta refert; magis specialia atque infinita sunt illa, quibus obstringitur sancto Regi Ferdinando, Domino nostro; impensa non tam ut vassallis, quam ut filiis: quia Dominus suus, paterno magis quam herili affectu complexus eandem, superavit laudem ab Homero datam cuidam Græcorum Regi, his verbis; Bonus Rex qui bene se rexit, & illis quibus imperavit felicitatis causa fuit. Etenim noster fuit Rex simul & pater: felicitas autem, quam comparavit suis, non sistitur in terra, dum ipse eam nobis præparat in cælis, quemadmodum certos nos faciunt principia suæ Canonizationis: felicitas, quam S. Ambrosius agnoscens, dixit: Optandum nobis ut Regem gloriosum, perfectum atque beatum habere possimus. Hoc votum causa est hodiernæ lætitiæ, in eo positæ, quod vestræ justitiæ curæque offeramus Apostolica rescripta; cum de zelo atque diligentia vestra secunda Civitas, credat nusquam vos communibus Ordinum omnium desiderii defuturos. Concurrent in hac causa obligationes filiorum, vassallorum & judicum; quas uti cognoscunt omnes, ita sperant brevem felicemque expeditionem; supplicantes, ut agatis, sicut vos agere convenit, titulo justitiæ & æstimationis, ex eo accedentis, quod estis constituti Judices in ea causa, in qua gloriosissimum foret ministros esse; idque ex vi commissionis a beatissimo Patre nostro Pontifice sancto ad vos directæ, quam Hispalis vobis tradit in manus.

*Et causam
commendat.*

65 His dictis accessit Joannes Guittierez Tello, Dux Urbane militiæ (Magistrum-campi vocant)

cum

tum titulo Procuratoris ex parte Capituli functioni huic assistens; acceptamque de collo Assistentis bursam explicans, litteras Judicibus tradidit. Has omnium nomine cum suscepisset Decanus, seque cum Collegis imposito muneri responsuros pro viribus gravi oratione promississet, cantari cœpit concentu plenissimo, Te Deum laudamus. Collectam de Spiritu sancto subiecit D. Ferdinandus de Quésada Nieblensis Archidiaconus; & Vexillum Regali capellæ restituit Marchio de Villa-Manrique. Ita cum die illa discessum esset, eodem quo ventum erat ordine, simili modo omnes conveniunt iterum postriedie in ecclesiam, ad solennem Missam, pro implorando divino auxilio celebrandam. Sub hac gravem & eruditum sermonem habuit D. Manuel Sarmiento de Mendoza, Canonicus Magistralis, assumpto themate, *Iustus prior accusator est sui, veniet amicus & investigabit eum.* Proverb. xviii V. xvii.

Litteras
acceptas
Decanus

Missaque
de S. Spiritu
canitur.

66 Interim Romæ non torpebat P. Bernardus de Toro, à sua Regia Majestate Agens in Curia ad hanc causam constitutus: sed licentiam obtinuit à sacra Rituum Congregatione ipsoque Pontifice curandæ imaginis, cum diademate radiisque ut Sancti, subjecto hoc lemmate: *Ferdinandus III Hispanie Rex, cognomento Sanctus, Saracenorum terror ac Religionis Catholicae propugnator.* Hujus imaginis exemplaria multa Hispalim ad varios idem Pater misit, sub data xxiv Decembris, sibi urbique gratulatus hoc optimi ominis præjudicium. *Hæc fere amplissime deduxit Zuniga, nos in pauca contraximus; addimus autem quod hæc imago, ad mensuram dimidii exigui folii, inveniat præfixa Summario impresso, de quo supra, in qua cataphractus Sanctus adstat, amictus paludamento Leonibus Castellisque distincto, dextra gladium, leva globum sustinens, & calum versus quasi pronuntians*

Imagines
cum diademate
permittuntur.

pronuntians appicta sursum verba, Dominus mihi ad-
jutor. Cum autem elegantiore[m] majoremque aliam, re-
gali in solio exprimendam ex mea directione delinea-
set sculpsissetque anno MDCLXXVII, qui tunc Antverpia
florebat utraque in arte peritissimus Cornelius Galle,
ubi etiam in recessu eminus prospicitur sanctus Rex, in
conspectu Hispalensis civitatis equestri praelio Mauros pro-
fligans, dedicatorem epigraphen hanc subiecit: S. Fer-
dinandum, Regem hujus nominis tertium, barba-
rorum terrorem, Christianorum praesidium, patriae
propugnatorem, Illustrissimo Domino Don Am-
brofio Ignatio de Spinola y Gusman, Hispalensis
metropolis (quam ille à Saracenis liberavit) Archi-
episcopo, Catholicae Majestati à consiliis status
&c. Cornelius Galle in hac imagine praesentem,
ad patrocinium; seipsum, ad obsequium dicat, con-
fecrat.

67 Ast ut ista laudem mereantur ab arte ingenioque
sculptoris, venerationem tamen semper majorem merebitur
quam initio opellae hujus dedimus, acceptam ex libro
festorum, cujus initio etiam praepositur ut vera effigies
cum hujusmodi epigrammate:

pro quibus
dedimus
veram effi-
giem.

Magni FERNANDI veros in imagine vultus
Aspicias, expressit quos tibi docta manus.

Huius Alexandri faciem qui pinxit, Apellem

Fors dedit: ast animum pingere nemo potest
Prototypon, ubi & quale sit, lubet ex libro Festorum
jam dicto pag. 325 explicare. Tabula est cedrina, repre-
sentans Regem coram Deiparae imagine genuflexum,
in eodem quo hic exprimitur habitu, nisi quod coro-
nam manibus teneat: quam in ectypo vides impostam
capiti, alias istic nudo, & pro qua manibus enssem globumque
imperiale[m] inseruit Bartholomaeus Morellus, qui proto-
typon studuit quoad cetera imitari, ac diadema beati-
tudinis signum, hodie illi conveniens, addidit. Re-
gem in eadem tabula utrimque assistentes sti-
pant

paucis mu-
tatis accep-
tam ex ori-
ginali

pant personæ duæ, quarum muliebris una, vi-
 detur Reginam Beatricem ejus sponsam; altera
 puerilis, tenellum tum adhuc Alfonsum filium ei-
 dem Deiparæ adgeniculantem sistere. Huius tabulæ
 antiquitatis & auctoritatis prærogativam ideo ju-
 dicio commune cedit; quia creditur ab ipsomet
 Sancto Rege donata Confraternitati S. Matthæi,
 cui vivens adscribi voluit, sub cura Magistrorum
 Sartorum, qui hodie eandem tabulam conser-
 vant in insigni conventu S. Francisci, cum tali tra-
 ditione & scripturis authenticis. Quamvis enim
 etiam aliæ quædam credantur veram similitudi-
 nem continere, ac nominatim illa, quæ est in S. ^{picto sub}
 Clementis, omnibus tamen illis fidem adimit ata- ^{no. 1225.}
 tis recentioris species, & diadema seu splendores
 circumducti capiti, quod non fuisset viventi fa-
 ctum. Porro cum supradicta Beatrix obierit anno MCC-
 XXXIV, quando primogenitus ejus jam attigerat annum æ-
 tatis XV, non videtur aberratura conjectura, quæ tabulam
 priorem pictam esse suaderet circa annum Domini MCC-
 XXV, Sancto necdum XXX ætatis ingresso.

CA.

CAPUT IX.

Progressus negotii Romæ: & probatio casus
excepti quoad cultum ab immemorabili.

68

Quomodo progressum deinceps in negotio Romæ
melius nos doceret impressa ista Relatio, quæ
asseritur, quod vigore dictarum Remissorialium
facti sunt Processus, in civitate Hispalensi,
& in civitate Neapolis, qui fuerunt in hæc
sacra Rituum congregatione presentati, ex decreto
ejusdem per Illustriss. D. Protonotarium aperti, &
successive recogniti & interpretati. Omnia autem fa-
cta fuerunt servatis decretis ejusdem sacre Congre-
gationis, & in omnibus citato Illustriss. D. Antonio
Cerro Fidei Promotore, ita ut plene constet de forma
probante dictorum Processuum. Cumque eorum ex-
amen fuerit commissum Illustrissimis Dominis tri-
bus sacre Rotæ Auditoribus antiquioribus, Capitu-
lum Metropolitanæ Ecclesiæ Hispalensis, in cuius
ecclesia & Regia capella S. Mariæ-Regum corpus
Servi Dei & sancti Regis requiescit; nec non etiam
Regiæ Capellæ [Capellani] ac Conventus omnes,
omnesque Religiones, cunctaque Collegia ipsius ci-
vitatatis, ipsaque met civitas Hispalensis; præcipue au-
tem Serenissimus Rex Catholicus Philippus IV, ex d.
sancto Rege Ferdinando in decimo tertio gradu de-
scendens; maximopere cupientes deveniri ad for-
malem Canonizationem ejusdem sancti Regis, ite-
ratis pluries instantiis institerunt & instant pro expe-
ditione, ut apparet ex dd. instantiis & Regiis litteris
ab Illustriss. & Excellentiss. D. Emanuele de Moura &
Cortereal, Marchione Castri Roderici, Magno Com-
mendatore Ordinis Christi, Duce & Governatore
perpetuo insularum Tertiæ, S. Georgii, Fayal & Pri-
co, ejusdemque Catholici Regis Cubiculario, in
Lusitania

*Probatio
Processibus
Hispalis ac
Neapolis,*

*nomine Re-
ge petitur*

*in
1704*

Lusitaniæ Regno Regionum reddituum Præfecto, & apud Sanctissimum Dominum nostrum d. Catholicæ Majestatis Orátore præsentatis; uná cum Perill. D. Doctore Bernardo de Thoro, ab eodem Rege Catholico specialiter ad prosequendam causam d. Canonizationis deputato; & Perill. D. Didaco Lopez de Zunica, ab eodem Capitulo Metropolitanæ Ecclesiæ Hispalensis, cum d. D. Bernardo de Thoro, Agente pariter deputato.

69 Verum quia ob novam formam procedendi, in similibus causis præscriptam ab eadem sacra Congregatione, Remissoriæ amplius non conceduntur *ut declaratur,* unico contextu in genere & in specie; sed prius in genere tantum: & successive, examinato Processu in genere, capitur resolutio, an ex eo sit concedenda in specie; propterea fuit ex parte d. D. Fideipromotoris oppositum, recenti Decreto ejusdem sacrae Congregationis sanctitum esse, in causis in quibus relaxatæ fuerunt Remissoriæ unico contextu in genere & in specie, antequam d. nova forma procedendi prius in genere deinde in specie esset præscripta, remittendum esse arbitrio d. sacrae Congregationis, an sit ad ulteriora procedendum, & pendente arbitrio nihil innovandum: ideo proponente *sine novo processu* Eminentiss. & Reverendiss. D. Cardinali Antonio Barberino, in proxima Congregatione ex parte ejusdem Serenissimi Regis instatur deveniri ad favorem declarationem arbitrii pro Processu, nedum ad ulteriora in d. causa, verum etiam ad effectualem Canonizationem d. Sancti Regis: quod videtur concedendum ex sequentibus.

70 Primo. Quia cum versemur in Dei servò & Sancto Rege antiquissimo, qui obiit anno Domini *deveniri ad canonizationem posse* MCLII, & sic ab annis tercentum octoginta & ultra; & in causa antiquissima, Testes de fama deponentes plene probent, ex conclusione in jure receptissima, quam etiam secuta fuit sacra Rituum Con-

R gre-

gregatio in pluribus causis Canonizationum, præcipue vero S. Hyacinthi, S. Raymundi & aliis . . . & in causa de qua agitur plures testes deponentes de fama sanctitatis d. Sancti Regis deponentes, plenissime de causa scientiæ interrogati, etiam plenissimam rationem reddiderint . . . sine dubio sumus extra omnem controversiam.

71 Secundo. In hujusmodi causa concurrunt historici omnium fere nationum, qui de fama Sanctitatis ejusdem servi Dei testantur, inter ceteros autem præcipui sunt sequentes, videlicet: Gilbertus Genebrardus Episcopus Gallus, in sua Chronica anno MCCXLIV dicit infra scripta, S. Ferdinandus ab omnibus fere Hispaniæ finibus Mauros expellit: & anno MCCXLV. Magnificentiam S. Ferdinandi & S. Ludovici Regum Theologia & bonæ Artes, quæ valde elanguerant ab annis centum, vires receperunt. *In hanc modum porro numerantur, allegatis singulorum locis ubi Sanctum Ferdinandum appellant, Auctores plures quos octoginta; & additur quod idem faciant plures alii historici, Galli, Germani, Itali, Scoti, Poloni, Catalani, tam Latini quam vulgares, quorum nomina omnia recensentur per Joannem de Pineda Societatis Jesu, in suo Memoriali Vitæ d. Sancti Regis. Inter nominatos autem in hac Relatione est liber originalis in Archivio civitatis Hispalensis, qui incipit ab annis fere tercentum, in quo registrata sunt privilegia illi concessa per d. Sanctum Regem, in quo Sancti titulo nominatus est. Item Supplementum Historiæ Don Roderici Toletani Archiepiscopi Ms. cap. 103; sed non additur quousque hoc Supplementum sese extendat, unde nec de ætate ejus quidquam dicere possumus, apparet tamen supponi Ms. vetus esse.*

72 Tertio. Concurrunt picturæ & sculpturæ ejusdem Servi Dei & Sancti Regis antiquissimæ, cum titulo & inscriptione Beati & Sancti: quibus inscriptionibus in antiquissimis plurimum defertur . . . quæ
venc

quia constat
ab inme-
morabili de
titulo San-
cti ex fama
& libris,

item ex pi-
cturis vetus-
sissis

Veneratio & cultus publicus supra-dictus per inspirationem vox Dei appellari potest, cum sit populi Catholici Sanctos venerantis, soloque pietatis & divini honoris ductu, non alio mundano affectu & interesse moti, ut fuit consideratum in Relationibus S. Philippi Nerii, S. Isidori & aliis. Et de dictis picturis & sculpturis cum diademate & inscriptione Sancti antiquis, ultra depositiones Testium, constat plenissime ex oculari inspectione, facta per Illustriss. DD. Judices Remissoriales & Compulsoriales Apostolicos, præcipue autem de sequentibus. In capella antiqua S. Mariæ de las Quevas depicti sunt octo Sancti ex pictura antiqua, cum diadematis & splendoribus Sanctorum, inter quos est sanctus Rex Ferdinandus. In ecclesia & monasterio S. Clementis & majori illius capella, è conspectu Regii sepulcri, adest pictura ejusdem Sancti Regis, cum diademate tamquam Sanctus. In altera ex principalibus foribus civitatis Hispanensis, nuncupata de Xerez, in medio Sanctorum Isidori & Leandri, depictus est Sanctus Rex Ferdinandus, cum diademate Sancti; & hæ omnes picturæ in pariete sunt valde antiquæ.

73. Atque hoc modo indicantur picturæ, Sanctum Regem, modo cum aliis, modo solum representantes, veteres omnes, numero undecim: authentica autem singularum inspectionum acta, à die VIII mensis Aprilis MDCXXXI usque ad VII Maji ejusdem anni, deducuntur in Summario num. 4. per ^{vite inspe-} ^{ctiu.} duodecim paginas. Quæ autem ipsum representant cum SS. Isidoro & Leandro, ut habet tertia jam indicata, exprimunt eum in throno ad modum tabernaculi, cum diademate seu splendore & corona regali, & in lava manu globum mundi (quædam in dexterâ ensim addunt) & simul omnes elatiori eum loco ponunt, quam prædictos è lateribus consistentes Sanctos: sub plerisque autem scribitur, Sanctus Rex Don Ferdinandus.

CAPUT X.

Alia ejusdem cultus antiqui argumenta, in
processu adducta.

74
Probatio ex
usu Missarum
venerabilium

Quarto. Concurrunt innumerabiles Missæ Sancti Regis, quæ celebratæ fuerunt & celebrantur, cum publico cultu & veneratione, ab annis fere quadringentis continuatæ usque ad præsens. . . . Prout etiam ab antiquissimo tempore ensis Sancti Regis magna veneratione defertur in publicis processionibus . . . videntibus & consentientibus Archiepiscopo & aliis ministris ecclesiasticis & secularibus. . . . Corpus etiam d. Sancti Regis, honorifice supra terram elevatum, veneratur; quod concedi nõ solet nisi Beatis & Sanctis. . . . Quæ omnes juris conclusiones sine dubio procedunt in hujusmodi causa, in qua non solum concurrit licentia Sedis Apostolicæ illiusq; consensus præsumptivè, sed etiam expresse, ut liquet ex attestacionibus summorum Pontificum, videlicet Innocentii IV, qui testatur Sanctum Regem in via mandatorum Domini ambulasse; Gregorii XIII, qui confirmavit Officium quod recitatur in Ecclesia Toletana, in cujus Lectionibus dicitur, quod d. Sanctus Rex Ferdinandus, ob virtutum præstantiam, Sancti cognomen fuerit adeptus: & idem habetur in Officio, quod recitatur in Metropolitana ecclesia Hispalensi, à Sixto V confirmato.

75
Testamento
fundatorum,

Porro præter Testes relatos in Summario, circa usum Missarum Sancti Regis faciendarum, à tempore quod ipsorum memoriam excedit, allegatur num. 4 liber protocolus memoriarum & possessionum Confraternitatis benedictarum animarum purgatorii, in conventu S. Francisci Hispalensis, in quo existit Capitulum dotationis factæ d. Confraternitati, cujus est tenor prout sequitur. Catharina Diaz de Castellisa, olim uxor

uxor Francisci de Avila, & sui filii, dederunt huic Confraternitati centum quadraginta ducatos de constantis in regalibus, cum onere ut singulis annis in perpetuum dicatur pro animabus supradictorum in conventu S. Francisci, in die omnium Sanctorum Vesperæ & Missa cantata cum Diaconis item dicantur aliæ undecim Missæ sanctarum Festivitarum sequentium, Sancti Regis Don Ferdinandi, S. Rochi, S. Petri prout totum constat per scripturam coram Bernardo Heredia, Scriba publico Hispalensi, sub die IV Februarii MDXC.

76 De ense, in eodem Summario num. 6 asserunt testes, ^{ex veneratione ensis & sepulcri,} quod omni anno in festo S. Clementis è sepulcro & manibus Sancti Regis sumitur, deferendus in processione, idque cum ceremonia & attestatione publicæ fidei de eo restituendo. Fit autem hoc in memoriam victoriæ, quam Sanctus cum eo gladio tali die retulit de Mauris, obtenta ab iis civitate Hispalensi; & simili cum ceremonia denuo reponitur d. ensis inter manus Sancti, id est imaginis Sanctum repræsentantis ad vivum, atque ad eum finem Regio in habitu thronoque collocatæ ut dictum num. 39. Denique de sepulcri veneratione allegantur testes in Summario num. 7 quorum unus affirmat expressius, quod ad dictum sepulcrum & altare offeruntur cerei, candelæ, imagines, vestes mortuales, & tabellæ, quibus continentur vota plurium personarum, quæ per intercessionem Sancti Regis, obtinuerunt gratias & favores innumeros.

77 Quinto. Concurrit etiam fama miraculorum, ^{ex fama miraculorum} non solum in genere, sed etiam in specie expressorum in libro intitulo Flos Sanctorum qui liber fuit semper ab omnibus habitus, tentus & reputatus pro veridico, ut latissime deponunt Testes, de quibus in Summario num. 10. Sed ibi nemo allegat editionem antiquiorem Hispalensi anni MDLXVIII, cum nostra sit anni MDXXXII. Sexto Quia Status

Sanctitatis d. Servi Dei & Sancti Regis est etiam plene probatus, cum omnibus requisitis immemorabilis ita ut non videatur amplius esse locus disputandi Nec est querendum de probatione virtutum in genere vel in specie, cum tendat huiusmodi probatio ad videndum an fuerit Sanctus, & debemus illius sanctitatem in genere & in specie supponere, ex eo quod tamquam Sanctus fuit palam & publice ab omnibus veneratus ut supra: consequens enim supponit suum necessarium antecedens

Et virtutum,

(ad canonizationem sufficienti)

78 Ex sola consuetudine immemorabili in causa S. Petri de Nolasco, præcedente Decreto sacre Congregationis, fuit per Sanctissimum Dominum nostrum S. Petrus Nolascus descriptus in Catalogo Sanctorum, ut constat ex litteris in forma Brevis expeditis. Constat etiam Leonem Papam X canonizasse S. Guibertum, cum solo libro vitæ ejusdem; & Alexandrum Papam III in numero Sanctorum retulisse Eduardum Angliæ Regem, inspecto dumtaxat libro miraculorum ipsius, & litteris Innocentii II, ut apparet ex Bulla ejusdem Alexandri III. Unde videtur tanto magis annuendum iteratis instantiis supplicantium, & præsertim Serenissimi Regis Catholici, pro Canonizatione d. Sancti Regis, pro quo tot tantaque superius adducta concurrunt, quæ probata sunt ex processu Ordinario & Apostolico

in genere,

79 In quo processu Apostolico plures etiam Testes deponunt plenissime de omnibus virtutibus in specie, etiam in excellentissimo gradu, scilicet fide, meditatione, contemplatione, contemptu seculi, puritate cordis, spe, fiducia, caritate erga Deum & proximum, zelo honoris Dei & salutis animarum, gaudio, pace, misericordia, beneficentia, prudentia, discretione, docilitate, sollicitudine, circumspetione, justitia, religione, oratione

vocali

vocali & mentali, pœnitentia, pietate, observantia, obedientia, paupertate, gratitudine, veritate, simplicitate, amicitia, liberalitate, fortitudine, magnanimitate, securitate, magnificentia, patientia, longanimitate, perseverantia, sobrietate, pudicitia, maceratione, constantia, temperantia, abstinencia, mansuetudine, clementia, humilitate, studiositate, taciturnitate & modestia: & in Deum referebat omnium virtutum operationes. . . . Et licet præmissa satis esse videantur, absque alia discussione virtutum & sanctitatis, cum in antiquissimis non sit necessarium causa, & rationes exprimere; nihilominus, ut clarius ex omni parte sanctitas d. Sancti Regis innotescat, operæ prægium existimavi etiam particulares actus, ad dictas virtutes pertinentes, recensere, quæ perfectam sanctamque vitam instituunt, & in animo ejusdem plenissime fuerunt. *Tum vero progreditur Auctor sigillatim per triplex genus virtutum, videlicet Theologicarum, intellectualium, & moralium.*

Et in Grecia.

80 *His autem late deductis probatisque, allegando Testes in Summario deductos, qui sua fere habuerint ex lectione veterum, recentiumque auctorum, vel majorum relatu; expendit quod ad presentem causam concurrat in corruptio corporis supra omnem naturæ potentiam, spatio annorum fere quadringentorum; de qua deponunt testes Medici physici, adhibiti per Illustriss. Dominos Judices Remissoriales in visitatione corporis d. Sancti Regis, & non solum nullum signum foetoris seu prævi odoris ex eo oritur, sicut juxta naturæ consuetum contingit in corporibus mortuorum; sed potius bonus odor & suavis fragrantia, quæ similiter sanctitatis est signum.*

denique ex corporis in corruptione Et suavis odore.

81 *Nescio cur hoc loco omiserit Auctor Summarii producere ipsum ocularis inspectionis Actum; nam quorum allegat num. LXXXIV testimonia, solum procedunt ex auditu in genere à parentibus & fama, præterquam Testis vi-*

R 4

qui.

legitimo
comportis,

qui simpliciter dixit, Ego vidi corpus Sancti Regis:
& Testis III, qui allegat nominatim assertionem Don
Pauli, qui ipsum viderit & expertus sit tertio: qua
ut sufficerent ad credendam corporis pro tunc integri-
tatem, non probant eam esse miraculosam. Verum quod ex
illius temporis actis habere non possumus, suggeret nobis
sequenti Capite Zuniga ex actis anni MDCLXVIII: tandem
enim & ultra causa tenuit.

82 Post ea, quae hoc & superiori Capite relata fuerunt, Ro-
mae acta & exhibita, tardius ibidem progressum in negotio
est. Et enim (sicut prosequitur Zuniga) anno MDCLXIII
ibidem obiit P. Bernardus de Toro, Agens ex par-
te suae Majestatis, tam in ista causa quam in alia
Immaculatae Conceptionis; vicesque illius, cum om-
nibus quae penes ipsum erant documentis & instru-
mentis, suscepit P. Joannes de Lugo, ex Societate
Jesu, is qui postea Cardinalis obiit anno MDCLX. In-
terim formati processus erant: qui cum anno MDC-
LII Romam essent remissi, & difficultatem movisset
Congregatio super articulo de non cultu, eodem
Joanne Lugo jam Cardinali agente; sacra Congre-
gatio, conveniens in Quirinali die XXIX Maji anno
MDCLV, censuit constare de casu excepto, ex cultu
adhibito per immemorabilem temporis cursum, me-
tam centum annorum excedentem ante decreta,
cum scientia & tolerantia Ordinariorum: ideoque
posse ad ulteriora procedi.

anno 1655
declaratur
casus excep-
tus de non
cultu.

CAPUT XI.

Corporis incorrupti inspectio anno MDCLXVIII,
 primo coram Capellanis, deinde coram
 Archiepiscopo.

Quanta diligentia inspectio hac peracta fuerit, ⁸³
 amplissime patet ex relatione quam Archiepiscopus ^{An. 1668}
 Hispalensis D. Antonius Pains misit Alex- ^{Archiepif-}
 andro Papa VII: ubi cum post alia narrasset, quo- ^{copus Hisp.}
 modo processurus ad ipsiusmet sancti Corporis
 inspectionem elegerit XVII Martii anni MDCLXVIII, ita
 scribit: Constitutus personaliter in capella regia hu-
 jus sanctae ecclesiae, à peritis ad cognoscendum de
 corporis incorruptione, atque à deponentibus de no-
 titia & antiquitate sepulcri iteratum exegi iuramen-
 tum: iidemque & Promotore fiscali Testibusque
 praesentibus apertum fuit sepulcrum, in quo reperta
 est capsula lignea nigra. Quia autem locus obscurior
 erat, ad eorumdem peritorum instantiam extracta de
 sepulcro capsula illa est in plenam lucem: eaque refe-
 rata, exhibuit alteram capsulam ornatiorem & panno
 pretioso obductam, intra quam erat corpus venera-
 bilis servi Dei. Cum ergo vidissemus, & propriis ma- ^{de incorru-}
 nibus illud reverenter contrectantes, reperissemus ^{ptione corpo-}
 omnibus suis membris continuum integrumque, ac ^{ris consilii}
 cedentes similiter periti, simul omnes & seorsim sin- ^{peritos.}
 guli, inspexerunt tetigeruntque illud in variis suis
 partibus: qui cum declarationes suas fecissent sig-
 nassentque, clausa rursus omnia sunt, & eodem quo
 fuerant ante reposita modo ac loco; deque re tota
 conditum à praesenti Notario instrumentum, & si-
 mul cum reliquo Processu ipsisque declarationibus
 Romam missum.

84. Inspectionem istam praeven erant Capellani, occasione

R 5

pre-

*Hic actio-
ni dum
euncta pa-
xant Capel-
lanis*

preparandi omnia ad ipsam necessaria : quid autem tunc
actum sit , accuratissime descripsit , qui presens adsuit &
curiosissime notavit singula , D. Christophorus Bañez : cuius
hæc relatio apud Zunigam extat , sic Latine reddenda. Die
xvii Martii anno MDCI. XVIII facta est visitatio corpo-
ris sancti Regis D. Ferdinandi , per D. Antonium Pai-
no Archiepiscopum Hispalensem ejusque Provisorem
& duos ex Dignitatibus sanctæ ecclesiæ Iudices Re-
missoriales ad processus de sua Canonizatione. Ita
die vidi prædictum corpus sanctum , manens sub me-
ridie in sua regia capella : quia audiveram quod regii
Capellani tali hora disponere deberent omnia neces-
saria ad visitationem ; & quia mihi videbatur quod
tali occasione majori cum otio possem satisfacere
desiderio , quod semper habui videndi miraculum
istius sancti & tam incorrupti corporis. Satisfeci au-
tem sicut speravi. Cum enim experimentum esset
sumptum duarum clavium ipsius tumbæ , tantopere
institerunt Capellani ibidem præsentés & duo qui
aderant seculares , videlicet Didacus de Gongora &
ego ; ut persuasus Capellæ Præses vinci se siverit à sua
devotione & nostra , nobisque ostenderit venerabi-
lem istam Reliquiam. Aperta est ergo prima capsula ,
quæ tribus clauditur clavibus , estque nucea vel quer-
na. Continet hæc aliam secundam , quæ duabus val-
vis clauditur , estque operta holoserico ceruleo cum
limbo rubeo , utroque perquam vetusto. Intra hanc
rursus est tertia capsula , ad pedes magis arcta quam
sarcophagus , cuius operculum convexum erat in
modum tumbæ , & operiebatur panno perquam pre-
tioso coloris rubei , ornato cruce ex argento cusa in-
signis artificii , quæ à capite ad pedes descendit , lata
in suo hastili & brachiis palmos duos. Hac referata
sublatus est tapes coloris carraesini , & patuit oculis
intuentium corpus sanctum , magnumque nobis in-
gressit stuporem ac gaudium tam rara atque mira-
bili

*pia curiosi-
tate reso-
vans.*

*evangelicam
capsulam.*

bili incorruptione sua post annos quadringentos & sedecim.

85 Statura est plena, induiturque tunica talari ex ignota nobis textura panno, quæ tota distinguitur insigniis regiis, Castellis videlicet & Leonibus, cum manicis proportionatis. Ad caput habet eundem pannum circa verticem unde capilli emergunt: nec potuimus distinguere, an ea tanquam corona redimeretur, an vero haberet formam capucii, ut solet videri in epomide Episcopali; an denique esset calantica auriculata; distinctionem enim interceptiebat cervical, cui suo ipsomet pondere immersum caput Sancti, illud ad utrumque tempus fursum attolli fecerat. Jacet autem supra culcitram & pulvinar rubri serici, per quam male à temporis vetustate habiti, indutus calceos corii viridis auro illusi; quibus loco auricularum erant uncini ad eos adstringendos. Erat qui diceret esse calcaria: verum uncini hærebant ipsis calceis affixi, nec apparet ejusmodi calcarium indicium aliquod. Idem calcei nudos contegebant pedes absque caligis ullis, erantque digitis fere tribus latiores quam pro mensura pedum, desinentes in cuspidem triangulariter acutam: reliqua pars in lora secabatur, præbebatque per intervalla aspiciendam carnem pedum eorumque digitos.

86 Supra pectus tendebatur gladius, simplici cruce præstructus ad manubrium, eadem forma qua est ille, qui in processione circumfertur die S. Clementis: verum hujus manubrium, id est crux, pugnus, & pomum, argentea sunt & granulis quibusdam distincta, operiturque vagina coriacea coloris electri, vinculis argenteis interpolata. Cum autem impetrasset à Præsidente, ut dictum gladium accuratius considerandum nobis daret; conati simul ambo sumus eum educere è vagina, hinc inde, per manubrium unus, alter per vaginam trahentes,

*et corpus
inspicimus.*

*ut erat in-
dutum suis
vestibus.*

*apposito
gladio*

alii

annulo, &
sceptro;

nisu magno, sed irrito. Aderat annulus ex auro, qualitatis inferioris ut videbatur, sed spissus absque ulla cælatura vel encausto; cui pro pala inerat lapis ceruleus instar zaphyri, magnitudine mediocri fabæ & figuræ ovalis. Denique manu dextra supra sinistram cum brachiis supra pectus decussatis, tener virgam seu sceptrum ex ligno granato, vel simili materia, tunc temporis pretiosa, ad mensuram unius ulnæ, utrimque ebore præmunitum.

absque ullo
indicio bal-
sami,

87 Mox atque prima tumba referata fuit, diffundi cœpit & sentiri suavis quidam odor, velut aromatica: cujusdam, sed ignotæ speciei. Est autem corpus totum solida compage unitum; quodque non sit conditum balsamo, cognovi, quia vidi linguam incumbentem maxillæ & inferioribus dentibus, neque sectionem habet vel signum aliud ullum in fronte, neque ligatum fuit ut solent corpora balsamo condenda; nec denique in intestinis quidquam invenerunt medici, unde non certo colligerent nullam unctiōem adhibitam esse. Facies est integra, non consumpta, sed turgida, ejus coloris qui solet remanere post mortem homini naturaliter rufo, sed quasi leviter conspersa puivere. Oculi non profunde intro acti, sed intra modicam cavitatem decenter depressi, ubi etiam obscurior color est, veluti in loco magis apto pulverem retinere. Barba caret: os apertum est, sic ut videre liceat in superiori parte omnes dentes molares: in parte vero inferiori extremitates dentium unius lateris: quos inter media conspicitur lingua, Cetera labium tegit.

Integra fa-
cie

& cute,

88 Ossa temporum grandia per cutem se demonstrant, tamquam viri robusti: collum visui patet usque quo illud tunica abscondit, plane integrum cum sua cute, ejusdem coloris cujus & vultus. Quidquid ex brachiis manibusque nudum videri potest, usque initium digitorum, cute sua vestitur, eademque nativi coloris: digitis solis cutis deest. Defectus autem

tem

tem causa esse videtur, quod multis annulis ornati fuerint, ex quibus solus relictus est is quem supra dixi; detrahendo autem sæpius inferendoque ipsos annulos detrita cutis illa esse videtur: quod autem videri potest in digitis, non sunt articularia ossa, sed fibræ seu nervi coloris fusci, nonnihil tendentis ad argenteum, tamquam carnis siccæ.

89 Tibiæ à genibus usque ad collum pedis ossa nuda monstrant, sed coloris multo vivacioris quam sint ossa corporum per corruptionem dissolutorum. Pedes, quatenus conspici per calceos possunt, cum sua cute albi apparent, bene formati, sed pro statura satis exigui ac velut hominis adhuc viventis. Judico autem ideo à tibiis defecisse cutem; quia dum sanctum corpus stabat inter tumbas Reginæ Beatricis & Regis Alphonfi Sapientis, contingere eas potuerunt ii qui per tot secula illuc accesserunt, cupidi reliquias auferendi, & paulatim aliquid inde auferre; quod non ita facile potuit accidere pedibus, per calceos melius defensis ab injuria ejusmodi. Atque hoc testari satis certo possum: quia vidi quam multum isto die raptum sit de vestibus deque tapete super instrato, quorum etiam ad me portiones notabiles pervenerunt, uti & de calceis: jamque etiam pes sinister, à collo usque ad initium digitorum, rarus erat. Est porro sanctum corpus flexile & plicabile per omnes suos artus, cum maxima facilitate: quemadmodum experti sunt chirurgi movendo tibia, brachia, caput, & reliquas partes optime compaginas; quod fieri non posset, si aliquid esset corruptionis in eis. Ipse ego notavi, quod cum Assistens acciperet gladium, quia simul apprehenderat & manicam, elevari brachium dexterum: quod ille animadvertens, laxavit manicam, & brachium rediit in locum suum.

90 Hæc sunt quæ tunc cognoscere potui: postea autem ex medicis didici, quod omnia sic invenerint,

*præterquam
in digitis*

et tibiis,

*contactu
veneran-
tium attri-
tis.*

*Corpus tibi-
um flexile*

*cum fissura
circa flo-
machum*

lib. 3 c. 16
eius causa
daretur

venerint, & insuper viderint totum pectus, humeros & brachia, cum sua cute, salvo quod circa stomachum apertura esset, & cutis retrotracta in latus, sed ex altera parte adeo grossa, ut cognosceretur nihil ejus deesse. Suspicio autem fuit quod apertura ista ex eo sit, quia juxta usum istius temporis fieri potest, ut statim à morte sanctum ejus corpus apertum fuerit ad viscera eximenda: quemadmodum factum est D. Alphonso Sapienti, qui jussit corpus suum sepeliri Hispali aut Murciae, cor autem in monte Calvariae Hierosolymis: & asserit Garibayus, aetate illa consuevisse Principes corpora sua in uno, intestina in alio, viscera seu cor in tertio condenda mandare. Verum hoc solum per conjecturam dicitur. Dixit enim mihi Doctor Olibera, quod cum misisset manum intra sanctum corpus, ut experiretur an non esset conditum balsamo (si enim fuisset debuisset in longitudinem cavum esse) non potuerit illam promovere versus pectus, quia nempe adhuc viscera inerant. Fortassis extraxerint stomachum & ilia: vel etiam non extracta, fuerint exiccata per se, utpote humidiora; exiccata autem attraxerint cutem in unam vel alteram partem, unde sit facta sub stomacho fissura ista; vel denique, cum quasi vacuus esset stomachi ac ventris locus, ictu vel impulsu aliquo disrupta cutis sit.

Re vulgata
concurrit
multitudo,

91 Hæc, inquam, sunt quæ vidi & scire potui, tum proprio visu tum relatis eorum qui astiterant visitationi, cui designata erat hora quarta vespertina. Et quamvis curatum fuerit ut res quam secretissime ageretur, fervens tamen devotorum cupiditas videnti corpus Regis sancti evulgavit secretum: adeo ut bene multi in ecclesiam convenerint jam inde ab uno horæ quadrante. Cumque uni viderent alios Regiæ capellæ clathris assistentes, & quid ibi morarentur interrogati illi, causam redderent; diffusa ad plures

plures paulatim notitia est, & increvit numerus. Denique ad horam prænotatam intravit D. Archiepiscopus in capellam, ubi jam aderant ii qui nominatim convocati ac necessarii erant, clausaque est porta, sic ut ex tota illa turba pauci admodum ingressi sint. Tum vero fideles, qui tanto numero suæque expectationi tam propinqui adstabant, videntes ea se frustratos, tantum egerunt ut sublata quæ serani tegebat lamina, pessulum portæ reducerint; eaque cum festinatione ac resolutione irrumpentes, qualem tali occasione à conspirato vulgo possis expectare, impleverunt capellam.

Et post Archiepiscopi

in capellam irrumpit.

92 Ego, qui sanctam Reliquiam jam videram, ad compressionem evitandam, subii in tribunam ad manum sinistram, ut inde contemplerer ceremonias, in actu tum extraordinario adhibendas: quæ hujusmodi fuerunt. Ascenderunt Judices in gradum marmoreum, in quo stat tumba sanctum corpus continens; in eumque finem sublata fuerunt inde tumbæ Alfonsi Sapientis & Beatricis matris suæ. Apertæ deinde sunt tumbæ seu capsæ interiores sancti Regis, verum intra illas non potuerunt ipsum videre tam multi, quot illud examinare debebant: ideoque mandavit D. Archiepiscopus, ut è tumba extraherentur aliæ capsæ, & supra marmoream planitiem locarentur. Factum id est magno cum labore: quia tumbæ & capsæ valde erant arctatæ, unæ intra alias: opus itaque fuit magna violentia multisque impulsibus, nec nisi laxatis seu fractis trochleis, tumbæ marmoreæ latera inter se constringentibus, extractæ sunt capsæ: quas deinde in illa constipatione tantæ multitudinis opus fuit varie convertere, modo ad pedes, modo ad caput; adeo ut difficile fuisset etiam vivum corpus manere illæsum. Verumtamen Deus, dominus utique vivorum ac mortuorum, non permisit quidquam violari vel à sua compage resolvi.

Extractæ de tumba capite

mirabiliter illæsum corpus exhibere:

93 Fecerunt deinde Iudices sigillatim examen sibi injunctum : ac deinde etiam sigillatim medici atque chirurgi, qui corpus inspexerunt moveruntque sicut dixi. Interim, quamvis id impedire Archiepiscopus conaretur, non cessabant fideles unde unde accedere, viamque tentare qua sancto corpori sua admovent rosaria, vel etiam aliquid reliquiarum decerperent. Visitatione completa clausæ sunt capsæ, repositæque in tumbam; & ego regressus sum ut manerem in capella: & noctu denuo apertæ fuerunt capsæ, ad componendam sancti corporis tunicam; itaque altera vice ipsum cum otio vidi, notavique deficere calceos, ac frustra tunicae, rasumque esse pedem unum, sicut dixi. *Haëtenus curiose observationes D. Christophori Bañez, quas, inquit Zuniga, habui à D. Didaco de Gongora, in cujus potestate nunc sunt.*

quod noctu iterum inspectum à Capellanis.

CAPUT XII.

Iudicium medicorum de supernaturalitate incorruptionis prænotatæ.

94
Medicorum
unus cum
sociis

Iudicium illud, legitime descriptum, etiam exhibet Zuniga, quod similiter ex Hispanico Latinum fecimus: ita autem sonat. Doctor Gaspar Caldera de Heredia, medicus civitatis Hispalensis, unus ex senioribus, tamquam nominatus ac deputatus simul cum Dominis, Doctore Don Petro de Heredia medico, & Licentiate Didaco de Olivera, atque Licentiate Ferdinando Soriano chirurgis, bene approbatis & qualificatis personis, ad inspectionem, visitationem & recognitionem ejus status, in quo hodie reperitur corpus venerabilis servi Dei D. Ferdinandi III, Regis Castellæ & Legionis,

aperitis sancti corporis arcis

illud iussus explorare,

declarat ipsum esse integrum,

minorum Judicum , ut clariori in luce agerentur omnia , educta est etiam hæc secunda capsula de priori , aperta que ostendit capsulam tertiam , tela aurea coopertam , tam splendida ac lucida , velut si paulo ante istuc posita fuisset. In hac autem , etiam aperta , est & jacet dictum corpus istius sancti Regis. Cumque prædicti Domini illud attente vidissent & inspexissent , mandarunt dictis DD. Medico & Chirurgis , mihi que cum ipsis , ut videremus & palparemus cum speciali attentione prædictum corpus ejusque partes : atque secundum artem & scientiam nostram exponeremus clare atque distincte statum , in quo hodie invenitur prædictum corpus , conformiter nostræ legalitati & cognitioni de obligatione jurisjurandi quod præstitimus.

96 Et ego Gaspar Caldera de Heredia , cum religiosa veneratione & singulari solitudine , postquam Deum ac Dominum nostrum orassem , ut mihi divinam suam lucem concederet , ad dicendum & declarandum id quod esset ex suo majori honore & gloria , & ad complendum mandatum dictorum DD. Judicum ; pro eo quod me attinet , tamquam unum ex peritis , dico & declaro sub juramento ; quod cum ostensum esset dictum corpus in luce clara atque distincta , invenerim ipsum esse integrum , & in eo à capite usque ad pedes continuari cutem veram , ut eam vocant medici , in omnibus suis membris , præterquam in radio unius tibiæ , quæ est discooperta à genu usque cavillam pedis : os tamen quod patet est candidum & sine ulla corruptione : pedes autem cooperiuntur cute vera , instructi naturalibus unguibus suis in debita proportionem.

97 Caput est velut hominis mortui , & in fronte & in vertice cute sua coopertum , cum nonnullis capillis , & palpebris oculorum integris.

gris. Os apertum cum suis labiis, quamvis ficcis & aridis, multaque pars dentium intra ipsum. Caput autem non omnino sed aliquo modo abjungitur a collo, quod potuit contigisse ex motu facto ad extrahendum de sepulcro primam, ut dixi, capsam. Facies ejus neque formosa est, neque deformis; ^{Et solida} sed pallore quodam mortuali obducta. Pectus & ^{comexum} humeri operiuntur cute-vera, sicut & ceteræ partes, quæ inde continuantur una cum brachiis, eadem cute proportionaliter contextis. Cumque ele- ^{sub sua} vasssem ambo brachia dexterum & sinistrum, inveni ambo unita & cohærentia suo unumquodque humero, cum debita textura nervorum tendonumque. Ventrem reperi vacuum & tractabilem, ^{sed exue-} tumque ex omni parte firmam, absque ullo indicio ^{cum.} futuræ vel balsami olim adhibiti: coxas vero continuatas cum cute, a parte ventris inferiori usque ad genua; & utramque attollens agnovi cohærere ossi sacro, per nervos & tendones suos, eadem proportionem quæ esse debet inter corpus & membra, sicut dixi, deficiente dumtaxat carne, quæ solet ista membra ornare:

98 Sane oportuit eam imminui & consumi spatio ^{carne con-} quadringentorum annorum a tempore mortis suæ, ^{sumpta} magis per resolutionem quam corruptionem: quæ si alicui parti advenisset, aliarum partium corruptio secuta successive fuisset. Reliquit ergo caro inter deficiendum corpus ut erat, id est, non velut sceletum, sed tamquam corpus hominis mortui: quia cutis-vera est absque corruptione: & venter integer (quantumvis ea pars tam humida sit) nullum ostendit in cute signum alicujus putrefactionis. Et hoc eo mirabilius est, quo constantius ex antiqua & generali traditione creditur, sanctum Regem hy- ^{non putre-} dropisi obiisse, qui autem sic moriuntur, solent ^{facta} statim corrumpi cum fœtore intolerabili. Quantum vero ad odorem, mox atque sepulcrum apertum

S 2 est,

*si que sua-
viter olere.*

est, perceptus is fuit ex ipsomet corpore sancto tam suaviter procedere, ut nequeat explicari. Non enim erat sicut odores artificiales & naturales succini, musci, aut cedri, vel aliarum similium specierum, sed fragrantia cor oblectantis plane singularis: adeo ut hic vel solus testis sufficiens incorruptionis sit. Declaro igitur, & sic mihi videtur, quod omnia jam dicta non potuerint in isto statu tot annis conservari, nisi operante divino miraculo: atque hæc mea est sententia sub onere juramenti: itaque confirmo, approbo, & ratifico.

*qua esse mi-
raculosa
probat*

99 Nunc porro officii mei est sententiam, ex Philosophia & Medicina principiis stabilire, ac definire utrum corpus istud potuerit tot seculis conservari virtute naturali, an vero ejusmodi conservatio miraculosa censeatur. Primo igitur suppono, velut principium infallibile, quod miraculum dumtaxat dicitur, effectus excedens ordinem communem naturæ & artis, sic ut nequeat ullo artificio vel medicamine obtineri, sed solum haberi queat à superiori ac divina potentia. Tale autem ut esse probem quod corpus istud incorruptum servetur, primum probo ex eo, quod sanctus Rex plusquam duobus ultimis vitæ annis habitaverit Hispali, ibique obierit: qui est locus torridus & humidus, magis quam alius ullus totius Bæticæ, tam propter naturalem suam situm, quam propter stellarum ei respondentium influxum, magisque obnoxius corruptioni: & tamen absque hac illud ibi duravit tot seculis.

*ex natura
loci,*

*conditione
tumuli,*

100 Idem secundo probo ex situ & modo depositionis, à prima hujus die usque in horam præsentem, intra tumbam marmoream, in solo frigido & per excessum humido, præsertim ad præsens in capella Regum dicta, ubi tumba solum contingit immediate: adeo ut secundum naturæ ordinem debuerit corpus illud in pulverem redigi, nisi esset miraculose servatum: maxime cum præcedentibus annis plures obve-

nerint urbi inundationes aquæ propemodum infi-
nita & fluminis Hispali se superfundentis, unde na-
turaliter corrumpi debuit. Quod autem servatum
fuerit incorruptum, manifeste convincitur opus esse
miraculosum causæ superioris ac divinæ: adeoque,
licet Deus non fecisset alia miracula per hunc suum
servum, iudico quod ipsum sit primæ classis, inter ea
quæ divina Majestas solet operari: accedente ad
istam incorruptionem circumstantia suavis atque
cælestis fragrantia: adeoque non nitor sola incorrup-
tione, sed concursu omnium simul signorum ad
compositionem istius miraculi.

*inundatio
num fre-
quentia*

101 Moveor præterea ad confirmandam miraculo-
sam istam integritatem concursu omnium reliquo-
rum signorum tam humanorum quam divinorum;
acclamatione omnium fidelium Christianorum; con-
tinua & ab immemorabili opinione sanctæ suæ vitæ
& heroicarum virtutum; affectu & devotione tanta-
rum ac tam innumerabilium personarum, quæ per
ejus intercessionem agnoscunt singulares favores at-
que omnino miraculosos sibi præstitos à Deo fuisse.
Sed hæc ratiocinatio aliud & sublimius tribunal
spectat.

*opinio
vulgi mira-
culis nixa,*

102 Quod si quis sustinere velit, sanctum Regem
aliquam pati corruptionem in cute vel in membris
aut harmonia corporis; erroris convincetur mani-
festi, per suavem odorem & fragrantiam ex dicto cor-
pore manantem, perque ejus integritatem. Sicut enim
horribilis fœtor & graveolentia sequitur corruptio-
nem & putrefactionem; ita bonus ac suavis odor con-
servationem, unionem & perfectam conformatio-
nem partium: odoris quoque illius temperamentum,
non naturale sed supernaturale, publicat & confir-
mat effectum esse omnino miraculosum.

*odoris sua-
vitate*

103 Sin porro instet aliquis, ex eo quod in hoc cor-
pore caro naturalis desit, sustineri posse quod passum
sit aliquam corruptionem, alias enim illam quoque
integram

*nec obesse
quod caro
siccata &
consumpta
fuerit.*

integram mansuram fuisse, sicut ea dicitur integra permanere in aliis quibusdam Sanctis, Francisco, Didaco, Isidoro Agricola; respondetur quod istud peculiare beneficium Dei non debeat æqualiter ad omnes Sanctos extendi, sed partialiter etiam à Deo soleat communicari: quandoquidem audiamus sic dici conservatum esse indicem S. Joannis Baptistæ, in fronte S. Mariæ Magdalenæ partem carnis, linguam S. Antonii, cor S. Theresiæ: & ita in hoc sancto Rege integre conservantur tota cutis-vera per omne corpus à capite usque ad pedes. Neque hic penetrandum curiosius in Dei providentiam, quarendaque ratio, cur Deus favorem istum universalis integritatis, etiam quoad carnem, unis Sanctis potius quam aliis concedat; multo minus ex carnis defluxu, non obstante reliqua corporis integritate, arguendum, non subesse hic verum miraculum, sed supremum effectum naturalis virtutis.

*sicut antea
etiam judi-
catum fuit
in Visitatione
anni
1634.*

104 Ad comprobationem porro confirmationemque sententiæ meæ sufficere potest, quod dixit & judicavit Doctor Franciscus de Figueroa anno MDCXXXIII, quando simili de causa vidit & inspicit hoc venerabile corpus, gravibus verbis declarans, quod ipsum invenerit cum eodem cælesti ac divino odore, & cum eadem incurruptione atque integritate, perfectissimaque compositione & harmonia, cum qua hodie spectatur: neque minus id confirmatur inde, quod ipsum sic fuerit conservatum per plures quam quadringentos annos. Debemus itaque indubitanter statuere, quod odor, integritas, color, unio, & compago membrorum, aliaque omnes à me relatæ circumstantiæ hujus sancti corporis, excedant in sui conservatione præsentem omnem ordinem naturæ vel artis, per Dei operationem miraculosam ad suos altos & secretos fines.

105 Licet autem pro veritate, non solum affectus

tus mei, sed ipsissimæ essentia, hoc etiam addere discurrendo, quod si iusta Dei permissione hodie fieret resurrectio corporum, suis animabus informandorum, qualis fiet in ultimo die iudicii; venerabile istud corpus, quemadmodum ipsum invenimus integrum, omnibusque partibus suis secundum legitimam harmoniam dispositum, ut modo est; solum exigeret, ut anima sua ipsum informaret lucido illo splendore, quo iustorum animæ informaturæ sunt corpora sua, communicantes ipsis lumen gloriæ, quod Majestas divina illismet communicavit, in præmium satisfactionis, quam hac in vita dederunt divinæ justitiæ per opera sua heroica, elevata meritis passionis & mortis D.N. Jesu Christi. In nostro autem casu evidens est, quod opera istius sancti Regis fuerint radicata in vera sanctitate: quandoquidem sciamus, quod vixerit & mortuus sit cum opinione sanctitatis, juxta sensum communem & venerationem omnium fidelium; quæ hodieque perseverat, continuata plus quam quadringentis annis, continuaturque cum majori semper devotione & fervore: quod ipsum arguit superiorem aliquam causam tam continuæ perseverantiæ.

Idem communem opinionem sanctitatis,

106 Et sane videtur mihi nullum formari posse ratiocinium humanum, quo evincatur contrarium: quin potius in hoc comprobatur ipsa sanctitas, cum respectu ad humanæ naturæ potentiam, si mihi permittitur, hanc veritatem comprobare effato Gentilis Aristotelis, dicentis, Id quod omnibus videtur, impossibile est omnino esse falsum. Quod duo, aut quatuor, vel pauci quidam, fallantur, possibile est communi iudicio: ut autem omnes in communi unius veritatis comprobatione fallantur, est impossibile. Consideretur quæso tempus & numerus seculorum, quibus duravit æstimatio, cultus, veneratio, & fervens devotio erga istum venerabilem Dei servum,

tot seculis communi iudicio,

*infallibilis
testimonii
locum tenere
conferet,*

in omnibus populis & regnis, tam Catholico quam Principatui externo subiectis; & patentissima in luce apparebit veritas, quam meo tenui iudicio assequi videor. Denique accedit, quod novissime appellatus sit Sanctus, & honoratus tamquam alii Sancti, atque ut talis permissus & toleratus honorari, non solum à Prælatibus & Superioribus ordinariis, sed etiam à Sede Apostolica, quam regit & gubernat Spiritus sanctus, per cuius auxilium speramus Canonizationem ipsius, ad honorem & gloriam Dei ac Domini nostri.

*Et declarationem
concludit.*

107 Hæc est mea in hoc iudicio sententia quam ratam probatamque habeo, tamquam de visu & inspectione ipsius corporis venerabilis servi Dei, secundum scientiam & experientiam quam consequi potui spatio annorum quinquaginta, quibus medicinam profiteor. Si errem in aliquo, quod non bene intellexerim; nullo modo intendo discedere à sensu & doctrina sanctæ Ecclesiæ Catholicæ; quia in tali casu omnimodis me resigno & subjicio, tamquam fidelis & catholicus filius Ecclesiæ; neque tantum ipsius luci & mandato cedo, sed etiam cuicumque meliori ac saniori iudicio.

*Deputatio
Canonicorum
pro causa
directione.*

108 *In eadem sententiam ac formam arbitrati sunt, tum alter Medicus, tum Chirurghi duo: & eisdem antehac consensuerunt resolutiones eorum, qui anterioribus visitationibus interfuerunt, conservationem sancti corporis approbantes pro stupendo & continuo miraculo.* Porro jam inde à principio hujus tractatus, & specialiter ab anno MDCXXXIV, inquit Zuniga, quo Decanus & Capitulum Metropolitanæ Ecclesiæ in se sumpserunt totam curam & impendium, huic sancto negotio necessarium, habuerunt semper formatam Deputationem, quæ singula agenda particulariter dirigeret, mutatis identidem pro temporum varietate personis; quibus liberali manu Decanus & Capitulum, sicuti

sicuti Philippo IV Regi Catholico promiserunt, contribuunt quidquid eis est necessarium ad finem consequendum. *Qua sane in re insignem animi sui generositatem declarant, tamquam digni successores antiqui illius Hispalensis Cleri, qui ad fabricam ædificandæ ecclesiæ novæ Cathedralis, cui similem Hispania tota habitura vix esset, generose cessit suis omnibus proventibus annue percipiendis, modico eo quod ad necessariam sustentationem sufficeret contentus, quoad absolutum opus esset; quod Sancio Rege, atque adeo ante annum MCCXCV cœptum, sub Joanne II, id est non diu ante annum MCCCXVII primo finitum fuisse, ait Rodericus Carus lib. 2 cap. 4 ipsius descriptionem daturus, qualem antea etiam Morgadus dederat lib. 4 cap. 2. Similiter in instructionibus mihi missis lego, quod Capella S. Clementis (quæ ad commodiorem Sanctissimi Sacramenti administrationem in veteris ecclesiæ claustrò constructa steterat jam inde ab anno MCCXLVIII) novo opere, longeque pulcherrimo juxta novam ecclesiam fuerit parentum nostrorum memoriâ condita; præter eam quam Fabricæ Præfecti ex arario suo poterant erogare summam, conferentibus Beneficiariis omnibus certas suorum reddituum portiones. Et hoc est quod Sanctuarium appellant, novæ architectonicæ specimen pulcherrimum intus ac foris, visuque jucundissimum.*

CAPUT XIII.

Canonizatio Sancti Regis, inchoata à Clemente Papa X, Hispali nuntiata.

109
Præmissis
motus Cle-
mens X de-
coris

A Nno tandem MDCLXXI adfuit tempus, quod, ut ait Zuniga, destinaverat Deus in maximam Hispanicorum regnorum & civitatis Hispalensis gloriam, per S. D. N. Clementem Papam X, qui die IV Februarii declaravit Regem Ferdinandum, ut Sanctum coli posse, festumque concessit in die ejus Natali celebrandum, sub ritu Duplicis, per omnes ditiones Hispanicae monarchiae subiectas, expeditis die VII ejusdem Februarii Pontificatus sui anno primo in hanc formam litteris: Gloriosissimos celestis Jerusalem Cives, illos præsertim, qui in diebus peregrinationis suæ, tametsi in rerum humanarum sublimitate positi essent, non sperarunt in lubrico divitiarum, nec in Regiæ potentia dignitatis; sed magna illa virtute humilitatis (qua fit, ut omnia terrena cacumina, temporali mobilitate nutantia, non humano usurpata fastu, sed divinâ gratiâ donata celsitudo transcendat) solidati bellarunt bella Domini; & unico illi fundamento, quod est Christus Jesus, innixi, superædificarunt aurum, argentum, lapides pretiosos, manentisque operis mercedem in æternæ salutis stabilitate accipere meruerunt, congruis honorum laudumque præconiis in terris celebrandos esse merito censemus. Ac proinde flagrantia id ipsum Regum orthodoxorum, non minus pietatis aliarumque Christianarum virtutum, quam Regii fastigii splendore fulgentium vota, paterno affectu exaudimus; sicut ad Ecclesiæ Catholicæ decus, spiritualemque fidelium populorum ædificationem atque devotionem fovendam

vendam & promovendam conducibile in Domino fore arbitramur.

110 Cum itaque alias, videlicet die xxix Maji MDCLV, Congregatio tunc existentium S. R. E. Cardinalium, sacris Ritibus Præpositorum, ex deductis in processu auctoritate Apostolica confecto, super casu excepto, declaraverit, de illo constare ex cultu exhibito servo Dei Ferdinando III Regi Castellæ & Legionis, cognomento Sancto, per immemorabilem temporis cursum excedentem metam centum annorum, ante Decreta fel. rec. Urbani Papæ VIII prædecessoris nostri, cum scientia vel tolerantia Ordinariorum, & emanatum desuper dictæ Congregationis Decretum recol. mem. Alexander Papa VII, etiam prædecessor noster, die xxxi ejusdem mensis approbaverit; & inter alia plenissime constiterit, de celebratione Missarum in honorem prædicti Servi Dei, prout de Sanctis celebrari solent, tam in Sacratio veteri, quam in Capella Beatæ Mariæ Regum nuncupata Metropolitanæ Ecclesiæ Hispalensis, ubi extat illius sepulchrum. Hinc est quod Nos, piis enixisque carissimi in Christo filii nostri Caroli, Hispaniarum Regis Catholici, ac carissimæ in Christo filiæ nostræ Marianæ, earundem Hispaniarum Reginæ Catholicæ Viduæ ejus Genitricis precibus, nobis per dilectum filium nobilem virum Petrum de Aragonia, Ducem Segorbiæ & Cardonæ, Regni Neapolitani Proregem, ac ejusdem Caroli Regis apud Nos & Sedem Apostolicam Oratorem, ad præstandam Nobis ipsius Caroli Regis nomine obedientiam missum, super hoc humiliter porrectis, favorabilem assensum, quantum cum Domino possumus, præbere cupientes; ut in omnibus Regnis Hispaniarum, & Ditionibus eidem Carolo Regi subjectis, & in Ecclesia SS. Jacobi & Ildephonsi de Urbe nationis Hispanorum, de memorato servo Dei Ferdinando Tertio Rege, Missa &

Offi-

quod antiquitate cultus sufficienter probata,

recitandum Officium & Missa. sit de S. Ferdinando.

Officium de Communi Confessorum non Pontificum, sub ritu duplici, juxta Rubricas Breviarii & Missalis Romani, quotannis in perpetuum die xxx Maji, qua idem Servus Dei obdormivit in Domino, celebrari, & ab omnibus utriusque sexus Christi fidelibus, qui ad Horas Canonicas tenentur, recitari libere & licite possint & valeant respective, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus & indulgemus. Non obstantibus Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis &c.

Et permittitur votivum festum.

111 Hanc gratiam, *inquit Zuniga*, idem Pontifex amplio rem mox fecit, die xi mensis præfati, permittens ut pro una sola vice celebrari posset festum unum votivum per omnia regna, præter illud quod in die Natali occurrit xxx Maji celebrandum. Cum autem adeo lætum nuntium pervenisset Hispalim die iii Martii, ubi propter immediate antea acceptas Roma litteras, felix quidem, sed non ita promptus successus expectabatur, etiam obduratissima corda soluta in lacrymas gaudii sunt. Advenerat nuntius ipsamet hora matutina, qua ad majoris momenti negotia convocari Capitulum solet. Nulla igitur mora fuit, quin referatis tabellis res publica fieret, expeditis continuo deputatis qui novum gaudium Prælati & Magistratibus indicarent; & pulsatis confestim Metropolitanæ ecclesiæ signis, quæ reliquarum tota urbe campanarum concertus exciperet, & tantæ lætitiæ cunctos faceret participes. Aderam ego in ecclesia, *inquit Zuniga (unde deinceps sequentia accipimus)* fuique tam felix, ut inter primos rem intelligerem. Testari autem possum, inexplicabilem fuisse animorum motum in omnibus qui aderant; cum mutato repente stylo, qui dicere solebant, FERDINANDUS SANCTUS; cœperunt pleno guttore exclamare, SANCTUS FERDINANDUS; plerique vero properabant ad ejusdem corpus adorandum in capella Regia, quæ numquam intra se

Quo nuntio festivo excepto Hispali,

con.

constipari vidit magis devotum affectuosumque concursum.

112 Mox sacra Sancti effigies collocata fuit super altari, quod in medio capellæ applicitum Regalibus tumbis: quo eadem vespérâ venerabunde & processionaliter accesserunt ambo Capitula, in gratiarum actionem Archiepiscopo decantante orationem DEUS QUI BEATUM FERDINANDUM (*eamdem v-*
rosimiliter, quam Ecclesia de S. Philippo Nerio sic pro-
sequitur) Deus qui Beatum N. Confessorem tuum Sanctorum tuorum gloria sublimasti, concede propitius ut cujus solennitate lætamur, ejus virtutum proficiamus exemplo. Porro noctem breviorē fecerunt lumina, per omnes vicos domosque accensa: & sequenti die Jovis v Martii Audientia Regia Missam de Sancto Rege canendam curavit in Collegio Angeli Custodis, quæ fuit omnium Hispali prima: secutum mox est Officiū Contractationis in conventu S. Pauli; neque cessassent ex ordine alii alique, nisi judicatum fuisset sisti debere illum preproperæ devotionis cūrsū, donec Metropolitana ecclesia suo jure esset usa. Ex hinc ergo Decanus & Capitulum magnificentiam adornandæ festivitatis cœperunt metiri generositate & obligatione sua: maturandum autem & properandum erat, ut festum extraordinarium præcederet annuæ commemorationis recursū.

4 Martii
aguntur Deo
gratia.

113 Primum ergo ex corpore Capituli missus est qui Regi successum gratularetur D. Joannes de Texada & Alverete Canonicus: deinde decretum, ante
omnia esse curandum, ut corpus Sancti Regis, separatum ab aliis sepulcris Regiis, eminentiori loco poneretur, nunc quidem extemporali opere profesto, postea vero durabili alio secundum descriptiones, quas esset facturū Capitaneus Franciscus de Ruesta, mathematicus & architectus præcipuus. Consultabatur etiam, unde, si esset habenda processio,

consultus
super festo
faciendo
Rex.

cessio (quod erat ambiguum) haberetur urna tam sancto deposito circumferendo idonea; ac denique pro formalitatibus & assistentiis Ministrorum Regiorum determinandis ab Aula.

*decernitur
erigenda
machina
triumphalis.*

114 Tempus breve supererat pro tanto, quantum Decanus optabat, apparatu: cumque incipiendum esset opus ab altari majori ipsius Metropolitanæ, erant qui volebant ei præstruere machinam, occasione præsentis accommodatam. Verum quid concipi potuisset, quod ejus magnificentia non excederet, etiam absque ornatu extraneo? Reprobata ergo istiusmodi cogitatione, obtinuit sublimis idea Joannis de Baldés, pictoris sculptorisque incomparabilis: qui suggestit, in eadem longissimæ Basilicæ navi, inter chorum portamque principalem, ubi in festo corporis Christi solet exponi Sanctissimum, erigendam machinam triumphalem, ad earum imitationem, quas Heroibus suis erigebat antiquitas. Quod tam feliciter magnificeque successit, ut qui festivos solennitatis hujus apparatus integro volumine describendos sibi sumpserat Don Ferdinandus de la Torre-Farfan, quamvis omne ingenii acumen, styli proprietatem, doctrinæ studiis acquisitæ excellentiam in hoc contulerit; imparem se fassus, auxilium à sculptura petierit; ut quod non satis poterat verbis, utcumque exprimeret lineamentis.

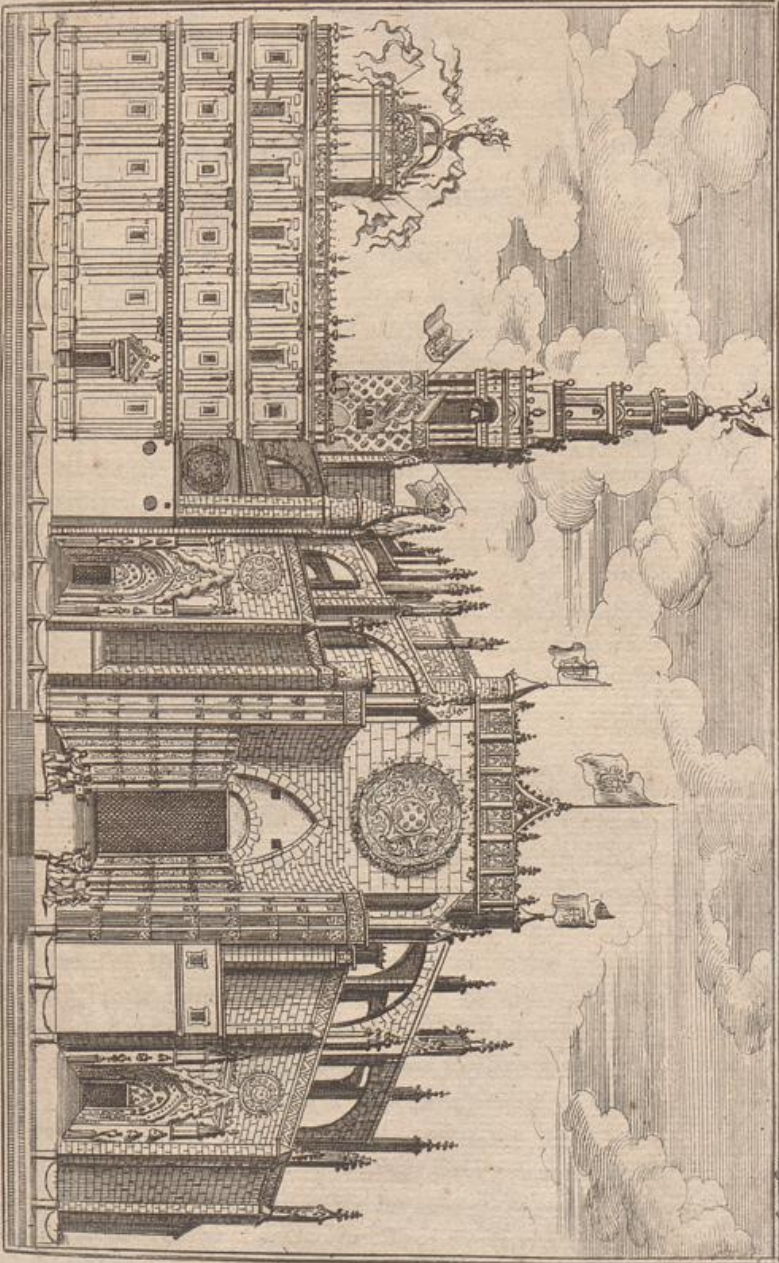

mi
ue
e-
n-
n-
a-
ce-
n-
re-
ata
ca
n-
li-
bi
m,
ni-
as.
fe-
ni-
de
n,
el-
tu-
re-

A.

1577. August. 1577.

1577. August. 1577.

CAPUT XIV.

Machina triumphalis, Sancto ante chorum
Metropolitanæ erecta, eique respondens
majoris portæ ornatus interior.

Exemplo Zunigæ, lectorem suum ad præcitatum su-¹¹⁵
periori Capite festorum librum ablegantis, potuissent
hic calamus sistere & ad ulteriora transire: sed pati
noluit Capituli magnanimitas. Intelligens enim
quanto omnia elegantius sculptores Belgæ eadem
possent expressa dare, in minori & huic libro congrua forma
maluerunt me scriptorem priorem quam posteriorem imitari.
Primum itaque templi augustissimi Frontispicium, adjunctiq;
ei Sacrarii latus vide; tum Machinæ triumphalis faciem unã
intuere: quam dum describo paucis, etiam intellige, tabula-
rum pictarum atque emblematum eodem spectantium argu-
menta, quæ tacitus transeo, similiter ut in prima facie, ex he-
roicis Sancti Regis actionibus virtutibusque desumpta fuisse,
quibus sua quæque lemmata epigrammataque Latinã & Ca-
stellanã linguã respondeant.

¹¹⁶ Centrum totius machinæ inferioris Ecclesia obtinet, Representa-
tur Sanctus
Ecclesia ex-
hibens sub-
jecta sibi
Maurorum
regna, Ferdinandum ad pedes sibi inclinatum excipiens, & mon-
strantem per quatuor ejusdem machinæ latera suis in basibus
genuflexas Hispalis, Cordubæ, Murciæ, atque Giennii
regna, cum hac ad basim primariam, in qua consistit ipse,
scriptura; *Leva in circuitu oculos tuos & vide: omnes
isti congregati sunt venerunt tibi. Hanc scripturam,
sumptam ab Isaia cap. LX explicant Latini Castellanique ver-
sus: & Ecclesia, sibi ipsique in scuto quod sinistra tenet gra-
tulans, pari poëseos utriusque elegantia reponere ei vide-
tur istud ex Psalmo xv, Tu es qui restitues heredita-
tem meam mihi. In tribus reliquis basibus prædictæ late-
ribus, simili modo gemine linguæ paraphrasis metrica, Ec-
clesiæ ejusdem nomine, applicabat Regi Ferdinando hæc
Scripturæ loca: Ad alligandos Reges eorum in compe-
dibus*

dibus. *Psal.* CXLVIII. Deducet te mirabiliter dextera tua *Psal.* XLIV: & Ego primogenitum ponam illum, excelsum præ Regibus terræ. *Psal.* LXXXVIII. Sic etiam *Hispalense regnum clavem porrigens fingeatur dicere*, Non erit qui claudat, ex *Isaia* XXII; *Cordubense*, Qui vicerit possidebit hæc, *Apocal.* XXI; *Murciense*, Qui contrivit portas æreas. *Psal.* CVI; *Giennense*, Possidebit semen tuum portas inimicorum, *Gen.* XXII. Quibus etiam omnibus subjecta legebantur in eundem sensum concepta epigrammata Latine atque Hispanice.

117 Ast illa prætermittens, solum hic notabo quatuor principales titulos, totidem faciebus assurgentis paulatim machina sic inscriptos. I. Ferdinando Regi, pio, felicissimo, triumphatorique perpetuo, inter Duces auspiciatissimo, Indigetes inter felicissimo, ob rem Christianam optime gestam, pietate potius quam armis assertam in regnum religionemque Baticam, Maurorumque gentem attritam, sacris Hispanorum fastis quondam adscripto, recens cultui exposito. II. Clementis X. nomine ipso felicitatem Divo Ferdinando præstegientis, æterno seculorum plausu vicariam Dei potestatem agentis, universo Christiani orbis confensu sacros honores etiam decernentis, munificentie integerrimæ. III. Caroli II Hispaniarum Regis vel ab infantia & monstris formidandi, nomine magno Thraciam concutientis, spe lætissima Ecclesiam afficientis, progenitorem Divum ideam sibi præscribentis, ejusque sacra à summa Sede impetratis, catholicissimis auspiciis. IV. Marianæ Austriacæ augustæ, magnæ in cunis, magnæ in thoro, magnæ in prole, Ferdinandi quartæ decimæ sobolis, orbique Reges diva posteritate traditura, piissimis officiis, gratitudinis ergo Patriarchalis Hispalensis ecclesia.

118 Convexo fornici machina inferioris, in modum templi conformata, imposita basis, ex quatuor lateribus partem aliquam continebat historia, affabre pictam in tabula

sub titulis
ipsi Sancto,

Clementi
Papa

Carolo Ro-
21,

Regina ma-
tri positus.

sic ut anterior triumphantem pro Ferdinando Virginem Hispani induceret, sub hoc versu Psalmi cxiii, Non nobis Domina, non nobis, sed nomini tuo da gloriam: que verba hoc deinde carmine explicantur:

Superne pingitur Sanctus inducens Hispani D. V. effigiem,

Cælorum Augusto vehitur Regina curuli,
Quam pedes insequitur Rex, præit agmen o-
vans.

Vincentis Mauros Fernandi est dextera: at illa
Pugnantis Regis duxit in arma manum,
Ergo triumphanti Mauros sit gloria Divæ,
Auspiciis cujus castra inimica ruunt.

119 Porro ex uno laterum Sanctus Rex conspicitur, Hispanense templum dedicans; ex altero, idem coram sacro Viatico de lecto in terram egrum corpus provoluens; à tergo denique idem cernebatur, animam Creatori feliciter reddens, cum datus sibi ab eo Coronis, vicissimque æterna gloriæ coronam accipiens; sub hisce Epigraphis: Sedes tua Deus in seculum seculi. *Psal. xliiv.* Scidisti vestimenta tua & flevisse coram me, ego quoque exaudivi te. *II Paralip. xxxiv.* Annuntiaverunt cæli justitiam ejus *Pf. xcvi:* que omnia, æque ac alia, epigrammate Latino pariter & Castellano illustrabantur, super splendida ductilis argenti scuta. Angulos hujus basis circumstabant statuae, quarum in imagine solum due cernuntur; & hæc, ex habitu subscriptoque nomine, cognoscebantur esse Seculum felix, & Oratio efficax: que vero in recessu latent, indicantur fuisse Mars indefessus, & Victoria perpetua. Singulis breve lemma, ex antiquis scriptoribus sumptum, aptabatur in scutulis positis ad initium volute, supra Zophorum sursum nitentis; puta sub ea cui Seculum Felix imminet, hoc Plinii secundi in Panegyrico ad Trajanum: Est enim vera felicitas, felicitate dignum videri: aliaque aliis tribus personis proportionata.

*cum parer-
gis statua-
rum:*

120 Super quatuor portas, ex angulis majoris machine lateraliter procurrentes, totidem ascendebant palme,
T galea

galea superne laureata onusta, & ad pedem victricibus Regis Sancti armis circumornata, sub hisce lemmatis. I. Indutus est iustitia ut lorica. II. Galea salutis in capite ejus. III. Indutus vestimentis ultionis. IV. Et operatus est quasi pallio zeli. Extimis vero earum portarum pilis superstabant ramosa quercus, dependentibus undique barbarorum devictorum spoliis onusta, sub circumvolitante lemnisco, cui inscriptum, Fernandus Deo hæc de perduellibus arma, metro quidem non usquequaque ad leges poëticas exacto; sed satis apte expresso ad Virgiliani hujus imitationem,

Æneas hæc de Danais victoribus arma.

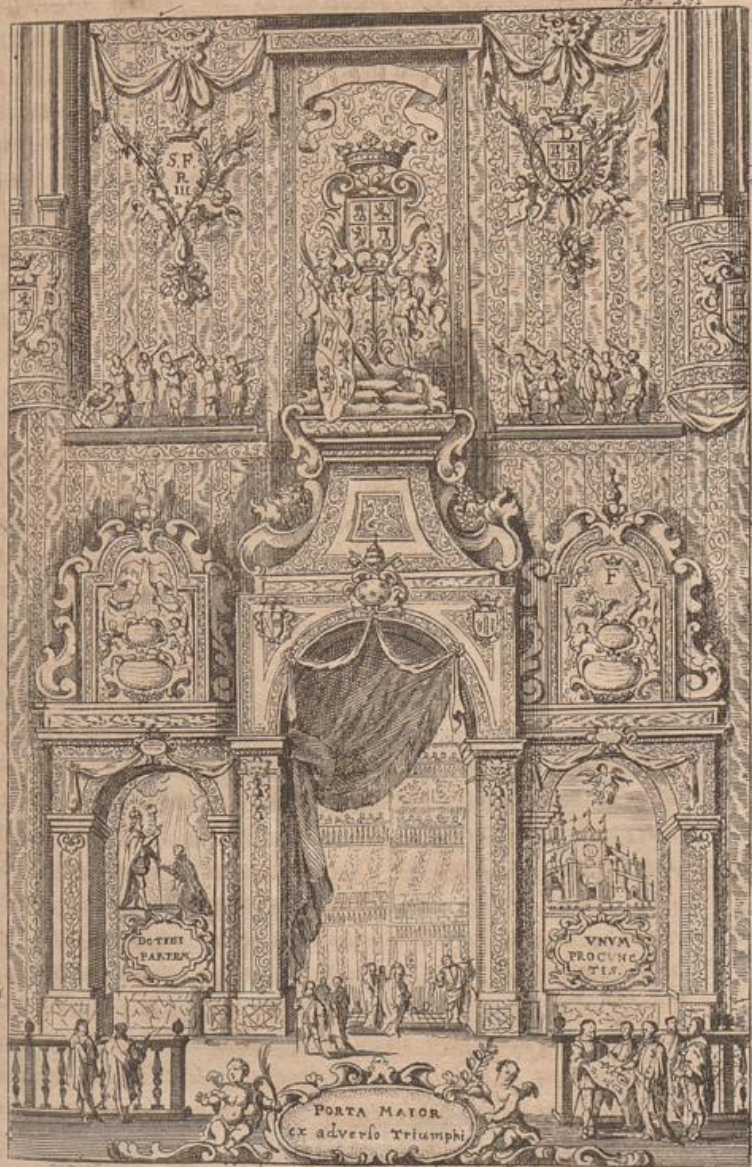
121 Supra quadrilateram vero, quam dixi, basim ejusque cornidem, in tanto arctius spatium paulatim assurgens machina quanto frebatur sublimius, habebat in angulis palmiferos Genios, inscriptam rotulis, quos tenebant manibus, literis cubitalibus exhibentes quadripartitam sententiam ex Isaia LXXII. — ERIS CORONA GLORIE — IN MANU DOMINI — ET DIADEMA REGNI — IN MANU DEI TUI. — Et hæc omnia claudebat splendido nubium globo insistens statua S. Ferdinandi, regaliter induti armatique, pro ratione altitudinis suæ aucta ad mensuram pedum decem cum dimidio, altera gladium tenens, coronam altera; hanc velut acceptam calitus, istum pro Deo exertum. Et quoniam Basilice fornix non exiguo adhuc omnia transcendebat intervallo, spatium fuit componendo desuper insigni calo, in quo tremendum Jehovahæ nomen circumdabant Seraphini; præter Angelos, qui velut ex aëre lapsi novo Cæli videbantur in occursum advolare, tanto artificio compositis omnibus, ut non suspensa de fornice, sed librata in aëre per se consistere viderentur, totamque machinam desuper operire.

122 Alia plura, quæ verbis describere modo non vacat, ejusdem machinæ ornamenta, facile docebit sculpta hic tabula, minori mole, elegantia majori, opus ipsum sicut stetit

ipse vero in
vertice emi-
net

velut in ca-
liti tenens.

ex-

ribu
au,
s in
. Et
per-
tion
cir-
Deo
que-
o ad

ejus-
sur-
an-
bam
itam
RIE
EG-
onia
Fer-
udi-
dio,
cep-
ast-
ter-
in
ni;
vi-
fuis
a-
de-

at,
ta-
etit
ex-

exprimens; nisi quod sculptori licere volui, ut corrigeret defectum passim notatum à peritis, cum res staret, iudicantibus altius à pavimento ecclesie attolli debuisse machinam: quod hic factum, excitato graduum aliquot suggestu, per quem ascendatur ad illud quasi templum: cuius etiam structura, quoad primum ordinem porticum iusto humilior visa, hic cernitur aliquando elatior: atque ita moles reliqua ad decem pedes nostra in tabula assurgit altius: quia cum eadem moles iterum erigenda erit (quod fiet forsatis cito) curandum intelligo, ut spectantium oculis ea quam periti requirunt satisfactio detur, sique opus omni ex parte absolutum.

123 Istis circumcirca ex omni latere diligenter consideratis, si spectator, rursus ante prememoratum in media navi ^{Ornatus interior portæ principalis} machinam constitutus, sese convertibat, & ad principem templi portam, qua fuerat ingressus, reflectebat oculos; obiciebatur ex adverso theatralis apparatus, capitella majorum columnarum altitudine excedens, ea forma, ut alte supra portam eminent, Vexillum regium, Gladius, & Scutum sub magnifica umbella, supravolitante lemniscò, cui inscriptum legebantur ista Psalmorum Davidicorum verba, Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo: ego despiciam inimicos meos. Hanc Sancto Regi fuisse familiarem tesseram haud temere divinavit P. Ioannes de Pineda in suo Memoriali; argumento sumpto ex litteris, perquam barbarice ac vitiose, pro seculi illius ruditate, sculptis circum labrum scyphi aurei, qui ab illo Hispalensi ecclesie donatus inter Reliquias conservatur; prædictaque verba sic notata exhibet: DOMYNVS. DOMYNVS. MYCHI. AIVTOR. ET. NON. TY MEV. KID. FACIAD. MYCHI. OMV. ECHV. DESPICIAM. ENEMICOS. MEOS.

124 Vtriusque lateris argumenta licebat partim ex pictura colligere, partim intelligere ex adiunctis lemmatis. ^{ac laterum eius.} Spectabatur enim hinc quidem Rex Sanctus, filium suum Philippum instituens Archiepiscopum Hispalensem; inde Fama, buccinans magnalia Metropolitanæ Ecclesie, ab

codem fundate; dum hic legebatur ex Martiali Poëta hemistichium tale, Unum præ cunctis fama loquatur opus; inde ex cap. 48 Geneseos, Do tibi partem unam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio. Superne vero totum utrumque opus absoluebant emblematica expressiones elegantes duæ; sic ut in earum una ostentarent se gemina brachia, Christianum Mauricumque vexillum proiudentia, quorum hoc ex inimicis relatum carebat litteris tesserariis S. P. Q. R. quas ex barbarorum mente legere oportuisset, SARACENORVM POPVLO QVIS RESISTET? translata autem in vexillum Christianum, dicere videntur, SANCTVS PIVS QVE REA; Ex adverso autem representantur gemina dextera, armata una, altera oculum in palma gerens, alata utraque: quibus doceatur Rex, velut ambidexter, suis in actionibus fortitudini prudentiam, & utrique exequendi operis celeritatem junxisse.

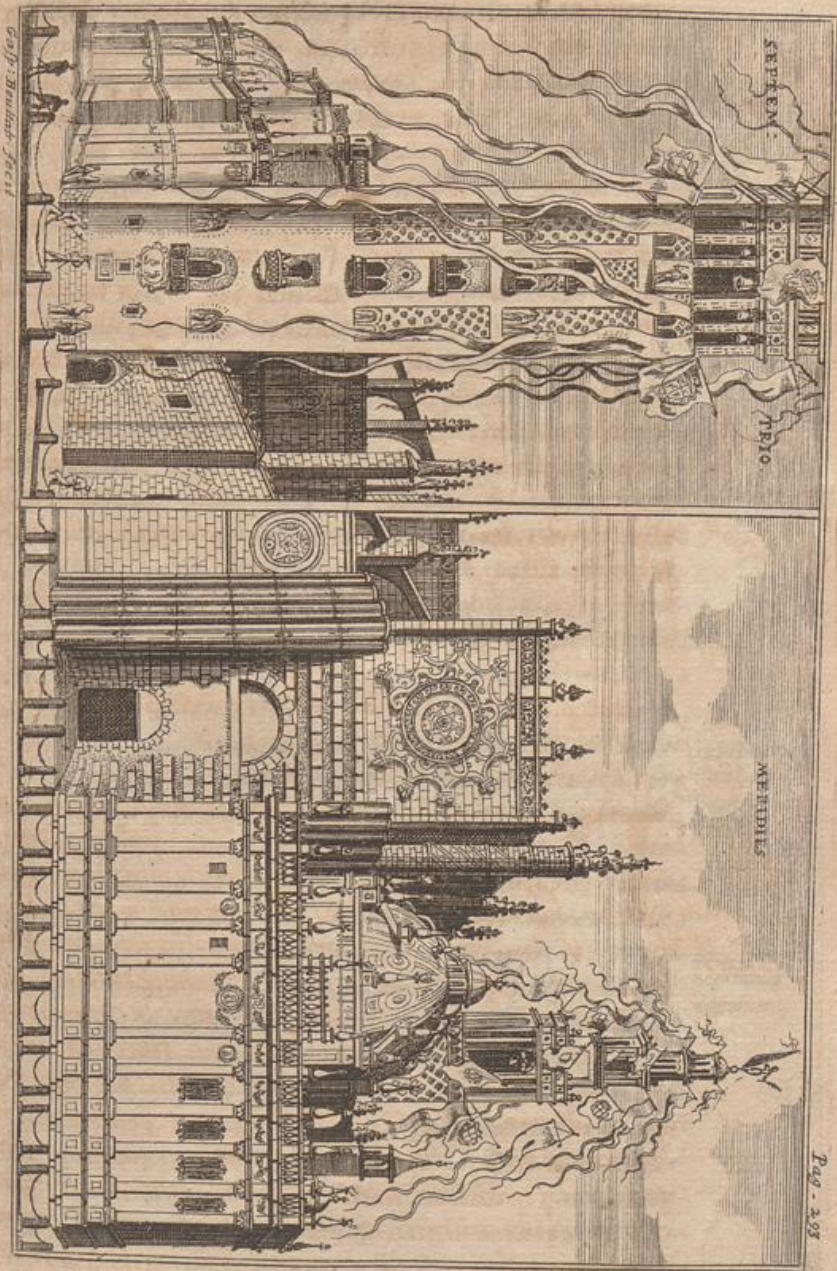
CAPUT XV.

Apparatus festivus Sacelli Regii, Atrii,
& Sacrarii.

125
Delibato
strictim or-
nata Sacel-
lorum late-
ralium.

PLaceat nunc mente sequi circumiturum lateralis amplissimi templi Sacella; in quibus adornandis, serica veste & supellectile argentea, sic laboravit patronorum custodumque zelus, ut non sit permissus evagari ad nova in iis opera fabricanda; ne scilicet unus alteri impedimento foret, ipsique principalioribus operibus, in tanta angustia temporis, subtraheretur numerus necessarius fabrorum. Vnum novum & omnibus commune fuit ac satis mirum, quod præterea singulis sacellis crates potuerunt simul omnes novo auro obduci; alterum æque gratum oculis spectaculum faciebant parietes, peristromatis sericeis vario colore varietate ingenio convestiti ubique. Sacellorum autem singulorum propria & particularia decora strictim percurrit liber

Feste

Festorum : sed ea, cum sint perpetua, & videri quotidie possint, nihil attinet prosequi cum eodem : nec enim intendimus describere minutim omnes augustissima Basilicæ partes. Ergo silentio præteritis viginti duobus lateralibus versus Austrum altaribus, intra non multo pauciora Sacella ; præterita etiam commemoratione insignium ædificiorum, ejusdem meridionalis lateris cornu extrinsecus circumueantium, ad quæ ab ecclesia patent porte, opere tam eleganti elaboratæ, ut nihil eis debuerit potueritve ad ornatum addi ; ut sunt Ærarium, vulgo Contaduria major ; Anticapitulum ; Capitulum, centum triginta quinque pedes circumferentia sua ovali complexum (quæ omnia eleganter describit liber Festorum). præteritis, inquam, istis omnibus, lectori æstimandum relinquo tantorum operum interiorum venustatem, ab exteriori forma, quam sic exhibeo in tabella, ut eidem ex parte adjunctum voluerim conspectum lateris Borealis ; quatenus post turrim videri potest hemicyclus dimidius capella Regiæ, & initium Atrii sive Clausuri, cui adheret latus Orientale ipsius turris, extimum ecclesiæ ad Euro-boream angulum angulo suo contrario attingentis.

126 Tali modo compendium faciens temporis, recta te ^{exhibetur} sisto ante ipsam capellam Regiam, quæ media navi pro ^{Sacellum} capite seu parte suprema crucis est. Etenim in hoc sacello, ^{Regum.} ad initium graduum versus altare ducentium, consistit Sancti Regis monumentum, cum altari ejusdem ; & in ara majori imago Deiparæ, quæ sibi à Regibus nomen vindicat. Hujus primarii Sacelli parietes, quamvis eos tanto ^{novo peri-} pere ars excoluerit opere architectonico & sculptorio va- ^{petasmate} rio, ut dubitatum diu fuerit, essetne futurum satis ex de- ^{vestitum.} core, si peristromatis, quantumcumque auro & serico pretiosis, conuestirentur ; quia tamen nova festiuitas novum videbatur apparatus exigere, placuit custodiæ illius præfectis Presbyteris, tam pilas quibus epistilium sustinetur, altas triginta pedes, latus quatuor, quam interceptum pilis spatium, contegere insigni unius forme peripetas-

petasmate, ad hunc finem confecto ex panno rubro, partim Damasceno, partim holoriferico villoso, perpendiculariter atque alternis ducto à summo deorsum, castelliſque & Leonibus effigiato, quemadmodum in proxima tabula videre est.

à Custodia
ejus prae-
ſitis Presby-
teris:

127 Porro ne ignoraret ſpectator, quorum studio ſumptuque curata fuerit res tota, ſolum opus erat legere dedicatorium titulum, ſeſquipedalibus aurei fulgoris litteris, epiſtillii circumeuntis fundo inſcriptum, in hanc ſententiam: Caſtellæ & Legionis Divo Ferdinando Regi, nomine Tertio, pietate Primo, virtute bellica nullo ſecundo, Majorum gloriam, Maurorum copias, fama, potentia ſuperanti, juſtitia, dum vixit; corpore, poſt mortem, integerrimo; ſacri corporis in Regio ſacello Presbyteri Custodes, nuper inter Cælites accenſo, bene merenti Patrono; ex clientela munere, ex gratitudinis debito, hanc pompam geſtientes crexerunt. Ingredientibus autem utro-

que ſpecta-
cula latera-
lia:

que ex latere ſpectandus exhibebatur Rex Sanctus, ſub papillione ſuo; hinc quidem genibus flexis & junctis manibus orans, interim dum in aëre offertur ſibi ſpectanda civitas, & Angelus eo tendere jubens, quod inferius ſcripta verba ſic explicabant: Ecce Dominus miſit Angelum ſuum, & præparavit viam ante faciem meam. Malach. 3; inde vero dormiens intuensque Deparam, exhortantem ad opus tam glorioſum, cum hoc lemmate: Mitte illam de cælis Sanctis tuis, & à ſede Magnitudinis tuæ, ut mecum ſit & mecum labore Sap. 9. Ulterius vero, repræſentabantur Regis Caroli atque Regine Matris ad virum expreſſæ imagines genuflexæ, ſub Regio utrimque baldachino: ut qui perſonaliter adeſſe feſtivitati non poterant, eidem perpetuo aſiſterent in effigie ſua.

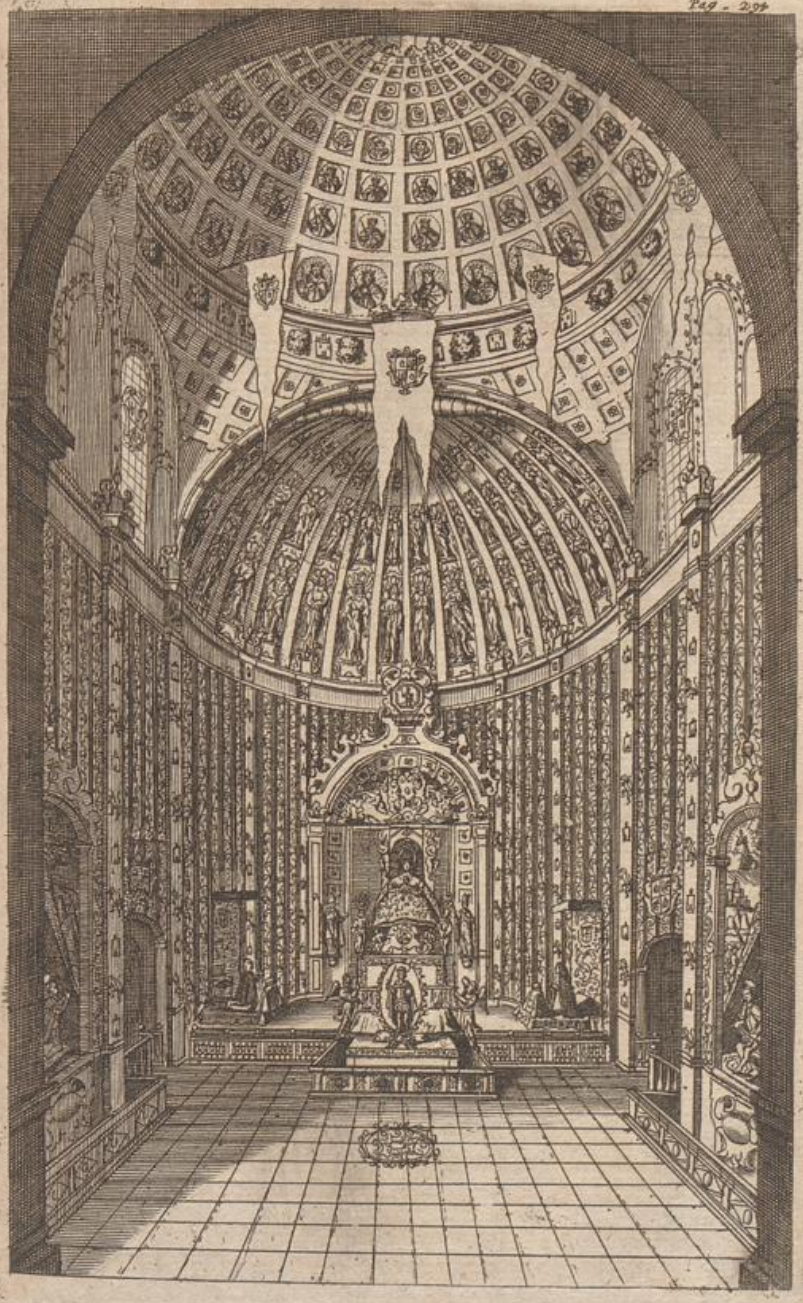
Ornatus
fontis Bap-
tiſmalis

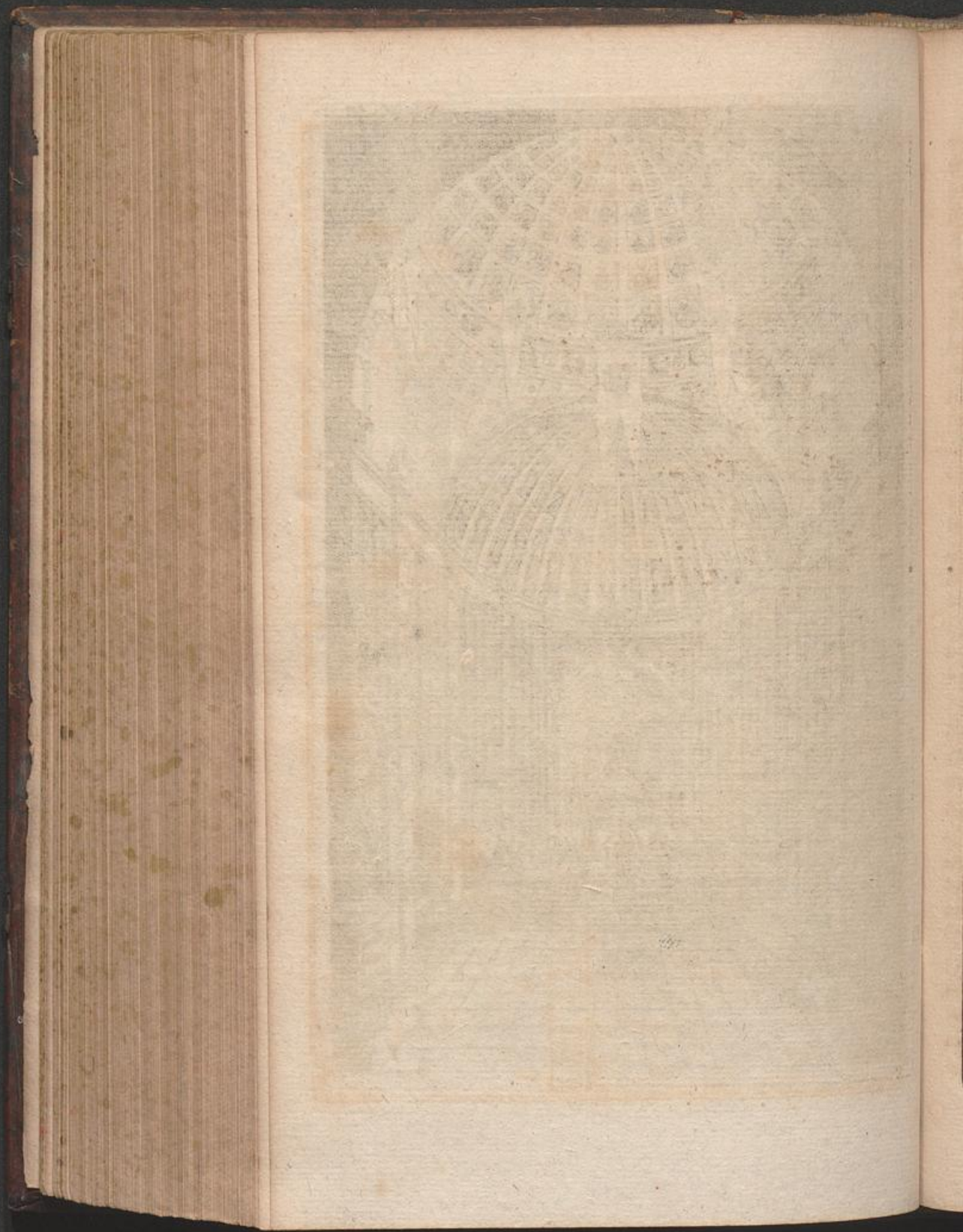
128 Hinc per navim eccleſiæ Borealem, ubi totidem quot ſupra ſacella ſimiliterque apparatus erant, progreſſus uſque ſacellum Baptiſterii, cujus labro ex jaſpide octogono

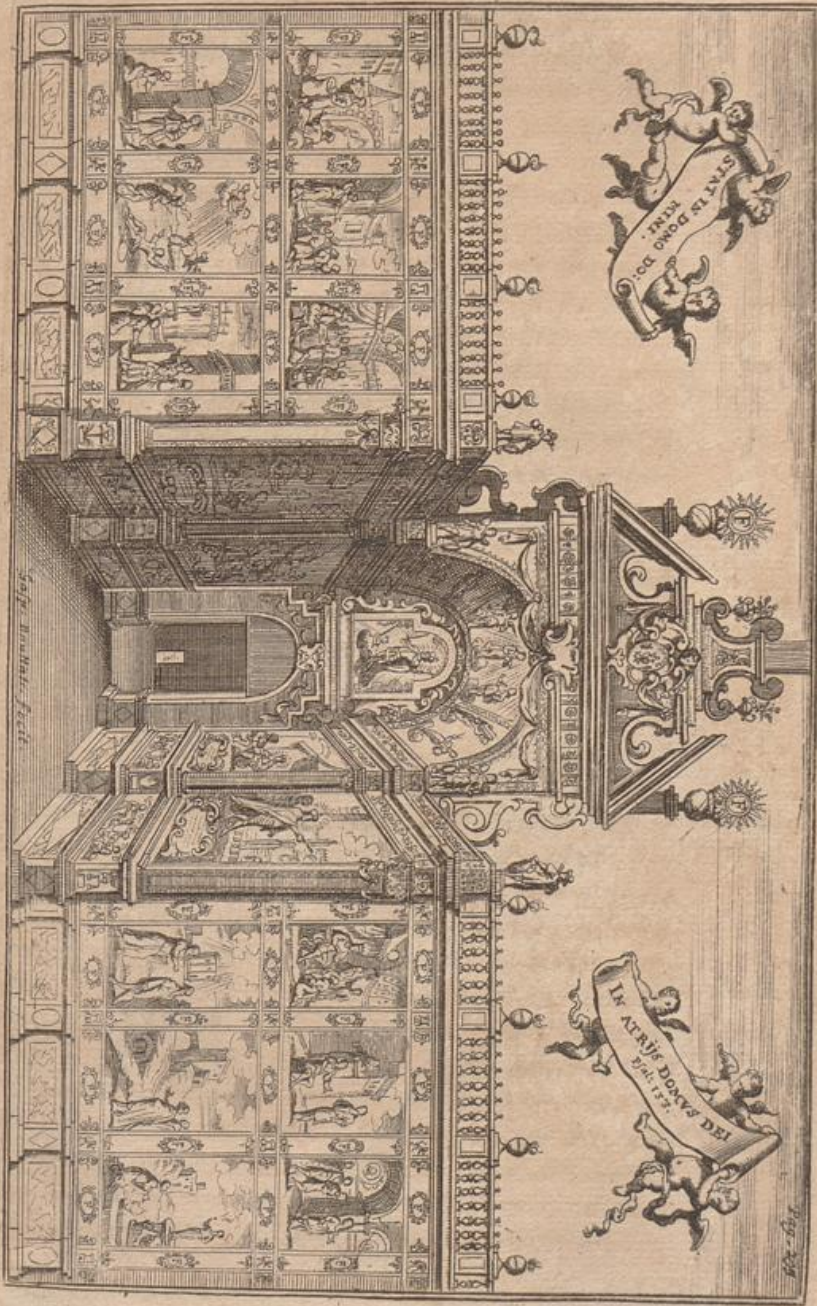
dar-
lica-
sque
bula

mp-
edi-
ris,
ien-
egi,
mul-
ias,
cor-
oris
nter
ien-
om-
utro-
sub
ma-
anda
erius
niste
ciem
Dei-
hoc
& à
n la-
Ca-
s ge-
ons-
abri-

idem
essus
gon
gr-

circumducta nova totidem laterum atque columnarum machina, desuper autem in modum pyramidis assurgens, tanta arborum florumque & fructuum omnigenorum distinguebatur varietate, ut forma quedam extemporalis Paradisi in ea exprimi videretur; præter argumentum quidem præsentis festi, sed non præter exigentiam loci, in quo recuperatur per sanctum lavacrum gratia amissa in Paradiso terrestri. Secundum hoc sacellum, per elegantissimam ex marmore portam, ingressus datur in sacrarium in eadem cum templi frontispicio linea lateraliter procurrens, sicut utrumque exhibet supraposita tabula. Ejus in-^{atque Sa-}teriori fabricam ac formam multis describit liber ^{crarii,} Fe-
storum; quo lectorem remittens, & quatuor utroque ex latere ipsius posita altaria pertransiens, sisto eum ante primarium ipsius Sanctissimi Sacramenti sacellum, sub elegantissimi tholo pedes omnino triginta tres latum, profundum viginti quatuor. Hujus latera veluti stipitatores hinc inde prætexebant bicipites Aquila, usque ad pedes sexaginta elevate cum suis basibus; plumas habentes argenteis varii operis scutulis iusta cum proportione contextas, capita coronis aureis insignia, ungues quoque & rostra inaurata.

129 Altare, præstructum altari ordinario S. Clementis, licet speciosissimo (in quo ipsum Sanctissimum, ad ^{novo altari} ^{instructi,} ergos efferendum aut communicantibus distribuendum, servatur) quale in adjuncta imagine cernis, altum pedes centum, sic erat conformatum, ut media tabule locum teneat duorum utrimque arcuum porticus, ad modum perspective; quam inter solo tenus demissa nubes, hinc S. Clementem in sublimi confidentem habent, manumque ^{ubi repre-} ^{sentatur} monstrantem viam Hispalim versus, cujus mania ac tur- ^{Sanctus Hi-} ^{spalim ten-} ^{dens,} res, post longa camporum spatia eminus videbantur representari; inde Ferdinandus, Fide Sacramenti sanctissimi comitatus, per nubes easdem in terras defluerat, velut iter Hispalim versus iniens, applaudentibus desuper sceptrumque ac coronam ferentibus de celo Angelis; cui

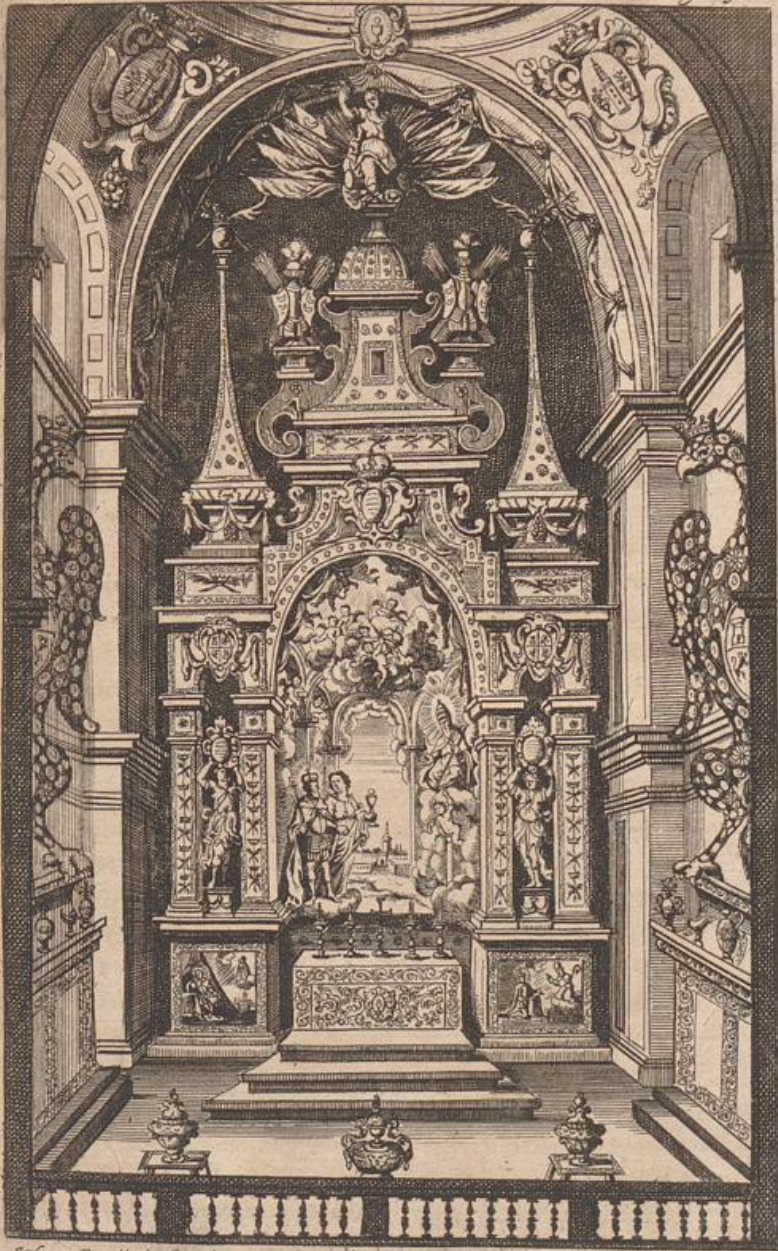
representationi subjectus limbus ex Apostolo Iacobo sic loquebatur : Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius , & ex operibus fides consummata est,

Deipara &
S. Clementis
promissis
fructus ,

Columnarum utrimque fundamentum ample patens, hinc dormientem sub papilione Regem habebat, apparente eadem Deipara, ac velut dicente id quod interpilari Angelus alie efferebat supra caput scriptum, ex libro Genesios, Terram in qua dormis tibi dabo & femini tuo; inde coram apparente S. Isidoro exhibebat genuflexum eundem Regem, & alius superstans interpilari Angelus, simili ex scuto faciebat huic illum dicere istud Psalmi xxxiv, Restitue animam meam à malignitate eorum, intelligendo Hispalensem civitatem, à Mahometica spurcitia expurgandam & Catholica fidei reddendam.

130 Desuper sub coronide prominebat, & late legebatur hic titulus: Clementis aspirantis auspicio, ob sanctam, acto de barbaris triumpho, reducem à cælo fidem, clavis quæ infecerat Arabs primævæ gloriæ subselliis, almæ Hispalensi Sedi in potenti brachio redditam, cultus benemerenti, acerrimo Christi athletæ, Ferdinando tertio, Castellæ ac Legionis Regi sanctissimo, fortissimo, felicissimo, Patrono Baticæ, facer splendidus ordo Hispalensium, quem in augustissima Eucharistia sibi pro colendo fidei mysterio Deus-homo delegit, curam sumptus addixit. Opus porro totum desuper coronabat Victoria, ex armis vexillisque barbaricis confecto throno insidens, & supremum fornacis arcum suo pene capite contingens, cum hoc lemmate ex Epistola I Ioannis: Hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra.

131 Sacrarium hoc communiter obtinent prenobiles Confraternitates duæ, altera ad sanctissimi Sacramenti honorem promovendum, altera ad procurandum purgandis post obitum animabus auxilium instituta; unde partitur etiam

caeser Bonitati fecit. aqua forti.

etiam inter se habent lateralium, quæ dixi, sacellorum custo-
 diam. Hac tamen vice Sodalitas secunda, totam totius Sacra-
 rarii ornandi curam priori relinquens, velut ipsi ex titulo
 suo magis propriam; excolendum sibi sumpsit Atrium sive
 Claustrum: quod quia lateri ipsius Sacrarii inheret, Clau-
 strum Sacrarii appellant aliqui, sed magis ordinarie vocatur
 Claustrum Naranjorum, id est arborum mala aurea fe-
 rentium ab earumdem media in area constitutarum insigni
 annosaque proceritate; Maurorum opus, & nunc quidem
 longius multo quam latius, utpote secundum latitudinem
 Sacrarii tanta procurrentis longitudine, quantam habet bo-
 reale latus templi usque ad turrim, ad cuius (ut dixi) oc-
 cidentale latus pertingit. Videtur olim ipsa turris tenuisse
 medium lateris Orientalis locum; donec laxandis novi
 templi spatii dejectum est totum latus Meridionale, cum
 parte fortassis tertia laterum Orientem atque Occidentem
 spectantium. Ex quibus rursus sublata est pars reliqua
 Occidentalis, illi quod dixi sacrario locum factura struendo
 superest ergo ex veteri fabrica lateris Orientalis pars Borea-
 lis arcuum septem, & totum fere latus Boreale, quod cum
 integrum staret scribente Morgado arcuum fuerat quindecim,
 nunc uno alterove brevius invenitur, quidam tenus
 apertum in vestiarium aliosque usus adherentis sibi Sacrarii.

132 Hoc Atrium, quocumq; ex latere ingredi velles, ingre-
 diebaris per arcuatam insigniter operis triumphalis portam,
 cuius utrimque procurrentes ala, prætendebantur portu-
 cubus illis vetustis, quodque utrimque à media porta re-
 stabat spatium erat pro longitudinis sue ratione divisum
 pluribus paucioribusve pilis peribolum supremum sustinen-
 tibus, continuabaturque usque ad communem reflexionis
 angulum; sic ut unum latus intuens omniatè videre possis
 credere, modo velis concipere alterius atque alterius ar-
 gumenti, unum tamen scopum spectantis, fuisse picturas
 figurasque, quibus portarum singularum machine decoraban-
 tur. Singula interpolaria (quæ debuissent impleri duplici
 serie circumcuntium picturarum, si tempus tam multis
 faciendis fuisset) historiatis multiplicis argumenti ta-

petiis pratexebantur : quemadmodum vides in proxima tabula,

Mons in
ejus centro
supra fon-
tem elegan-
ter erectus,

133 Eiusdem etiam quam dixi Sodalitatis Animarum alterum fuit inventum, supra prægranzem fontem, qui centrum Atrii totius occupat ad omnes ecclesie usus opportunus, erigere ex truncis arborum caudicibus montem sublimem, ad cuius summitatem ducere videbatur semita, spiritaliter per clivum illius ascendens; summa initio ab eiusdem operis porta, cui insidebat venustissima vernantis speciei Nympha, Naturam exprimens; Et quem tenebat recens natum Sanctum tradens alteri splendidissima matrona, Gratiam divinam representanti, ad summum scilicet virtutum culmen per omnes ætatum gradus provehendum. Succedebant enim, quæ ex ordine illum susciperent, primum Virtutes Theologicae tres, tum Morales quatuor, insigni vestium & symbolorum cuique propriorum ornatu conspicuæ; donec tandem perveniebatur ad fastigium montis, ubi inter nubes erectus super quatuor columnas thronus supremam Dei Majestatem, Angelorum choris cinctam, sustinebat, atque ante eam genuflexum Sanctum, eo in habitu, quem prædicta Virtutes texuisse videbantur ex colore cuique proprio.

Et porte
sibi invicem
in qua-
drum oppo-
sita;

134 Hac machina præterita, veniebatur ad portam in templum ducentem: cui præstructum arcum placet tantisper explicare, ut inde de tribus aliis ceterorum laterum portis similibus conjectura formetur. Supra ipsam ergo portam templi, stabat, subvectus Angelicis humeris inter nubes, Sanctus, altera gladium, altera crucem ferens, cum hoc lemmate: Domuit orbem & ferro & ligno. Ab hoc principio, desuper sese explicans atque paulatim latior arcus trifariam dividebatur, pendente ex ipsa ejus clavi columba, Spiritu scilicet sancto, Doni septemplex auctore: quæ quidem Dona representabantur figuris muliebribus septem, in ipsius curvaturæ fundo spatioso depictis. Vtrimque sub epistilio explicata latera totius operis, bifariam dividebantur in singula; intraque columnas vel pilas angulares, picturis quatuor ornabantur; quarum in dextro latere extrema

Beren-

Berengariam faciebat, regio insidentem throno, detractam capiti suo coronam imponere filio, ad genua flexo, cum lem-
mate subjecto: Videte Regem Salomonem in diade-
mate, quo coronavit eum mater sua. Interior pictura
habebat Sanctum Regem, cum suo exercitu explicato per
campum, Angelumque velut obumbrantem omnia, quibus
subscriptum erat, Immittet Angelus Domini in circui-
tu timentium eum.

135 A sinistris interior parteque ipsi vicinior tabula, eiusque ex
ostendebat gentem Mauricam, muliebri schemate ad genua latere utro-
Sancti in throno sedentis, accipientemque de manibus eius que pictura.
librum Christiane legis, ad quod declarandum subdeba-
tur: Ego autem constitutus sum Rex ab eo, præ-
dicans præceptum ejus. Ultimo denique exprimebatur
idem Sanctus, Maurorum Hispalensem basilicam Deo at-
que Deipara consecrari faciens; qua propter etiam sub-
scribebatur: Ecce plus quam Salomon hic. Singulis
autem picturis suppositi Hispana lingua rythmi, singulas
sententias explicabant diffusim: & quod subtus erat spatii,
inter columnarum bases, occupabant quatuor paria vir-
guncularum insignium, per adjuncta sibi symbola lem-
taque Beatitudines octo Evangelicas representare à pictore
jusse. Quin etiam ipsarum basium lateribus singulis em-
blemata varia inscribebantur, quæ minutim possunt digesta
videri in libro Festorum. Ibidem legere etiam poteris, qui-
bus in locis transiture pompe processionali erecti fuerint
arcus triumphales, quoque argumento; quæ & quam sump-
tuosa per plateas altaria; quot choreis festivis exercendis
theatra; quanta opulentia expositorum ubique peristromatum
Alibi legen-
da varia per
urbem the-
atra & ar-
cus.
& picturarum. Opus enim est ut librum ipsum festorum ad-
eas quando hæc nostra summaria capitum præcipuorum deli-
batio, modum jam excessit historici commentarii: cui pro-
positum antiqua potius revocare in lucem, quam recentioris
memorie acta exornare scribendo.

CAPUT XVI.

Festum sollemnissime celebratum : admiranda quædam ipsum comitata aut secuta.

136
Hic aliquæ
preparatis

Ipsum festum quod attinet, narrat porro de eo Zuniga, qualiter sabbato Dominicam Trinitatis præcedente, quantum cadebat in XXIV Maii, & fuerat nova festivitatis, semel dumtaxat agenda, destinata; inter utrumque Chorum, id est, in ipso templi mediæ navis utrumque cruciformiter excurrentis umbilico, steterit Sancti Regis statua, sculpta opere accelerato eleganterque inaurata, qualis erat sequenti die in processione deferenda. Deinde exponit causam, cur non nisi decimo ante illam die decreta supplicatio fuerit, metuentibus aliquibus, ut id per leges Romanas liceret; asserit nihilominus tam copiosum splendidumque fuisse domorum, platearum, vicorum ornatum; ac si neque potiore partem artificum occupatam habuisset Metropolitanæ ecclesiæ, & à longo tempore preparare omnia per otium licuisset,

137
instituitur
Dominica
Trinit. Pro-
cesso.

Tandem vero, prætermisiss sollemnibus novæ festivitatis officiis, quæ totam Dominicam Trinitatis occupatam habuerunt, perduxeruntque longe ultra meridiem; aggredditur vespertina processio, diem claudens modum ordinemque describere, in multis similem ei qui fuit servatus in translatione anni MDLXXIX, & qualem quotannis videre est in festo corporis Christi; nisi quod huius loco gestabantur, primo, inter Præbendatos Capituli Vexillum sancti Regis, à D. Lupo de Mendoza, Locumtenente Prætoris majoris Ducis de Alcala, Equite habitus de Calatrava, stipantibus cum filio ejus D. Joanne de Mendoza & genero D. Josepho de Grena. Inter ipsos Capitulares, Hispalensis Assistentis D. Comes de Lences, Petrus de Villela, ferebat Gladium ejusdem Regis, non tamen ab aliquo Sacerdotum digniorum deductus, quod

ei tamquam Reliquiæ nunc debebatur , sed secundum antiquum morem, in die S. Clemenris solitum usurpari. Assistentem sequebatur secundus ordo musicorum , ambulans ante tabernaculum portatile perquam illustre , sub quo deferebatur venerabilis omnibus S. Ferdinandi imago , stipata specioso satellitio Fratrum Societatis S. Matthæi atque sartorum. Succedebat Regia umbella (Pallium vocant) decem argenteis hastilibus elata à totidem Rectoribus civitatis , ex Viginti quatuor-virum numero sumptis.

138 Tum procedebat reliqua pars Capituli, & prælucentibus Isidoriani seminarii Collegialibus Regina Regum , in suo feretro argenteo, sub umbella , circum sonante tertio musicorum choro ; atque post illam Archiepiscopus, assistentibus sibi ex Capitulo Diaconis quatuor , cum suis domesticis : agmen autem claudebat Tribunal S. Inquisitionis , cum suis familiaribus & Ministris ; & Capitulum Rectorum urbis, etiam cum suis. Atque ita ducta processio , cum esset egressa per portam S. Michaelis , quæ est in frontispicio ad latus dexterum portæ majoris ; ingressa est per portam turris , quæ consistit in latere etiam dextro capellæ Regiæ , totamque illius vespere periodum occupans clausit diem xxiv Maii , quo nullum lætiores unquam habuit Hispalis , ab annis ccccxxii, mensibus v, & diebus iii, quando primum, xxiii Decembris anni MCCXLVIII , victor urbem ingressus est Ferdinandus.

optimo ordine ducta per urbem.

139 Sequenti die sic est continuata festivitas , ut ne indultæ facultatis pro una solum die limites transfrentur , cantatum fuerit Sacrum de sanctissima Trinitate , cum consueta ad gratias agendas Oratione. Feria iv factum de currenti tunc festo S. Joannis Papæ & Martyris , cum Collectis in gratiarum actionem. Feria v , die xxviii Maii , ad festum

& porro continuatur festivitas.

*cum Octava
Corporis
Christi.*

festum Corporis Christi agendum subservivit quidam quid plateas ornaverit Dominica præcedenti; ipsumque Sanctissimum, positum fuit intra suum tabernaculum, collocatum in illa triumphalis machinæ centrali basi, supra quam antea visus fuerat ante Ecclesiam genuflexus Ferdinandus. Cum vero in proximam ab ipso festo diem etiam caderent solennes Vesperæ S. Ferdinandi, natalem ejus diem inchoantes cum Indulgentia plenaria, quam usque ad secundas Vesperas duraturam concesserat Pontifex, per Breve expeditum xxviii Februarii; & totâ deinceps Octavâ permanerent iidem qui antea apparatus; videbatur divina Majestas rem ita ordinasse, ut honoribus suis admiscerentur hujus sui servi honores, qui semper illi mysterio cultum præcipuum detulerat. Denique ipsa octava die & v Junii, Venerabilis Sacramenti Confraternitas in Sacrario, sic ut vidimus apparato, festum Sancti proprio nomine instauravit: quod deinde per omnes urbis conventus atque ecclesias singulariter factitatum, cum quanto maxime singulæ potuerunt splendore.

140 Hactenus *Annales Zuniga* nos deducunt, quibus una cum sæpius nominato libro *Festorum* uti quod potuerim, debeo diligentia admodum R. P. Balthasaris Egus, tunc cum hac primum moliri cœpissim Præpositi Domus Professæ Hispalensis, nunc autem Provincialis Beticæ: cujus deinde suggestione factum est, ut Illustrissimum Capitulum, acceptâ notitia operis nostri meæque sollicitudinis ut tractatus hic ad sancti sui Fundatoris honorem evaderet undequaque instructissimus, more longioris impatiens quo expectandus cum ultimo Maii Tomo credebatur, peteret urgeretque hanc anticipatam editionem, quæ secuturo ac porro ulterius perficiendo operi majori præluderet. Habet Capitulum istud, uti supra num. 108 dixisse memini, delectos & Deputati suo corpore viros, quibus peculiariter commendata est cura Ferdinandi, omnium, ad cultum venerationemque sancti Regis pertinentium.

Deputati
Capitulares
pro cultu S.
Ferdinandi,

nentium, sub appellatione Deputationis. Cum ergo deside-
rio predicto prompte annuissem, & in promissi executio-
nem intento nonnulla haud levis momenti dubia occurris-
sent, quorum solutionem vix aut ne vix quidem sperare à
propria industria poteram; Deputatio predicta conatus meos
accurationemque pro veritate indaganda vehementer com-
mendans, & quidquid ad eos promovendos à se conferri
posset liber aliter pollicens, magna cum promptitudine misit Fe-
storum librum: deinde retuli ab iisdem congruum ad singula
quesita responsum, studiose digestum à D. Francisco Ponce
de Leon, Canonico & Archidiacono Hispalensi, ipsiusque
Deputationis nunc Præsides. Punctum responsi illius ultimum
ad questionem hanc meam, num quæ miracula com-
mitata secutave essent festivitatem, placet Latinum
facere.

de novissi-
mis mira-
culis inter-
rogati,

141 Si miracula requirantur, quodnam haberi po-
test majus admirabili illa incorruptione corporis à
visitatione anni MDCXXXIV, usque ad eam cui ipsi præ-
sentes interfuimus, ne hilum quidem alterati; prout
eorum, qui utrique adfuerunt, medicorum collatis
inter se depositionibus liquet? Quid mirabilius, quam
quod concurrentibus ad hæc festa plus quam quin-
quaginta millibus hominum, in civitatem adeo po-
pulosam, ali omnes simul potuerint, absque eo quod
annonæ pretium saltem uno teruncio augetur, vel
inter cives externosque minima oriretur discordia,
vel furta, rapinæ, factiones, in urbe audirentur: sed
inter omnes pax & quies vigeret, condita gustu
suavissimæ & inusitatæ devotionis? Quid humanitus
poterat minus sperari, quam factum videmus, ut in-
ter plures quam sexcentos tum fabros tum fabro-
rum magistros, divisim inter se operis in capellis, in
sacrario, in turri, in claustro, in ipsoque ecclesiæ va-
stissimæ corpore laborantes, nemo aliquid sibi dees-
se quereretur, nemo alterum inturbaret, ne-
mini molestiæ quidquam infortuniive obveniret,
quamvis contingeret plus quam semel nunc scilicet,
nunc

præmittunt
varia ad-
miranda

ipsam festi-
vitatem co-
mitata;

nunc alias res varias de summo labi inter subtus operantes, cum admiratione eorum omnium, quos casus opprimere aut graviter saltem potuisset offendere. Quid quod ex mensa Capitulari præbita sint in istarum festivitatum apparatus plusquam quinquaginta millia ducatorum de redditibus anni currentis; & tamen in subducendis rationibus inventum est, id quod Præbendatis superavit, in duplum excedere summas annorum præcedentium, admirantibus Capitularibus, idque adscribentibus indubitabili sancti Regis miraculo. Pauca tamen alterius generis accipe.

deinde referantur

142 Michaela Maria, in sua declaratione dixit, quod cum anno MDCLXX laboraret catarrho, quando solum erat decem vel undecim annorum, sui que parentes animadvertent ipsam plane deficere; advocarunt quemdam sui vicini chirurgum: qui ea visa quater aperiendam brachiorum venam censuit & sanguinem minuendum: ultima autem vice contracta fuit: brachiiisque ac manibus velut arthritide occupatis, mansit paralytica. Mater ergo accersivit Doctorem Petrum Perez, medicum & chirurgum Hispalensem: sed hic ea visa pronuntiavit, nullum nisi à celo sperandum remedium, iussitque ut extremis Sacramentis muniretur. Paulo post repere coepit puella in lateribus ac pedibus nitens: ut autem ad solarium ascendere vel ex eo descendere posset, auxilio patris matrisque egebat, quæ ex hoc labore aliquando etiam abortivit. Accidit autem ut anno illo appelleret Breve suæ Sanctitatis de novo cultu S. Ferdinandi: quod intelligens mater & audiens & quanta cum festivitate ageretur in ecclesia Metropolitana festum, eo se contulit, ut filiam paralyticam Deo Sanctoque commendaret; eodemque tempore pater suus eam in solarium tulit, ut videret turrim vexillis aplustrisque festive ornatam, & audiret lusum campanarium.

de paralytica desperata

143 Ad primum autem illius auditum tanta læticia perfusa fuit, ut exclamaret dicens: Sancte mi, volo saltem

saltare in tua hac celebritate : obsecro ut ad hoc mihi salutem largiaris. Eodem vero momento erexit sese quæ inclinata reprobata, cœpitque ambulare & saltare, magna voce collaudans Sanctum : & pater qui præfens aderat, tanto obstupefactus prodigio, non poterat lacrymas continere. Ex eo tempore numquam necesse habuit reptare : sed, licet cum aliqua difficultate ambularet, pedes nonnihil distortos ducens propter nimiam corporis debilitatem, de die tamen in diem proficiebat : semperque robustior cœpit domesticis laboribus manum, quacumque se dabat occasio, admovere absque ullo impedimento : tertioque aut quarto post anno nupti tradita tres filios peperit : estque successus iste toto suo vico notissimus inter vicinos, qui eam contractam paralyticamque viderunt, & modo non alio appellant nomine, quam Miraculum Sancti. Hodie vero, id est anno MDCLXXXI, agit annum circiter vigesimum primum ætatis, estque res publica & notoria.

144 D. Luiza Raphaela, nunc conjugata, dicit quod cum puella esset annorum sedecim circiter aut septemdecim, in domo patris sui Joannis Baldez pictoris insignis, eo adducta fuit statua S. Ferdinandi collocanda in ecclesia Metropolitana, atque inde processionaliter circumferenda, eo fine ut inauraretur ; & quod carnis colorem in vultu ac manibus referre debebat, pingeretur. Illa autem, sciens quod pater suus huic rei vacare non poterat, multimodis impeditis circa opera in ecclesia & circum ecclesiam facienda ; & suppetere neminem qui opus faceret ; licet magnis febribus tertianis teneretur, obtulit tamen manus suas ad utrumque laborem, si sanitatem sibi largiretur Sanctus ; & addidit quod curaret Missam unam ditendam ante suum corpus. Nec mora cœpit commendatum sibi incarnationis atque inaurationis opus quam optime poterat executioni mandare, & numquam ei febris rediit ; Fuitque miraculi instar, quod propter

*ad primum
festiva
campana
pulsam sa-
nata :*

*de qua puella,
que statua
Sancti
inaurata
viti*

*a febrilibus
curata.*

propter brevitatem temporis in suo opere usque in mediam noctem pervigilans, antea infirma puella, nihil incommodi senserit; sed evaserit semper exinde robustior, quod idem confirmant testimonio suo tam ejus parentes quam domestici.

CAPUT XVII.

Lectioes Officii proprii à S. Congregatione Rituum approbatæ, & omnibus intra Hispanicis ditiones præceptæ.

¹⁴⁵ **I**stis aliisque divina beneficentiæ effectis, dum Hispali magis magisque firmatur concepta erga Sanctum fiducia; Roma Clemens Papa X, idem qui festum sub ritu Duplici in omnibus regnis Hispaniarum & ditionibus Regi Catholico subiectis celebrari permiserat anno MDCLXXI, sicut vidimus; iterum sub die XVI Augusti MDCLXXIII, de consilio Eminentissimorum ac Reverendissimorum DD. Cardinalium, sacrorum Rituum Congregationi præpositorum, habitæ die XII ejusdem mensis & anni, concessit & per litteras in forma Brevis expediri mandavit, ut in posterum de præcepto sub ritu Duplicis servari & celebrari deberet festum prædicti Regis, cum Lectionibus propriis ab eadem Congregatione Rituum approbandis. Denique ad reiteratas preces Majestatis Catholicæ per Eminentiss. & Reverendiss. D. Cardinalem Nithardum, suum Oratorem ordinarium, porrectas eidem Sanctissimo, & per eundem ad sacrorum Rituum Congregationem remissas, eadem Congregatio superscriptas Lectiones pro secundo Nocturno cum Oratione, ut jacent, diligenter revisas & relatas ab Eminentiss. & Reverendiss. D. Card. Porto-carro, Comprotectore Hispaniæ, approbavit ac recitari

Officium
decernitur
sub præcepto
dicendum,

Et Lectioes
proprie
approban-
tur.

tari & imprimi posse concessit, die xviii Maji MDC-
LXXV. *Ea ut aliis quoque extra Hispanicas ditones regnis
provinciisque innotescant, placet hic subjungere.* Oratio
autem talis est. Deus qui beato Confessori tuo Ferdi-
nando præliari prælia tua, & fidei inimicos superare
dedisti: concede, ut ejus nos intercessione muniti ab
hostibus mentis & corporis liberemur.

146 *Proprie Lectiones hæ præscribuntur.* iv. Ferdi-
nandus Tertius, Castellæ & Legionis Rex, cui San-
cti cognomentum jam inde à quatuor seculis Ec-
clesiarum & seculorum consensus dedere, tantum
prudentiæ adolescens adhuc specimen præbuit, ut
Berengaria mater, Castellæ Regina, à qua persan-
cte educatus fuerat, abdicatum à se regnum in fi-
lium transtulerit. In eo, adjunctis regni curis, re-
giæ virtutes emicuere, magnanimitas, clemen-
tia, justitia, & præ ceteris Catholicæ Fidei zelus,
ejusque religiosi cultus tuendi ac propagandi ardens
studium. Id præstitit in primis hæreticos insectan-
do, quos nullibi regnorum suorum consistere pas-
sus, propriis ipse manibus ligna comburendis dam-
natis ad rogam advehebat. Præstitit insuper in eri-
gendis, dotandis, & consecrandis Christiano ritu
Cordubensi, Giennensi, Hispalensi, & aliarum ur-
bium Ecclesiis, Maurico creptarum jugo, simulque
in instaurandis primariis templis Tolerano, Bur-
gensi, & aliis, pia & regia munificentia.

Lec. v. Inter hæc, per Castellæ & Legionis Reg-
num, in quo patri Alfonso successerat, collectis
magnis exercitibus, annuas expeditiones contra Sa-
racenos, Christiani nominis hostes, suscepit. In
quæ, ut semper vinceret, præcipui exercitus fuere
preces piissimi Regis ad Deum fusæ; & quod ante
pugnam, ut sibi Deum propitiaret, flagris in se sæ-
viebat, atque aspero cilicio munebat corpus: sic-
que insignes contra ingentes Maurorum acies vi-
ctorias reportavit, & plures urbes Christiano cul-

tui imperioque restituit: & conquistis Giennii, Cordubæ & Murtia Regnis, ac Granatensi vectigali facto, ad expugnandam Hispalim, primariam Bæticae urbem, hortante in visione (ut traditum est) beato Isidoro, olim illius urbis Episcopo, victoricia signa transtulit. In ea obsidione (ut fertur) præsentem divinam opem habuit: nam ferream catenam, quæ super Bætim transversim extensa, Mahometanis pro repagulo erat, coorto validiori vento, una ex navibus regis, Regis jussu eo delata, tanto impetu fregit, ut longius prætervecta, pontem quoque ligneum, & simul spes Maurorum abruperit, & ad deductionem coegerit.

LECT. VI. Tot victorias beatæ Virginis Mariæ patrocinio ferebat acceptas; cujus imaginem secum in castris habens, peculiari cultu prosequabatur. Capta Hispali, prima Religionis cura fuit. Nam templum Maurorum expiatum, & Christianorum dedicatum sacris, insigni Archiepiscopatu & honestissimo Canonicorum & Dignitatum Collegio, regia & religiosa liberalitate, exornavit: alia deinde in urbe templa & cœnobia erexit. Inter quæ pietatis officia, dum trajicere in Africam parat, Mahometanum in ea imperium everfurus, ad cælestem regiam vocatur. In extremo vitæ agone sacram Eucharistiam pro Viatico allatam, fune ad collum alligato, & humi stratus, cum lacrymis ubertim fusa adorans; eaque dignis reverentiæ, humilitatis, & Catholicæ Fidei obtestationibus accepta, obdormivit in Domino. Jacet ejus corpus, incorruptum adhuc post quatuor secula, in templo maximo Hispalensi, honorificentissimo inclusum sepulchro.